

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

Ανακοίνωση αριθ.

Περιεχόμενα

Σελίδα

I Ανακοινώσεις

.....

II Προπαρασκευαστικές πράξεις

Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

397η σύνοδος ολομέλειας της 26ης και 27ης Φεβρουαρίου 2003

2003/C 95/01

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Στρατηγική για την πολιτική υπέρ των καταναλωτών (2002-2006)» (COM(2002) 208 τελικό)

1

2003/C 95/02

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των πρόδρομων ουσιών των ναρκωτικών» (COM(2002) 494 τελικό — 2002/0217 (COD))

6

2003/C 95/03

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής — Περισσότερη έρευνα για την Ευρώπη — Στόχος: 3 % του ΑΕγχΠ» (COM(2002) 499 τελικό)

8

EL

2003/C 95/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προαγωγή της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας βάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα στην εσωτερική αγορά ενέργειας» (COM(2002) 415 τελικό — 2002/0185 (COD))	12
2003/C 95/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις απαιτήσεις ασφάλισης των αερομεταφορέων και των επιχειρήσεων εκμετάλλευσης αεροσκαφών» (COM(2002) 521 τελικό — 2002/0234 (COD))	16
2003/C 95/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό ειδικών διατάξεων για την οργάνωση των επίσημων ελέγχων στα προϊόντα ζωικής προέλευσης που προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο» (COM(2002) 377 τελικό — 2002/0141 (COD))	22
2003/C 95/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τα απορρυπαντικά» (COM(2002) 485 τελικό — 2002/0216 (COD))	24
2003/C 95/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2037/2000, όσον αφορά τις κρίσιμης σημασίας χρήσεις και τις εξαγωγές halons, τις εξαγωγές προϊόντων και εξοπλισμού που περιέχουν χλωροφθοράνθρακες και τους ελέγχους του βρωμοχλωρομεθανίου» (COM(2002) 642 τελικό — 2002/0268 (COD))	27
2003/C 95/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών “Για ένα πλαίσιο προώθησης της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων”» (COM(2002) 364 τελικό)	29
2003/C 95/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση προγράμματος για την αύξηση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και για την προώθηση της διαπολιτισμικής κατανόησης μέσω της συνεργασίας με τρίτες χώρες (Erasmus World) (2004-2008)» (COM(2002) 401 τελικό — 2002/0165 (COD))	35
2003/C 95/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την αποζημίωση των θυμάτων αξιοποιώντας πράξεις» (COM(2002) 562 τελικό — 2002/0247 (CNS))	40
2003/C 95/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 72/166/ΕΟΚ, 88/357/ΕΟΚ, 90/232/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2000/26/ΕΚ σχετικά με την ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία οχημάτων» (COM(2002) 244 τελικό — 2002/124 (COD))	45

2003/C 95/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής “Μία νέα ώθηση στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας, ενίσχυση, αναπροσανατολισμός, άνοιγμα νέων προοπτικών”» (COM(2002) 565 τελικό)	48
2003/C 95/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Στρατηγική της Λισσαβώνας και βιώσιμη ανάπτυξη»	54
2003/C 95/15	Ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής προς «το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 21ης Μαρτίου 2003»	59

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

397η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 26ης ΚΑΙ 27ης ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2003

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Στρατηγική για την πολιτική υπέρ των καταναλωτών (2002-2006)»

(COM(2002) 208 τελικό)

(2003/C 95/01)

Στις 7 Μαΐου 2002, η Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή, κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε την γνωμοδότησή του στις 29 Ιανουαρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Davison.

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειάς της (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 2003), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 84 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η Επιτροπή έχει θέσει τρεις προτεραιότητες για την πολιτική υπέρ των καταναλωτών, οι οποίες εστιάζονται στα θέματα που αφορούν τις εμπορικές πρακτικές και καλύπτονται από το «Πράσινο Βιβλίο για την προστασία των καταναλωτών και την ασφάλεια των υπηρεσιών». Αυτές είναι:

- ένα υψηλό κοινό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών·
- αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων προστασίας των καταναλωτών, κυρίως μέσω της διοικητικής συνεργασίας των κρατών μελών και καλύτερων μηχανισμών αποκατάστασης·
- συμμετοχή των οργανώσεων των καταναλωτών στις πολιτικές της ΕΕ, μέσω της αναθεώρησης των μηχανισμών, της παροχής εκπαίδευσης, και της οικοδόμησης ικανότητας.

1.2. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προτεραιότητες της Επιτροπής ως μία φιλόδοξη προέκταση των υφιστάμενων πολιτικών με την οποία καταδεικνύεται η σημασία που έχει για τους καταναλωτές η επιτυχής ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς. Στον ενδεικτικό κατάλογο που επισυνάπτεται στο έγγραφο της Επιτροπής εκτίθενται διάφορες ενέργειες οι οποίες υπερβαίνουν κατά πολύ τις ογδόντα. Η στρατηγική κάνει την εμφάνισή της σε μία χρονική στιγμή στην οποία οι προσδοκίες των καταναλωτών αλλάζουν και ο πληθυσμός

των πολιτών της ΕΕ αναμένεται να φθάσει τα 470 εκατομμύρια. Αποτελεί συνέχεια του «Πράσινου Βιβλίου για την προστασία των καταναλωτών»⁽¹⁾ και αντανάκλα την τρέχουσα κατάσταση, η οποία αλλάζει με εξαιρετική ταχύτητα και γίνεται ολοένα πιο πολύπλοκη και χαρακτηρίζεται από τις επιπτώσεις της κοινωνίας των πληροφοριών, την καθιέρωση του ευρώ καθώς και από νέες καταναλωτικές στάσεις απέναντι σε μία μη ασφαλή, βιώσιμη κατανάλωση που υπόκειται σε κανόνες δεοντολογίας.

1.2.1. Λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση που ελήφθη στην Σεβίλλη από το Συμβούλιο Υπουργών τα καταναλωτικά θέματα να μην αποτελούν πλέον αρμοδιότητα του Συμβουλίου «Εσωτερικής αγοράς, καταναλωτικών θεμάτων και τουρισμού», αλλά ενός νέου Συμβουλίου «Απασχόλησης, κοινωνικής πολιτικής, υγείας και καταναλωτικών θεμάτων», η ΕΟΚΕ ζητεί από το Συμβούλιο να διασφαλίσει ότι, στην ενιαία αγορά, τα συμφέροντα των καταναλωτών θα εξακολουθήσουν να βρίσκονται στο επίκεντρο των συζητήσεων.

1.2.2. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ μίας όσο το δυνατό μεγαλύτερης εναρμόνισης, φρονεί ωστόσο ότι το επίπεδο της προστασίας των καταναλωτών πρέπει να είναι το υψηλότερο δυνατό. Οιαδήποτε μείωση της προστασίας των καταναλωτών θα είναι ιδιαίτερα σοβαρή σε μια στιγμή κατά την οποία προετοιμάζεται η προσχώρηση νέων μελών στην ΕΕ.

⁽¹⁾ ΕΕ C 125 της 27.5.2002.

1.3. Πιο συγκεκριμένα:

1.3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την Επιτροπή στις προσπάθειες που καταβάλλει προκειμένου να επεκταθεί και να αναπτυχθεί η προστασία των καταναλωτών, χάρη στην οποία οι πλέον αδύναμοι να υπερασπιστούν τους εαυτούς τους μέσα σε ένα τεχνολογικό περιβάλλον που γίνεται ολοένα πιο περίπλοκο μπορούν να αποκομίσουν ειδικά οφέλη. Συμφωνεί, επίσης, ότι είναι παράλληλα αναγκαίο να προβλέπεται η κατάλληλη ενημέρωση⁽¹⁾ μέσα στο ευπρόσδεκτο πλαίσιο στο οποίο τα συμφέροντα των καταναλωτών και των πολιτών συγκλίνουν ολοένα περισσότερο και εκπροσωπούνται από κοινού.

1.3.2. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται, επίσης, την άποψη ότι είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ότι οι πολιτικές υπέρ των καταναλωτών δεν είναι δυνατό να αναπτυχθούν αποκομμένες από το περιβάλλον τους και ότι έχει ουσιαστική σημασία να εντάσσονται συστηματικά σε όλους τους άλλους συναφείς τομείς πολιτικών της ΕΕ, όπως ορίζει το άρθρο 153 της Συνθήκης του Άμστερνταμ. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ενσωμάτωση της προστασίας των καταναλωτών σε άλλους τομείς κοινοτικής πολιτικής πρέπει να αποτελέσει μία τέταρτη προτεραιότητα, η οποία να είναι ισότιμη με τις τρεις προτεραιότητες που προαναφέρθηκαν.

1.3.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την αναθεώρηση της Συνθήκης της Νίκαιας με την οποία διευρύνεται η εκπροσώπηση των καταναλωτών, οι οποίοι πλέον ορίζονται εκπρόσωποι καθοριστικής σημασίας με την ιδιότητά τους των μελών της ΕΟΚΕ. Η αναγνώριση αυτή και η συνακόλουθη στήριξη που παρέχεται με σκοπό την χάραξη αποτελεσματικών, καίριων και κατάλληλων πολιτικών, θα παράσχει τα μέσα που θα επιτρέψουν στην ΕΕ να βρεθεί πιο κοντά στους πολίτες της.

1.3.4. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο χαμηλό επίπεδο των πόρων που έχουν διατεθεί υπέρ των κοινοτικών πρωτοβουλιών με αντικείμενο τους καταναλωτές και τις ενώσεις τους, σε τεράστια αντίθεση με αυτό που συμβαίνει στην περίπτωση άλλων κοινοτικών πολιτικών, και καλεί τις αρχές που είναι αρμόδιες για τον προϋπολογισμό να αυξήσουν τόσο τις πιστώσεις όσο και το προσωπικό στον τομέα αυτό.

2. Η διαδικασία της νέας στρατηγικής

2.1. Η Επιτροπή δίνει έμφαση στην ανάγκη αξιολόγησης του αντίκτυπου και ενημέρωσης των καταναλωτών. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει, επίσης, να προβλεφθεί η αξιολόγηση του αντίκτυπου που έχουν στις επιχειρήσεις οι πολιτικές υπέρ των καταναλωτών.

2.2. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει την ανησυχία της για το γεγονός ότι, σε πολλούς τομείς, δεν υφίστανται συνεπείς και συγκρίσιμες ευρωπαϊκές στατιστικές. Για τους καταναλωτές, ορισμένες στατιστικές είναι ιδιαίτερα σημαντικές, κυρίως δε εκείνες που αφορούν τις καταγγελίες και τα ατυχήματα που συνδέονται με τα προϊόντα. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η έρευνα και οι στατιστικές που απορρέουν από αυτήν τα οποία παρέχει το «Ευρωπαϊκό Σύστημα Έπαγρύπνησης για τα ατυχήματα που συμβαίνουν κατ' οίκον και κατά τον ελεύθερο χρόνο» (EHLASS) θα πρέπει να αναπτυχθούν και να αξιοποιούνται από όλα τα κράτη μέλη και τις υποψήφιες χώρες.

(1) Η ΕΟΚΕ θα καταρτίσει σύντομα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας για την προστασία των καταναλωτών.

2.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, επίσης, σθεναρά την παροχή ενημέρωσης και εκπαίδευσης στους καταναλωτές επί ευρωπαϊκών θεμάτων από τις οργανώσεις που συμμετέχουν σε αυτή. Ταυτόχρονα, η Επιτροπή μπορεί να ενισχύει το κίνημα των καταναλωτών και να διασφαλίζει ότι οι πληροφορίες παρέχονται σε μορφή που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των καταναλωτών κι ότι είναι κατανοητές, αναθέτοντας στις κατάλληλες οργανώσεις τους την διάδοση των πληροφοριών μέσα από την ποικιλία των διαύλων πρόσβασης στο ευρύ κοινό που διαθέτουν. Με τον τρόπο αυτό, συμπληρώνονται οι πληροφορίες που παρέχουν, από την πλευρά τους, οι επιχειρήσεις. Υπάρχουν ισχυροί δεσμοί μεταξύ της προστασίας και της εκπαίδευσης, ενώ η εκπαίδευση των καταναλωτών αντιμετωπίζεται ολοένα περισσότερο ως μέρος μιας διαβίου μάθησης.

2.4. Η ΕΟΚΕ εξαιρεί τη σημασία ενός υπό κατάρτιση προγράμματος Ε&Α το οποίο πρέπει να περιλαμβάνει και τη διεξαγωγή έρευνας σχετικά με το ιστορικό των αποφάσεων που έχουν ληφθεί στον τομέα της πολιτικής υπέρ των καταναλωτών. Τυχόν ανάλογη έρευνα που διεξάγουν οι επιχειρήσεις, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι οργανώσεις καταναλωτών πρέπει, επίσης, να λαμβάνεται υπόψη, δεδομένου ότι έχει ουσιαστική σημασία να υφίσταται αξιόπιστη ενημέρωση σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

2.4.1. Η Επιτροπή θα μπορούσε να θέσει σε εφαρμογή ένα τέτοιο πρόγραμμα Ε&Α μέσω της σύστασης δικτύου πανεπιστημιακών που θα διεξάγουν έρευνα στον τομέα των πολιτικών υπέρ των καταναλωτών προκειμένου να δημιουργηθεί μία βάση δεδομένων για τις ζημιές εις βάρος των καταναλωτών.

2.4.2. Οι οργανώσεις καταναλωτών και «άλλα νομικά πρόσωπα» θα μπορούσαν να εκμεταλλευτούν τις νέες διατάξεις του βου προγράμματος Ε&Τ που τους επιτρέπουν να υποβάλλουν αίτηση για χρηματοδότηση σε έξι καθοριστικούς τομείς, ένας από τους οποίους είναι η ασφάλεια.

2.4.3. Η Επιτροπή πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο σύστασης Ευρωπαϊκού Ερευνητικού Ιδρύματος για τα καταναλωτικά θέματα, ακολουθώντας το παράδειγμα, στην περίπτωση του περιβάλλοντος, του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης την ιδέα της σύστασης, σε εθνική και περιφερειακή κλίμακα, κέντρων μελετών τα οποία η Επιτροπή θα μπορούσε να στηρίζει με διάφορα μη χρηματοδοτικά μέσα.

3. Κύρια θέματα που καλύπτονται από την Επιτροπή και για τα οποία η ΕΟΚΕ διατυπώνει παρατηρήσεις

Η ΕΟΚΕ εκδηλώνει το ενδιαφέρον της για τους ακόλουθους κύριους τομείς:

3.1. Το ευρώ

3.1.1. Η Επιτροπή πρέπει να αντλήσει διδάγματα από τις ποικίλες εμπειρίες των καταναλωτών στα διάφορα κράτη μέλη όσον αφορά την εισαγωγή του ευρώ, ούτως ώστε να παράσχει συμβουλές στις χώρες που θα ενταχθούν στην ΕΕ. Θα πρέπει επίσης να ελέγχει το κόστος των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων.

3.2. Ασφάλεια

3.2.1. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί με ικανοποίηση ότι πολλοί τομείς της ασφάλειας καλύπτονται από το κυλιόμενο πρόγραμμα της Επιτροπής το οποίο παρέχει ενδεικτικό κατάλογο ενεργειών, με βάση και τους τρεις στόχους.

3.2.2. Στις γνωμοδοτήσεις της⁽¹⁾, ΕΟΚΕ απέδιδε ανέκαθεν πρωταρχική σημασία στις προτάσεις που είχαν σχέση με την ασφάλεια, τόσο έμμεσα — όπως για τις συσκευασίες ασφαλείας για παιδιά — όσο και άμεσα — όπως η ασφάλεια των παιχνιδιών ή των προϊόντων, τομέα στον οποίο διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο όσον αφορά την ενθάρρυνση της αναθεώρησης της «Οδηγίας για την γενική ασφάλεια των προϊόντων» (ΟΓΑΠ).

3.2.2.1. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία της ΟΓΑΠ — που σήμερα βρίσκεται στο στάδιο της μεταφοράς της στις εθνικές νομοθεσίες — τόσο για τα κράτη μέλη όσο και για τις χώρες που θα ενταχθούν στην ΕΕ, στις οποίες αποτελεί μέρος της υιοθέτησης εκ μέρους τους του κοινοτικού κεκτημένου, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να αναγνωρίσει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό θανάτων και τραυματισμών που έχουν ως αποτέλεσμα σοβαρές αναπηρίες στην ΕΕ αφορά ατυχήματα που συμβαίνουν στο σπίτι και κατά τον ελεύθερο χρόνο. Το εν λόγω ποσοστό είναι δεκατέσσερις φορές μεγαλύτερο από το ποσοστό των θανάτων στην εργασία και σχεδόν διπλάσιο του ποσοστού των θανάτων που οφείλονται σε αυτοκινητιστικά ατυχήματα. Συνεπώς, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ασφάλεια των προϊόντων, με ιδιαίτερη έμφαση στις χώρες που θα ενταχθούν στην ΕΕ, όπου τα ατυχήματα είναι κατά πολύ περισσότερα από ό,τι στα σημερινά κράτη μέλη της ΕΕ.

3.2.2.2. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να επεκτείνει το «Ευρωπαϊκό Σύστημα Επαγρύπνησης για τα ατυχήματα που συμβαίνουν κατ' οίκον και κατά τον ελεύθερο χρόνο» (EHLASS) — που έχει καθοριστική σημασία για την συλλογή στατιστικών — για το οποίο γίνεται για πρώτη φορά λόγος, με βάση τον τρίτο στόχο (στο παράρτημα). Ένα περιεκτικό και συντονισμένο σύστημα συλλογής δεδομένων για τις σωματικές βλάβες πρέπει να χρησιμεύσει ως ακρογωνιαίος λίθος της πολιτικής ασφάλειας των καταναλωτών.

3.2.2.3. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης από την Επιτροπή να καταρτίσει ένα σχέδιο για την υποστήριξη προσεκτικά στοχοθετημένων εκστρατειών που θα αποσκοπούν στο να ευαισθητοποιηθεί το κοινό όσον αφορά την ασφάλεια των καταναλωτών. Οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί καταδεικνύουν ότι πάνω από το 80 % των ατυχημάτων⁽²⁾ μπορεί να προληφθεί. Εξάλλου, γίνεται ολοένα και περισσότερο απαραίτητη η εκπαίδευση σε όσον αφορά τις μεθόδους διαχείρισης και εκτίμησης του κινδύνου.

3.2.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την προτεινόμενη δράση στον τομέα της ανάπτυξης προτύπων και της ασφαλείας των υπηρεσιών, οι οποίες (με ελάχιστες εξαιρέσεις — π.χ., όσον αφορά τις εγκαταστάσεις) δεν καλύπτονται από την αναθεωρημένη ΟΓΑΠ. Αναμένει, προκειμένου να την σχολιάσει, την ανακοίνωση της Επιτροπής για την ασφάλεια των υπηρεσιών είτε αυτές είναι τομεακές είτε γενικές.

3.3. Εμπορικές πρακτικές

3.3.1. Στη γνωμοδότησή της με θέμα το «Πράσινο Βιβλίο για την προστασία των καταναλωτών στην ΕΕ»⁽³⁾, η ΕΟΚΕ επιδοκίμασε την νέα προσέγγιση της Επιτροπής να συνοδευτεί η γενική νομοθεσία από κώδικες αυτορρύθμισης, ταυτόχρονα όμως ζήτησε την αποσαφήνιση της πρότασης. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση ανακοίνωσης που ακολούθησε ως ευκαιρίας τόσο για την απλούστευση όσο και για την προστασία των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι είναι απαραίτητο να αποφευχθεί η θέσπιση υπερβολικά λεπτομερούς νομοθεσίας, πράγμα το οποίο δεν ευνοεί τα συμφέροντα ούτε των καταναλωτών ούτε των επιχειρήσεων, καθώς και να αναζητηθεί ένα φάσμα πρακτικών εναλλακτικών όπως είναι η συρρύθμιση. Επισημαίνει, επίσης, την ανάγκη να εισαχθεί προοδευτικά το ανώτατο δυνατό επίπεδο εναρμόνισης, όσον αφορά τη νομοθεσία στον τομέα της ασφάλειας των καταναλωτών, με τα πλέον κατάλληλα μέσα, είτε με τη μορφή οδηγιών-πλαίσιο, είτε με τη μορφή συστάσεων για την υιοθέτηση των ορθών πρακτικών. Η μέθοδος αυτή μπορεί να επιλύσει το πρόβλημα των καταναλωτών όσον αφορά την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και της χώρας προέλευσης. Η ΕΟΚΕ αδημονεί, συνεπώς, να πραγματοποιηθεί την πρόταση οδηγίας-πλαίσιο που συνιστά το Πράσινο Βιβλίο για την προστασία των καταναλωτών. Με τον τρόπο αυτό θα εξασφαλιστεί ένα απλό νομικό πλαίσιο το οποίο θα βασίζεται σε κώδικες πρακτικής.

3.3.2. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει για μία ακόμη φορά τη σημασία που έχει η συστηματική ενσωμάτωση των πολιτικών υπέρ των καταναλωτών στην νομοθεσία της ΕΕ και ζητεί από την αρμόδια Γενική Διεύθυνση (δηλαδή τη ΓΔ «Μεταφορές, ενέργεια, περιβάλλον και ανταγωνισμός») να αναλάβει τις ευθύνες της και να παράσχει στοιχεία σχετικά με τις επιπτώσεις των πολιτικών στις δραστηριότητες τόσο των καταναλωτών όσο και των επιχειρήσεων. Επισημαίνει επίσης ότι είναι απαραίτητο να καθιερωθούν σαφείς διαδικασίες με σκοπό να ζητείται η γνώμη των καταναλωτών και να ορίζονται καταναλωτές ως μέλη επιτροπών ή ομάδων εργασίας, καθώς και για τη χρηματοδότηση των μεθόδων στήριξής τους.

3.3.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά, στο πλαίσιο αυτό, την αναθεώρηση και τροποποίηση οδηγιών όπως είναι οι οδηγίες για τις πωλήσεις εξ αποστάσεως, την χρονομεριστική ιδιοκτησία, τα οργανωμένα ταξίδια, την ένδειξη των τιμών, και τις εγγυήσεις καταναλωτικών αγαθών.

3.4. Καταναλωτικές συμβάσεις

3.4.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι είναι αναγκαίο να αναθεωρηθεί και να αποσαφηνιστεί το τρέχον ενοχικό δίκαιο προκειμένου να αρθούν οι υπάρχουσες ανακολουθίες και τονίζει τη σημασία που θα είχε η υιοθέτηση προθεσμιών υπαναχώρησης που να είναι κοινές σε ολόκληρη την Ένωση, προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι διασυννοητικές συναλλαγές και η διαφάνεια. Αυτό πρέπει να συμβεί στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο, ούτως ώστε οι καταναλωτές να μπορούν να πραγματοποιούν τις δέουσες επαφές με χώρα άλλη από τη δική τους.

(1) ΕΕ C 51 της 23.2.2000, ΕΕ C 117 της 26.4.2000, ΕΕ C 367 της 20.12.2000 και ΕΕ C 125 της 27.5.2002.

(2) «Ευρωπαϊκή Ένωση Ασφάλειας των Καταναλωτών» (ECOSA).

(3) ΕΕ C 125 της 27.5.2002.

3.5. Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες

3.5.1. Το δυναμικό του διασυνοριακού εμπορίου δεν έχει ακόμη αποδώσει καρπούς. Χρειάζεται ένα ασφαλές και διαφανές περιβάλλον. Το νέο κανονιστικό πλαίσιο προβλέπεται ότι θα ενθαρρύνει την περαιτέρω προστασία των καταναλωτών την οποία παρέχουν ορισμένοι εκδότες πιστωτικών καρτών σε περίπτωση που κάποια συναλλαγή παρουσιάσει πρόβλημα, θα διασφαλίσει την ασφάλεια της χρήσης πιστωτικών και τραπεζικών καρτών στο Διαδίκτυο (με τη βοήθεια προσωπικών αριθμών αναγνώρισης (pin numbers) και ηλεκτρονικών υπογραφών), ενώ θα καλύπτει και τους ηλεκτρονικούς λογαριασμούς στους οποίους τα παιδιά καταθέτουν το χατζιλίκι τους («pocket money accounts»).

3.6. Ηλεκτρονικό εμπόριο

3.6.1. Η οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο πρέπει να αρχίσει να εφαρμόζεται το γρηγορότερο. Η ΕΟΚΕ, μολονότι εκφράζει την ικανοποίησή της για τη συμφωνία στην οποία κατέληξαν οι ενδιαφερόμενοι φορείς όσον αφορά τα σήματα αξιοπιστίας, θα επιθυμούσε να δει να προστατεύονται περισσότερο τα παιδιά, επειδή κάνουν εντατική χρήση του Διαδικτύου, και μάλιστα κατά τις αγορές που πραγματοποιούν στο πλαίσιο αυτό. Οι καταναλωτές χρειάζονται ταχεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη εάν το ζητούμενο είναι να αυξηθεί η εμπιστοσύνη στο ηλεκτρονικό εμπόριο⁽¹⁾. Η συνεργασία των οργανώσεων των επιχειρήσεων και των καταναλωτών στην επί γραμμής εναλλακτική επίλυση διαφορών είναι ευπρόσδεκτη. Φυσικά, η δυνατότητα προσφυγής στο δικαστήριο παραμένει.

3.7. Υπηρεσίες κοινής ωφελείας

3.7.1. Η ΕΟΚΕ δίνει έμφαση στην αρχή ότι οι καταναλωτές πρέπει να εκπροσωπούνται, καθώς και στην ανάγκη να λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές ανάγκες των καταναλωτών χαμηλών εισοδημάτων στις χώρες που θα ενταχθούν στην ΕΕ, όπου επικρατεί ιδιαίτερη σύγχυση, δεδομένου ότι η ιδιωτικοποίηση οδηγεί σε αλλαγές στις τιμές και στη φύση των υπηρεσιών. Τα κράτη μέλη μπορούν να αντλήσουν διδάγματα από τις επιμέρους ορθές πρακτικές ώστε να διασφαλιστεί ότι οι καταναλωτές χαμηλού εισοδήματος θα εξακολουθήσουν να έχουν πρόσβαση σε ορισμένες βασικές υπηρεσίες, όπως π.χ. η παροχή ηλεκτρισμού. Θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να καταρτιστεί μελέτη για το θέμα αυτό.

3.7.2. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει με την ευκαιρία αυτή ότι είναι σημαντικό το συγκεκριμένο θέμα να ενταχθεί σε διάφορες ΓΔ, δεδομένου ότι αφορά ένα ευρύ φάσμα δημοσίων υπηρεσιών όπως η ενέργεια, οι τηλεπικοινωνίες, και οι μεταφορές.

3.7.2.1. Η ολοκλήρωση των μεταφορών αποκτά ολοένα μεγαλύτερη σημασία και η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε η προστασία των δικαιωμάτων των επιβατών αεροπορικών μεταφορών να επεκταθεί και σε άλλες μορφές ταξιδιού. Εκφράζει την ικανοποίησή της για τις προτάσεις αποζημίωσης των καταναλωτών σε περίπτωση ακυρώσεων πτήσεων ή υπεραριθμών κρατήσεων και για το γεγονός ότι δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στους επιβάτες με ειδικές ανάγκες⁽²⁾.

3.7.3. Η ΕΟΚΕ θα επιδοκίμαζε την έκδοση σύστασης για τα δικαιώματα των καταναλωτών στις υπηρεσίες κοινής ωφελείας εν αναμονή της δημοσίευσης πρότασης οδηγίας για το θέμα.

3.8. Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

3.8.1. Η ΕΟΚΕ δίνει έμφαση στη σημασία των κοινωνικών και περιβαλλοντικών πτυχών, καθώς και των πτυχών που σχετίζονται με την υγεία και την κατανάλωση. Ο ΠΟΕ πρέπει, κατά την εξέταση θεμάτων που άπτονται του εμπορίου, να ζητεί την γνώμη των εμπειρογνομόνων που είναι ειδικοί στα μη εμπορικά θέματα, όπως είναι το περιβάλλον και οι καταναλωτές⁽¹⁾. Υφίστανται διεθνείς οργανισμοί με δραστηριότητα στον τομέα της απασχόλησης, του περιβάλλοντος και της υγείας, πρέπει ωστόσο να συσταθεί ένας διεθνής οργανισμός για την προστασία των καταναλωτών.

Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι αυτό είναι το μόνο σημείο της ανακοίνωσης της Επιτροπής που ασχολείται με θέματα διεθνούς κλίμακας, όπως το εμπόριο, η σήμανση και η τυποποίηση. Δεδομένου ότι οι καταναλωτές δεν δρουν μόνον σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στις δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.9. Εφαρμογή

Οι κανονισμοί και οι οδηγίες, που έχουν καταρτιστεί με ιδιαίτερη προσοχή, θα έχουν ελάχιστη πρακτική αξία εάν δεν τεθούν σε εφαρμογή και δεν μεταφερθούν στις εθνικές νομοθεσίες με επιτυχία. Η Επιτροπή καλείται να τηρήσει τη δέσμευσή της να δώσει προτεραιότητα στην αποτελεσματική εφαρμογή της ισχύουσας ρύθμισης και στη συνεργασία των φορέων επιβολής του νόμου, η οποία θα πρέπει να είναι το πρώτο βήμα για την βελτίωση του σημερινού επιπέδου διασυνοριακής προστασίας των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ, η οποία καλύπτει πλήρως το θέμα αυτό στη γνωμοδότησή της σχετικά με το Πράσινο Βιβλίο για την προστασία των καταναλωτών, υπογραμμίζει τα ουσιαστικά στάδια μιας επιτυχούς εφαρμογής:

3.9.1. τη σημασία της ανάπτυξης συστημάτων που βασίζονται στην έρευνα με σκοπό την συλλογή στοιχείων και την αξιολόγηση (π.χ., για την ασφάλεια των υπηρεσιών ή EHLASS).

⁽¹⁾ Βλέπε, π.χ. τις κατευθυντήριες γραμμές για την προστασία των καταναλωτών στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου.

⁽²⁾ ΕΕ C 155 της 29.5.2001.

3.9.2. την ανάγκη ανάπτυξης του «Συστήματος ταχείας ειδοποίησης» (RAPEX) ούτως ώστε οι αρμόδιες αρχές, τις οποίες θα έχουν ορίσει τα κράτη μέλη, να μπορούν να ανταλλάσσουν πληροφορίες ταχέως και να κοινοποιούν επείγουσες προειδοποιήσεις.

3.9.3. την ανάγκη εξάρτησης από εθνικά συστήματα εφαρμογής των σχετικών κανόνων, με υγιή διάρθρωση και επανδρωμένα με καλά καταρτισμένες και ικανές αρχές οι οποίες θα ανήκουν σε ενιαία (αντί για πολυσχιδή) διοικητική οργάνωση. Η ΕΟΚΕ εκφράζει ανησυχία για το γεγονός ότι οι χώρες που θα ενταχθούν στην ΕΕ μπορεί μεν να μεταφέρουν τις κοινοτικές ρυθμίσεις στις εθνικές νομοθεσίες τους, ενδέχεται ωστόσο να μην διαθέτουν ακόμη την υποδομή που απαιτείται για την εφαρμογή τους. Σημειώνει με ενδιαφέρον την ενεργό υποστήριξη που παρέχουν εκούσια ορισμένα κράτη μέλη. Θέματα που άπτονται της εφαρμογής καλύπτονται επίσης στην γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με το «Πράσινο Βιβλίο για την προστασία των καταναλωτών».

3.9.4. την σημασία της ταχείας πρόσβασης στη δικαιοσύνη για τους μεμονωμένους καταναλωτές. Αυτή πρέπει να είναι απλή και μη χρονοβόρος, η αποκατάσταση όμως στην περίπτωση διασυνοριακών διαφορών δεν είναι ούτε το ένα ούτε το άλλο. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις προσπάθειες που καταβάλλει η Επιτροπή μέσω του Δικτύου ΕΕΔ και των εναλλακτικών επιλύσεων διαφορών.

3.10. Διαβούλευση με τις οργανώσεις των καταναλωτών

3.10.1. Είναι σημαντικό να ζητείται η γνώμη των οργανώσεων καταναλωτών για όλα τα θέματα που αφορούν τους καταναλωτές και όχι μόνον για την πολιτική υπέρ των καταναλωτών. Η Επιτροπή ορθά παρατηρεί ότι αυτό έχει αντίκτυπο στους πόρους. Τα άτομα που δαπανούν χρόνο για να συμμετάσχουν σε συμβουλευτικές επιτροπές πρέπει να μπορούν να αποζημιώνονται άμεσα για τις δαπάνες τους. Οι χορηγοί των οργανώσεων καταναλωτών πρέπει να είναι σε θέση να παρέχουν υποστήριξη από την άποψη της πολιτικής, της έρευνας και της διοίκησης. Θα μπορούσε να αναπτυχθεί το συνηθισμένο πρότυπο για την εξασφάλιση επιπλέον χρηματοδότησης, σύμφωνα με το οποίο παρέχεται στις επιχειρήσεις η δυνατότητα να πραγματοποιούν δωρεές σε ένα ίδρυμα, έργο του οποίου είναι η χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων υπέρ των καταναλωτών.

3.10.2. Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το έργο των οργάνων της που ασχολούνται με τους καταναλωτές και το περιβάλλον. Ζητείται συστηματικά η γνώμη των οργανώσεων καταναλωτών για θέματα που τους αφορούν, όπως ο ΠΟΕ, πράγμα που συνέβη στην περίπτωση της Συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης.

3.10.3. Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να δει να υποστηρίζεται περαιτέρω ο ρόλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής Καταναλωτών και να βελτιωθεί η οργάνωση άλλων συμβουλευτικών επιτροπών, ούτως ώστε οι εν λόγω επιτροπές να μπορούν να λειτουργούν αποτελεσματικότερα για λογαριασμό των καταναλωτών. Πρέπει δε να προβλεφθεί η εκπροσώπηση μελών από τις χώρες που θα ενταχθούν στη ΕΕ.

3.11. Ενημέρωση των καταναλωτών και εκπαίδευση

Η ΕΟΚΕ παραδέχεται ότι, μέχρι σήμερα, αρμόδια για την ενημέρωση και την εκπαίδευση ήταν, σε μεγάλο βαθμό, τα επιμέρους κράτη μέλη. Εντούτοις, η παροχή πληροφοριών σε ευρωπαϊκή κλίμακα για τα θέματα που άπτονται της κατανάλωσης πρέπει να ενθαρρύνεται, π.χ. μέσω σχεδίων, και η ευρωπαϊκή διάσταση να αναγνωρίζεται δεόντως (βλέπε υποσημείωση 2) ⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα της ισοθέσης της ΕΕ για τις οργανώσεις των καταναλωτών με στόχο την παροχή πληροφοριών και την εξασφάλιση πρόσβασης στις δικές τους ιστοθέσεις.

3.11.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι σε μία τεχνολογική κοινωνία είναι σημαντικό οι πληροφορίες να διαδίδονται με τη βοήθεια ενός ολοένα ευρύτερου φάσματος μεθόδων. Τα οφέλη είναι προφανή και συνοδεύονται από νέους, μη οικείους, κινδύνους. Ενώ αναγνωρίζει τον ρόλο των οργανώσεων καταναλωτών ως αξιόπιστων φορέων διάδοσης των πληροφοριών, ιδιαίτερα δε σε ένα ευρύ κοινό, η ΕΟΚΕ εκτιμά, επίσης, τη συμβολή της βιομηχανίας και το γεγονός ότι αναπτύσσει μεθόδους επικοινωνίας φιλικές προς τον χρήστη (π.χ., με τη μορφή οδηγιών χρήσης, φυλλαδίων που απαριθμούν τα σημεία διάθεσης ή προειδοποιήσεων). Η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει από τις οργανώσεις του βιομηχανικού κλάδου και των καταναλωτών να παράσχουν από κοινού και μέσω υπολογιστή τις σχετικές πληροφορίες όσον αφορά, για παράδειγμα, την ασφάλεια των παιδιών στο Διαδίκτυο. Υπάρχουν περιθώρια συνεργασίας αυτού του είδους για τη βελτίωση της ενημέρωσης των καταναλωτών. Λόγω των γλωσσικών φραγμών στο εμπόριο εντός της ΕΕ, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το ενδιαφέρον που δείχνει τώρα η Επιτροπή για τα θέματα σήμανσης.

3.11.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι απόψεις της Επιτροπής όσον αφορά την εκπαίδευση των καταναλωτών είναι περιορισμένες και πρέπει να διευρυνθούν. Η εκπαίδευση των καταναλωτών θα πρέπει να ενσωματωθεί στα τρέχοντα εκπαιδευτικά προγράμματα της ΕΕ, π.χ. η ασφάλεια του Ίντερνερ στο πρόγραμμα E-learning. Ο περιορισμός αυτός είναι εμφανής με δύο τρόπους στο παρόν κείμενο: η εκπαίδευση περιορίζεται στη μετάδοση γνώσεων και δίνεται έμφαση αποκλειστικά στα δικαιώματα.

3.11.2.1. Στην πρώτη περίπτωση, οι γνώσεις είναι αναμφισβήτητα σημαντικές — αυξάνονται και αναπτύσσονται στη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, το ίδιο ωστόσο συμβαίνει και με τις γενικές δεξιότητες που αποκτά κανείς στη ζωή, όπως και με αυτές που συνδέονται με την πραγματοποίηση συνετών επιλογών και την λήψη αποφάσεων. Στη δεύτερη περίπτωση, τα δικαιώματα — καθώς και η σαφής κατανόηση και άσκησή τους — έχουν όντως ουσιαστική σημασία, εξίσου ωστόσο σημαντική είναι και η ολοένα αυξανόμενη ανάληψη ευθυνών, συμπεριλαμβανομένης και της ευθύνης απέναντι σε άλλα ευρύτερα θέματα όπως το περιβάλλον και η βιώσιμη ανάπτυξη. Από την άποψη αυτή τόσο το πρόγραμμα ενημέρωσης της ΓΔ «Περιβάλλον» όσο και αυτό της ΓΔ «Ανάπτυξη» είναι ευπρόσδεκτα. Η ΕΟΚΕ έχει συγκεκριμένα υποστηρίξει ορισμένα εθελοντικά ευρωπαϊκά προγράμματα για την οικολογική σήμανση και την σήμανση «Fair Trade» (Θεμιτό Εμπόριο) με σκοπό να ενθαρρύνονται οι καταναλωτές να πραγματοποιούν αγορές με υπευθυνότητα.

⁽¹⁾ Η ΕΟΚΕ θα καταρτίσει σύντομα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας για την προστασία των καταναλωτών.

3.11.3. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την συμβολή της Επιτροπής στην κατάρτιση επαγγελματιών στον τομέα της κατανάλωσης, αναγνωρίζοντας ότι η κατάρτιση μολονότι δεν είναι εκπαίδευση, παρέχει εντούτοις τα πρακτικά μέσα χάρη στα οποία μπορούν να επιτευχθούν τα ίδια αποτελέσματα.

4. Συμπέρασμα

Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη στρατηγική για την πολιτική υπέρ των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ

υποστηρίζει την όσο το δυνατό μεγαλύτερη εναρμόνιση, αλλά κρίνει ότι η προστασία των καταναλωτών πρέπει να είναι η μέγιστη δυνατή. Η ταχεία εφαρμογή της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο πρέπει να συμβάλει στη συνεχή προστασία των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την προσεκτικότερη εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας και την αποτελεσματικότερη συνεργασία μεταξύ των εκτελεστικών φορέων. Τάσσεται υπέρ της ενσωμάτωσης των πολιτικών για τους καταναλωτές σε άλλους σχετικούς τομείς πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης και της εκπαίδευσης.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των πρόδρομων ουσιών των ναρκωτικών»

(COM(2002) 494 τελικό — 2002/0217 (COD))

(2003/C 95/02)

Στις 14 Οκτωβρίου 2002 και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 29 Ιανουαρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Le Nouail.

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειας της 26ης και 27ης Φεβρουαρίου 2003 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 106 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η καταπολέμηση της οργανωμένης εμπορίας ναρκωτικών αποτελεί προτεραιότητα για τα κράτη μέλη. Καταβάλλονται προσπάθειες για τη βελτίωση των συστημάτων των βάσεων δεδομένων και των εγκληματολογικών τεχνικών και πολλά κράτη μέλη χορηγούν σχετικά συμπληρωματικές πιστώσεις. Συγχρόνως, η διεθνής συνεργασία συνεχίζει να αναπτύσσεται και να συμπεριλαμβάνει ορισμένους διεθνείς οργανισμούς όπως την Ιντερπόλ και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τελωνείων.

1.2. Η παραγωγή και η εμπορία ναρκωτικών στην ΕΕ παραμένουν μια από τις κυριότερες δραστηριότητες των σπειρών κακοποιών (Europol, 2001/OEDT, 2002). Οι σπείρες αυτές εκμεταλλεύονται πλήρως τις ευκαιρίες που τους προσφέρουν η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας της αγοράς και ιδίως η σύγχρονη τεχνολογία.

1.3. Η καταπολέμηση της εκτροπής του προορισμού των ελεγχόμενων χημικών και προδρόμων ουσιών αποτελεί συστατικό μέρος της αναπτυσσόμενης διεθνούς συνεργασίας. Βάσει των διενεργουμένων ελέγχων εκτιμάται ότι 1 500 τόνοι οξείκου ανυδρίτη εκτρέπονται για την παρασκευή ηρωίνης, όταν η παγκόσμια παραγωγή ανέρχεται ετησίως σε 2,5 εκατομ. τόνους. Το 20 % περίπου της παγκόσμιας παραγωγής οξείκου ανυδρίτη παράγεται στην ΕΕ.

1.3.1. Χάρη σε ένα σύστημα κατά της εκτροπής του οξείκου ανυδρίτη, το οποίο αποσκοπεί στην ανίχνευση της προέλευσης των χημικών ουσιών κατέστη δυνατή η ανίχνευση και επέμβαση σε ένδεκα αποστολές οξείκου ανυδρίτη, 230 τόνων περίπου, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την παρασκευή 55 έως 230 τόνων ηρωίνης.

1.4. Το πρόγραμμα διεθνούς παρακολούθησης για το υπερμαγνητικό κάλλιο επέτρεψε την κατάσχεση 1 100 τόνων. Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό οι δηλώσεις εξαγωγής των κυριότερων εξαγωγικών χωρών πρέπει να κοινοποιούνται εκ των προτέρων.

1.4.1. Το πρόγραμμα αυτό κατέστησε επίσης δυνατή την εξιχνίαση νέων μεθόδων και δρομολογίων για την εκτροπή της ουσίας αυτής προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για την παρασκευή κοκαΐνης, χωρίς να δημιουργούνται υπερβολικές καθυστερήσεις στο διεθνές νόμιμο εμπόριο.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Νομοθεσία

2.1.1. Το διεθνές δίκαιο που ρυθμίζει τον έλεγχο του εμπορίου των 23 πρόδρομων χημικών ουσιών βασίζεται στο άρθρο 12 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών του 1988 κατά της παράνομης εμπορίας ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών, στην οποία συμβαλλόμενα μέρη είναι τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Τα συστήματα ελέγχου που προβλέπονται από την κοινοτική νομοθεσία εφαρμόζουν το άρθρο 12 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών καθώς και τις συστάσεις της Ομάδας δράσης για τα χημικά προϊόντα, οι οποίες έχουν εγκριθεί από την Ομάδα των Επτά πλέον βιομηχανοποιημένων χωρών, που συνήλθαν το 1991 στο Λονδίνο.

2.1.2. Οι υποχρεώσεις των επιχειρήσεων έχουν την προέλευση τους σε δύο κοινοτικούς κανονισμούς που ρυθμίζουν το εμπόριο της Κοινότητας με τις τρίτες χώρες καθώς και σε μια οδηγία και σε ένα κανονισμό της Κοινότητας που διέπουν το εμπόριο της. Τα μέσα αυτά αποσκοπούν στην καταπολέμηση της εκτροπής του προορισμού των προδρόμων ουσιών με τη θέσπιση σειράς μέτρων ελέγχου.

2.1.3. Πέραν των μέτρων αποτροπής που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη, η Επιτροπή θεσπίζει οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας⁽¹⁾.

2.1.4. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 3677/90 του Συμβουλίου⁽²⁾ έχει ως αντικείμενο την παρακολούθηση του εμπορίου των πρόδρομων ουσιών μεταξύ της Κοινότητας και των τρίτων χωρών ενώ η οδηγία 92/109/ΕΟΚ⁽³⁾ επιτελεί τον ίδιο σκοπό αλλά για την εσωτερική αγορά.

2.1.5. Η Επιτροπή, μετατρέποντας την παρούσα οδηγία σε κανονισμό, επιδιώκει να απλουστεύσει τη νομοθεσία και να την καταστήσει πιο προσιτή. Η πτυχή αυτή ενέχει εντελώς ιδιαίτερη σημασία όσον αφορά τη διαδικασία διεύρυνσης της ΕΕ, διότι κάθε τροποποίηση της οδηγίας και των παραρτημάτων της θα είχε ως συνέπεια τη λήψη εθνικών εκτελεστικών μέτρων σε 25 περίπου κράτη μέλη.

2.1.6. Χάρι στην παρούσα πρόταση κανονισμού, η Επιτροπή αποσκοπεί επίσης στην ενιαία εφαρμογή των δύο αυτών μέσων: δηλ. του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 3677/90 και της οδηγίας 92/109/ΕΟΚ, διότι οι διάφορες προσθεσίες μεταφοράς τους στο εθνικό δίκαιο επέτρεψαν την μη ενιαία εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας.

2.1.7. Τον Ιανουάριο του 1998, η Επιτροπή υιοθέτησε πρόταση τροποποίησης⁽⁴⁾ της οδηγίας 92/109/ΕΟΚ. Στην πρώτη ανάγνωση το Κοινοβούλιο υποστήριξε την πρωτοβουλία της Επιτροπής προσθέτοντας πέντε τροπολογίες⁽⁵⁾. Η Επιτροπή αποκρίθηκε στη γνώμη του Κοινοβουλίου, της πρώτης ανάγνωσης, με την υιοθέτηση τροποποιημένης πρότασης⁽⁶⁾. Το Συμβούλιο δεν έχει ακόμη αποφανθεί επί της προτάσεως.

2.1.8. Η Επιτροπή αποφάσισε συνεπώς να αποσύρει την πρόταση τροποποίησης της οδηγίας 92/109/ΕΟΚ. Με τον προτεινόμενο κανονισμό διασφαλίζεται η άμεση εφαρμογή των διατάξεων από τους οικονομικούς επιχειρηματικούς κύκλους και τα εναρμονισμένα μέτρα θα θεσπίζονται ταυτόχρονα από όλα τα κράτη μέλη.

2.1.9. Ο στόχος του νέου κανονισμού είναι η καθιέρωση ενιαίων μέσων ελέγχου και παρακολούθησης ορισμένων χημικών ουσιών που χρησιμοποιούνται συχνά στην παρασκευή παράνομων ναρκωτικών και η ευθυγράμμιση του με τις τροποποιήσεις που δημοσιεύθηκαν ήδη στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 3677/90. Οι διατάξεις που αναφέρονται στο εμπόριο των αποκαλούμενων πρόδρομων ουσιών και επηρεάζουν την κοινοτική τελωνειακή νομοθεσία αποτελούν σημαντική συμβολή των βιομηχανοποιημένων χωρών στα πλαίσια των προσπαθειών που καταβάλλονται, σε παγκόσμιο επίπεδο, για την πάταξη των ναρκωτικών.

2.1.10. Η Επιτροπή δράττεται επίσης της ευκαιρίας αυτής για να προσδιορίσει με σαφέστερο τρόπο τι σημαίνει για αυτήν η φράση «ταξινομημένες ουσίες» και για να εισαγάγει αναφορά στα φυσικά προϊόντα από τα οποία μπορούν να εξαχθούν με ευκολία ουσίες που αποτελούν αντικείμενο ταξινόμησης.

2.2. Συνεργασία

2.2.1. Η στενή συνεργασία και η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών και των επιχειρηματιών (παρασκευαστών, παραγωγών, διανομέων, εμπόρων, κ.λπ.) είναι απαραίτητες και προς το συμφέρον όλων.

2.2.2. Οι υπεύθυνοι επιχειρηματίες δεν επιθυμούν να διοχετεύονται τα προϊόντα τους για την παρασκευή παράνομων ναρκωτικών.

Η ΕΟΚΕ επικροτεί την εκπόνηση και την εφαρμογή κατευθυντήριων γραμμών που θα βοηθήσουν τη χημική βιομηχανία, ιδίως όσον αφορά στην ανίχνευση ύποπτων συναλλαγών και τον εθελοντικό έλεγχο του εμπορίου των μη ταξινομημένων ουσιών που χρησιμοποιούνται συχνά.

(1) Άρθρο 3 α του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 3677/90 του Συμβουλίου.

(2) ΕΕ L 357 της 20.12.1990, μετά την τελευταία του τροποποίηση από τον αντίστοιχο κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1116/2001 (ΕΕ L 153 της 8.6.2001).

(3) ΕΕ L 370 της 19.12.1992.

(4) COM(98) 22 τελικό (ΕΕ C 108 της 7.4.1998).

(5) Έγγραφο PE 273.796/1.

(6) COM(1999) 202 τελικό (ΕΕ C 162 της 9.6.1999).

2.2.3. Η σχετική συνεργασία έχει ως στόχο το να φροντίζουν οι επιχειρηματίες να επικοινωνούν με τον ανταποκριτή τους στην αρμόδια αρχή και να τον ενημερώνουν για κάθε περιστατικό που αφήνει να εννοηθεί ότι μπορεί να διοχετευθούν χημικές ουσίες για να παρασκευασθούν παράνομα ναρκωτικά και ψυχοτρόπες ουσίες.

2.2.4. Στην ΕΕ η εθελοντική παρακολούθηση χημικών μη ελεγχόμενων ουσιών αφορά κυρίως εκείνες που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή παράνομων συνθετικών ναρκωτικών. Σε διεθνή κλίμακα, το πρόγραμμα του ΟΗΕ για το διεθνή έλεγχο των ναρκωτικών (PNUCID) επιδιώκει να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της αυξανόμενης χρήσης χημικών μη ελεγχόμενων ουσιών για την παρασκευή παράνομων ναρκωτικών. Συμβουλευτική ομάδα

εμπειρογνομόνων κατάρτισε κατάλογο των χημικών ουσιών που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή παράνομης ηρωίνης και κοκαΐνης καθώς και συνθετικών ναρκωτικών που θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ειδικής παρακολούθησης.

3. Συμπέρασμα

Η ΕΟΚΕ στηρίζει την ενέργεια και προτείνει την ενιαία εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα αυτόν για να αποφευχθεί κάθε εκτροπή πρόδρομων ουσιών των ναρκωτικών που μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την παρασκευή παράνομων ναρκωτικών.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής — Περισσότερη έρευνα για την Ευρώπη — Στόχος: 3 % του ΑεγχΠ»

(COM(2002) 499 τελικό)

(2003/C 95/03)

Στις 12 Σεπτεμβρίου 2002, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 29 Ιανουαρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση της κας Sirkeinen.

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειάς της (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 2003), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 108 ψήφους υπέρ και μία αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Σύνοψη

Η ΕΟΚΕ

- επιδοκιμάζει τους στόχους που τέθηκαν στη Βαρκελώνη και την ανακοίνωση της Επιτροπής για την έναρξη διαλόγου,
- επισημαίνει ότι, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, η Ε&Α θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως επένδυση και όχι ως δαπάνη

- τονίζει ότι οι στόχοι της ανταγωνιστικότητας, της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης, των υψηλών περιβαλλοντικών και υγειονομικών προτύπων και της ισόρροπης αειφόρου ανάπτυξης μπορούν να επιτευχθούν μόνον δια της προαγωγής της γνώσης, της Ε&Α και της καινοτομίας,
- συνιστά στην Επιτροπή να προβάλει περισσότερο τον επιδιωκόμενο στόχο και να θέσει υπό μεγαλύτερη αμφισβήτηση τα κράτη μέλη έναντι της αναγκαίας ριζικής αλλαγής,
- προτείνει τον προσανατολισμό στην Ε&Α τόσο της περιφερειακής χρηματοδότησης όσο και των κονδυλίων που διατίθενται στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες,

- ενθαρρύνει την Επιτροπή να προετοιμάσει μια στρατηγική για τις ΜΜΕ και την έρευνα
- δίδει μεγαλύτερη έμφαση στην άρση των συνόρων και των φραγμών που παρακωλύουν τη συνεργασία και τη διαδικτύωση παρά στο συνολικό συντονισμό από την κορυφή προς τη βάση,
- εκτιμά ότι για τη διατήρηση των επενδύσεων Ε&Α που πραγματοποιούνται στην ΕΕ από πρωτοπόρες μεγάλες εταιρείες, καθώς και για τη σημαντική αριθμητική αύξηση των εταιρειών που ασχολούνται με την Ε&Α, οι προτάσεις της Επιτροπής χρήζουν εφαρμογής κυρίως όσον αφορά τα εξής:
 - την εδραίωση της εσωτερικής αγοράς
 - το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και άλλα θέματα σχετικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας (ΔΠΙ)
 - την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την κινητικότητα
 - την παροχή συμβουλών και υπηρεσιών διαμεσολάβησης στις ΜΜΕ και
 - την αναθεώρηση των κανόνων της ΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων για την Ε&Α.

2. Εισαγωγή

2.1. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης συμφωνήθηκε ότι οι επενδύσεις που διατίθενται για τους σκοπούς της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης (Ε&Α) στην ΕΕ θα έπρεπε να αυξηθούν, με απώτερο σκοπό να επιτευχθεί ο στόχος της προσέγγισης ποσοστού 3 % του Α.Εγχ.Π. έως το 2010, από ποσοστό 1,9 % το 2000. Το Συμβούλιο απηύθυνε επίσης έκκληση για την αύξηση του επιπέδου των χρηματοδοτικών πόρων που διατίθενται από τις επιχειρήσεις, με στόχο να ανέλθει το σημερινό επίπεδο του 56 % στα δύο τρίτα των συνολικών επενδύσεων Ε&Α.

2.2. Οι επενδυτικοί στόχοι προέρχονται από τη συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι η ενίσχυση των συστημάτων ανάληψης δράσεων Ε&Α και πραγματοποίησης καινοτομιών είναι καθοριστικής σημασίας για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου της Λισαβώνας να καταστεί η Ένωση έως το 2010 «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης σε παγκόσμια κλίμακα, η οποία θα είναι σε θέση να επιτύχει το στόχο της αειφόρου οικονομικής ανάπτυξης δημιουργώντας περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και ενισχύοντας σε μεγαλύτερο βαθμό την κοινωνική συνοχή». Σε σύγκριση με τις ΗΠΑ, το χάσμα που εμφανίζουν οι επενδύσεις στο χώρο της Ε&Α υπερέρχεται το ποσό των 120 δισεκατομμυρίων EUR κατά το 2000, ενώ οι επενδύσεις Ε&Α που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις είναι χαμηλότερες στην ΕΕ.

2.3. Στις προγενέστερες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ πρότεινε τον καθορισμό ενός νέου στόχου για τις επενδύσεις Ε&Α, γεγονός το οποίο αναγνωρίστηκε από την Επιτροπή Επιπλέον, η ΕΟΚΕ συνέστησε⁽¹⁾ την αύξηση κατά 50 % περίπου του συνολικού προϋπολογισμού της Κοινότητας για τις δράσεις έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης (ΕΤΑ&Ε), ως μεσοπρόθεσμο πολιτικό στόχο για την περίοδο μετά το 6ο ΠΠ (6ο πρόγραμμα-πλαίσιο), και κάλεσε τα κράτη μέλη και τη βιομηχανία να ενεργήσουν ανάλογα από την πλευρά τους.

2.4. Οι στόχοι τέθηκαν για το σύνολο της Ένωσης και το γεγονός ότι η απόφαση ελήφθη από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημαίνει ότι οι κυβερνήσεις όλων των κρατών μελών δεσμεύθηκαν να δραστηριοποιηθούν προς αυτή την κατεύθυνση και να συνεισφέρουν στο σύνολο. Ελάχιστα (δύο) κράτη μέλη υπερβαίνουν το ποσοστό του 3 %, ενώ άλλα κράτη μέλη εμφανίζουν χαμηλότερα ποσοστά. Η ποικιλομορφία των καθεστώτων που ισχύουν στα κράτη μέλη και τις υποψήφιες χώρες θα πρέπει να επιτρέπει την υιοθέτηση διαφοροποιημένης απάντησης στα θέματα της εφαρμοστέας πολιτικής.

2.5. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης της Επιτροπής είναι η έναρξη διαλόγου σχετικά με τις μεθόδους και τα μέσα επίτευξης των στόχων για τις επενδύσεις Ε&Α. Η Επιτροπή αναλύει την κατάσταση, το ιστορικό και τις επιπτώσεις της και εκθέτει τους ακολουθητέους στόχους όσον αφορά τη δημιουργία ελκυστικότερου πλαισίου συνθηκών, την αποτελεσματικότερη χρήση των κρατικών πηγών χρηματοδότησης για τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες Ε&Α, καθώς και την Ε&Α και τις καινοτομίες στις στρατηγικές και τις μεθόδους διαχείρισης των επιχειρήσεων.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι η πρότασή της ελήφθη υπόψη και επιδοκιμάζει τους σημαντικούς στόχους που τέθηκαν στη Βαρκελώνη. Η πολιτική απόφαση πρέπει να συνοδευτεί από την ανάληψη δράσης, και δη από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών. Η ανακοίνωση της Επιτροπής επικροτείται διότι, αφενός, διατηρεί το ζήτημα στο προσκήνιο και, αφετέρου, διατυπώνει προτάσεις και συμβουλές. Ο διάλογος ελπίζεται ότι θα συμβάλει σε περαιτέρω προώθηση του θέματος.

3.2. Η οικονομική ανάπτυξη έχει επί του παρόντος επιβραδυνθεί, η αγορά κινείται σε πολλούς κλάδους με αργούς ρυθμούς και τα κράτη μέλη πασχίζουν να επιλύσουν δημοσιονομικά προβλήματα. Προτάσσεται το επιχείρημα ότι υπό αυτές τις συνθήκες δεν είναι δυνατόν να αυξηθούν οι δαπάνες στον τομέα της Ε&Α ούτε από τα κράτη μέλη ούτε από τις επιχειρήσεις. Απαιτείται να τονισθεί ιδιαίτερα ότι τα χρηματικά ποσά που διατίθενται για την Ε&Α αποτελούν επένδυση, τόσο για το σύνολο της κοινωνίας όσο και για τις μεμονωμένες εταιρείες, και όχι δαπάνη. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή χρησιμοποιεί, συνεπώς, τη σωστή έκφραση «επενδύσεις Ε&Α».

3.3. Για να ενισχυθεί ο ρόλος των ευρωπαϊκών εταιρειών στις παγκόσμιες αγορές και, ως εκ τούτου, για να δοθεί νέα πνοή στην οικονομική ανάπτυξη και στην απασχόληση στην ΕΕ απαιτούνται περισσότερες καινοτομίες. Επίσης καθοριστικός παράγοντας για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης είναι και η μεγαλύτερη αύξηση της παραγωγικότητας, ιδίως υπό το πρίσμα των δημογραφικών εξελίξεων που αντιμετωπίζουμε. Επιπλέον, κρίνεται αναγκαία η επίτευξη υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής και υγειονομικής προστασίας — γεγονός το οποίο συνιστά υψηλή προτεραιότητα για τους Ευρωπαίους — χωρίς να διακυβεύεται η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική πρόνοια, αλλά ούτε και ο στόχος της αειφόρου ανάπτυξης. Όλοι αυτοί οι στόχοι, τόσο για τις μεμονωμένες επιχειρήσεις όσο και για την οικονομία της ΕΕ, είναι δυνατόν να υλοποιηθούν μόνον με την απόκτηση περισσότερων γνώσεων, με Ε&Α, καινοτομία και επενδύσεις σε νέες και καλύτερες τεχνολογίες.

(1) ΕΕ C 260 της 17.9.2001.

3.4. Για την απτή υλοποίηση των εν λόγω επιδιώξεων θεωρείται σημαντικό ότι τέθηκε ένας φιλόδοξος στόχος. Πρέπει να καταστεί σαφές ότι απαιτούνται αλλαγές εκ βάθρων. Ωστόσο, κυρίως ενόψει της επικείμενης διεύρυνσης, ο στόχος αυτός ενδέχεται να αποδειχθεί υπερβολικά αισιόδοξος.

3.5. Η Επιτροπή συναρτά την ανάγκη για περισσότερες δράσεις E&A και καινοτομίες με το στόχο της Λισσαβώνας, γεγονός το οποίο είναι ορθό και απολύτως ουσιώδες. Σε αυτή την περίπτωση όμως καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν οι κυβερνήσεις των κρατών μελών και οι εταιρείες, οι οποίες μπορεί να χρειάζονται σημαντικότερα κίνητρα για να προβούν στις αναγκαίες ρηξικέλευθες αλλαγές και να μην περιορισθούν απλώς στην αναφορά του συνολικού στόχου της Λισσαβώνας. Θα ήταν ίσως σκόπιμο να προέβλεπε η Επιτροπή μια εκτενέστερη παρουσίαση του θέματος.

3.6. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να τενδούν σαφώς υπό αμφισβήτηση, δεδομένου ότι υφίστανται σημαντικές διαφορές μεταξύ των μεμονωμένων κρατών μελών όσον αφορά το επίπεδο των επενδύσεων E&A και το ρόλο που διαδραματίζουν επ' αυτού οι δημόσιες και οι ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης. Η διενέργεια ολοένα και εκτενέστερων συγκρίσεων θα μπορούσε να αποτελέσει ένα μέσο για την αμφισβήτηση των κυβερνήσεων και, συνεπώς, προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η Επιτροπή παραθέτει επί τροχάδην ελάχιστα αριθμητικά στοιχεία στον αντίποδα των στατιστικών αποδεικτικών στοιχείων.

3.7. Το επίπεδο των επενδύσεων E&A στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες είναι κατά κανόνα χαμηλότερο από εκείνο των κρατών μελών. Θα ήταν χρήσιμη συμβουλή για τις κυβερνήσεις των υποψηφίων προς ένταξη χωρών να στραφούν το γρηγορότερο προς έναν εθνικό στόχο της τάξεως του 3 %, δεδομένου ότι η αναμενόμενη ταχύτερη οικονομική τους ανάπτυξη θα δυσχεράνει συν τω χρόνω ακόμη περισσότερο την αντιμετώπιση της πρόκλησης αυτής. Η πραγματοποίηση επενδύσεων σε υποδομές E&A θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα ενόψει της δημιουργίας πρόσφορου εδάφους και θα ήταν σκόπιμο η χρηματοδότηση της ΕΕ προς τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες να προσανατολιστεί ειδικότερα προς αυτή την κατεύθυνση.

3.8. Οι συνολικές στατιστικές πληροφορίες χρήζουν πάντοτε προσεκτικής ερμηνείας. Οι συγκρίσεις μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ αποτελούσαν ανέκαθεν λαβή για συζητήσεις και το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση της E&A, ιδίως όσον αφορά τη συμβολή και το ρόλο της E&A για στρατιωτικούς σκοπούς. Είναι προφανές ότι η συμβολή αυτή είναι μεγαλύτερη στις ΗΠΑ. Η E&A για στρατιωτικούς σκοπούς δεν συμβάλει άμεσα και απόλυτα στην ανταγωνιστικότητα των υπολοίπων μη στρατιωτικών αγορών, ωστόσο — και παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία — εικάζεται ότι ένα σημαντικό τμήμα προορίζεται για την επονομαζόμενη διπλή χρήση — για στρατιωτικούς και μη στρατιωτικούς σκοπούς. Λαμβανομένης υπόψη της ελλιπούς πληροφόρησης σχετικά με την υποστήριξη της E&A για στρατιωτικούς σκοπούς προς τις εταιρείες, ενδέχεται κατ' αυτόν τον τρόπο να παρέχεται ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αμερικανική βιομηχανία.

3.9. Σύμφωνα με τους στόχους της Βαρκελώνης, ειδικότερα οι επιχειρήσεις αναμένεται ότι θα αυξήσουν τις επενδύσεις τους στον τομέα της E&A. Έρευνα που διενεργήθηκε από εταιρείες οι οποίες εκπροσωπούνται στη Στρογγυλή Τράπεζα των Ευρωπαίων Βιομηχάνων (ERT) και αντιπροσωπεύουν το 13 % (22,3 δις EUR το 2001) των συνολικών επενδύσεων E&A στην ΕΕ κατέδειξε ότι οι επενδύσεις τους στον τομέα της E&A προβλέπεται είτε ότι δεν

θα αυξηθούν καθόλου είτε ότι θα αυξηθούν ελάχιστα. Οι εταιρείες που συμμετέχουν στην ERT σχεδιάζουν να πραγματοποιήσουν περισσότερες επενδύσεις E&A εκτός της ΕΕ, κυρίως λόγω του μη ελκυστικού πλαισίου συνθηκών για την πραγματοποίηση επενδύσεων στην ΕΕ από πλευράς ανθρώπινου δυναμικού και υποδομών, χρηματοοικονομικών κινήτρων και νομοθεσίας και κανονιστικών ρυθμίσεων εν γένει. Βάσει των αποτελεσμάτων της έρευνας που διενεργήθηκε από την ERT, υποστηρίζονται οι απόψεις που διατυπώνονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής αλλά επισημαίνεται η επιτακτική ανάγκη ρηξικέλευθων αλλαγών.

3.10. Η σταθερή άνοδος του επιπέδου των επενδύσεων E&A που πραγματοποιούνται στην ΕΕ από πρωτοπόρες μεγάλες εταιρείες, όπως αυτές που συγκροτούν την ERT, είναι ζωτικής σημασίας. Επιπλέον, απαιτείται να αυξηθεί και ο αριθμός των εταιρειών που επενδύουν στον τομέα της E&A, ενώ τεράστιες δυνατότητες φαίνεται να έχουν επ' αυτού και οι πολυάριθμες μικρομεσαίες ως επί το πλείστον επιχειρήσεις σε διάφορους τομείς. Η βελτίωση της ενημέρωσης και της παροχής κινήτρων σε αυτές τις εταιρείες προϋποθέτει, αφενός, την καταβολή εκτεταμένων προσπαθειών και, αφετέρου, την ανάληψη πιο ενδεδειγμένων μέτρων στήριξης.

3.10.1. Όσον αφορά τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για Μικρές Επιχειρήσεις, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να προετοιμάσει μία στρατηγική ανοικτού συντονισμού για τις ΜΜΕ και την έρευνα. Απαιτείται να υπερνικηθούν οι πολιτιστικοί φραγμοί και οι διοικητικές επιβαρύνσεις που υφίστανται μεταξύ των ΜΜΕ, και δη των μικροεπιχειρήσεων, και των ερευνητικών κύκλων με στόχο την προώθηση και την έμπρακτη αξιοποίηση των τεράστιων δυνατοτήτων που διαθέτουν οι εν λόγω επιχειρήσεις από πλευράς καινοτομίας.

3.11. Οι δημόσιες επενδύσεις E&A κρίνεται αναγκαίο να στραφούν επαρκώς στις τεχνολογικές εξελίξεις και εφαρμογές για την τόνωση των επενδύσεων E&A στη βιομηχανία. Ως επιδιωκόμενος στόχος θα πρέπει να τεθεί η ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών και η καθιέρωση αποτελεσματικότερων διαδικασιών. Προς την ίδια κατεύθυνση απαιτείται να κινηθεί και η εκπαίδευση και η παροχή κινήτρων για τη σταδιοδρομία των ερευνητών και, φυσικά, πρέπει να εξασφαλιστεί η διάθεση πόρων στην αντίστοιχη βασική έρευνα.

3.12. Η διαδικτύωση απαιτείται να τεθεί στο επίκεντρο των μελλοντικών εξελίξεων E&A στην ΕΕ. Η αβίαστη και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων, ινστιτούτων ερευνών και εταιρειών αποφέρει άριστα αποτελέσματα ως προς τις αναληφθείσες επενδύσεις, αλλά εξακολουθούν να υφίστανται ακόμη πολυάριθμα προβλήματα προς επίλυση. Η συνεργασία μεταξύ αρκετών εταιρειών μπορεί να λειτουργήσει εξαιρετικά καλά σε πιο παραδοσιακούς κλάδους, καθώς και όταν αναπτύσσονται μέθοδοι παραγωγής. Επιπλέον, η συνεργασία στον τομέα της E&A μπορεί να αποδειχθεί ισχυρή και επιτυχής και όσον αφορά πιο καινούριους τομείς, όπως οι Τεχνολογίες της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), ακόμη και υπό συνθήκες σφοδρού ανταγωνισμού και τήρησης του επαγγελματικού απορρήτου.

3.13. Η περιφερειακή χρηματοδότηση που διατίθεται τόσο από την ΕΕ όσο και από τα κράτη μέλη καλό θα ήταν να προσανατολίζεται ολοένα και περισσότερο στην E&A και στις καινοτομίες, καθώς και σε σχετικές δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης.

3.14. Η βελτίωση του συντονισμού των προγραμμάτων E&A και των προσπάθειών που καταβάλλουν τα κράτη μέλη συνιστάται ενθέρμως τόσο από την Επιτροπή όσο και από πολλές ενδιαφερόμενες πλευρές. Η ανάγκη δημιουργίας προγραμμάτων με επαρκή χρηματοδότηση για την επίτευξη αποτελεσμάτων παγκόσμιας εμβέλειας, καθώς και μείζονος σημασίας κέντρων αριστείας καθίσταται προφανής. Εντούτοις, ο συντονισμός πρέπει να μην είναι κεντρικός, με φορά εκ των άνω προς τα κάτω, και να μην δυσχεραίνει επ' ουδενί τον υγιή ανταγωνισμό, ο οποίος αποτελεί προαπαιτούμενο για εξαιρετικά αποτελέσματα.

3.15. Ο συντονισμός καλό θα ήταν να εδράζεται σε ευρεία και ανοικτή ανταλλαγή πληροφοριών επί σχεδίων και προγραμμάτων και να υποστηρίζει παντός είδους εταιρικές σχέσεις και συμπράξεις βάσει προσέγγισης εκ των κάτω προς τα άνω. Ακόμη σημαντικότερη από την εδραίωση συντονισμού σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ θεωρείται η κατάργηση, νοερώς και νομίμως, των εθνικών και θεσμικών συνόρων και εμποδίων!

4. Ειδικές παρατηρήσεις

Η ΕΟΚΕ επικροτεί εν γένει τα σημεία με τα οποία ασχολείται η Επιτροπή στο Κεφάλαιο 3 «Αναστροφή της τάσης: Οι τομείς που προσφέρονται για ανάληψη συντονισμένης δράσης». Στη συνέχεια γίνεται αναφορά μόνον στα συγκεκριμένα θέματα επί των οποίων η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ή να προσθέσει κάτι.

4.1. Η ύπαρξη ελκυστικότερου πλαισίου συνθηκών

4.1.1. Η σημασία μιας εύρυθμα λειτουργούσας, ανοικτής και ανταγωνιστικής αγοράς δεν θα τονισθεί ποτέ αρκετά. Η εδραίωση της εσωτερικής αγοράς — η οποία παρέχει ικανοποιητικές δυνατότητες ακόμη και για αρκετά σημαντικές επενδύσεις E&A — είναι καθοριστική. Εντούτοις, πολλά καινοτόμα σχέδια έχουν σήμερα τόσο υψηλό κόστος ώστε να επιβάλλεται η πρόσβαση σε ακόμη μεγαλύτερες αγορές προκειμένου να αποδειχθούν αποδοτικά από οικονομική άποψη.

4.1.2. Εκφράζονται επανειλημμένως ανησυχίες σχετικά με την αριθμητική επάρκεια, την εξειδίκευση και τη δραστηριοποίηση των ευρωπαϊών ερευνητών. Χρειάζεται να τεθούν σε εφαρμογή νέες ιδέες προκειμένου να καταστεί ελκυστικότερη η σταδιοδρομία στο χώρο της έρευνας, αλλά και της μηχανολογίας, να αρθούν επιτέλους τα εμπόδια που τροχοπεδούν τη μετακίνηση μεταξύ κρατών και μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής απασχόλησης — όπου η εξέλιξη υπήρξε απελπιστικά αργή. Όσον αφορά την εκπαίδευση των ερευνητών, έμπρακτο παράδειγμα αποτελεί ένα εστιασμένο στο στόχο του πρόγραμμα το οποίο εφαρμόζεται με ικανοποιητικά αποτελέσματα στη Φινλανδία και παρέχει κίνητρα τόσο στα Πανεπιστήμια όσο και στους αποφοίτους.

4.1.3. Στο πλαίσιο της νομοθεσίας περί δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (ΔΠΙ), απαιτείται επείγοντως νομοθετική παρέμβαση της ΕΕ όσον αφορά τους γενετικώς τροποποιημένους Οργανισμούς (ΓΤΟ), τα λογισμικά και την καθιέρωση ενός οικονο-

μικά αποδοτικού κοινοτικού συστήματος διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Οι εταιρείες χρειάζονται βεβαιότητα και σαφήνεια από κανονιστικής πλευράς ούτως ώστε να αποτολμήσουν την πραγματοποίηση επενδύσεων στην επικράτεια της ΕΕ.

4.1.4. Περιττές ή ασαφείς κανονιστικές ρυθμίσεις και επαχθείς διοικητικές διαδικασίες λειτουργούν ως αντικίνητρα, μεταξύ άλλων, και για τις επενδύσεις των επιχειρήσεων στον τομέα της E&A. Η απλοποίηση της νομοθεσίας είναι αναγκαία για τον περιορισμό των γραφειοκρατικών διατυπώσεων, όπως συχνά επισημαίνεται από την ΕΟΚΕ. Η Πρωτοβουλία περί Καλύτερης Ρύθμισης χρήζει εφαρμογής για την επίτευξη πραγματικής ισορροπίας μεταξύ των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων της αιφόρου ανάπτυξης.

4.2. Αποτελεσματικότερη χρήση των κρατικών πηγών χρηματοδότησης για τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες E&A

4.2.1. Απαιτείται συνδυασμός μέτρων για την καθιέρωση βέλτιστων κινήτρων παρεχόμενων σε διαφόρων ειδών επιχειρήσεις με στόχο την αύξηση των επενδύσεων τους στον τομέα της E&A. Η δημόσια στήριξη αιτιολογείται από το γεγονός ότι η παροχή κινήτρων στην αγορά ωθεί τις εταιρείες να επενδύουν στην E&A λιγότερο από ό,τι κρίνεται βέλτιστο για το σύνολο της οικονομίας. Επιπλέον, η απόσβεση των επενδύσεων E&A είναι συνήθως βραδύτερη από ό,τι συμβαίνει στην περίπτωση άλλων επενδύσεων.

4.2.2. Σημαντικό τμήμα της προσπάθειας για την προαγωγή της E&A θα πρέπει να αφιερωθεί στην παροχή κινήτρων σε περισσότερες εταιρείες για την ανάπτυξη των δικών τους στρατηγικών και δραστηριοτήτων E&A, αρχίζοντας συχνά ακόμη και από το μηδέν. Ενδεδειγμένα μέτρα προς το σκοπό αυτό θεωρούνται, παραδείγματος χάρι, η παροχή συμβουλών και υπηρεσιών διαμεσολάβησης για την καθιέρωση επαφών με τις ερευνητικές μονάδες. Ενδεικτικά αναφέρεται επ' αυτού η υπηρεσία SINTEF στη Νορβηγία, η οποία έχει ως αποστολή τη δημιουργία γέφυρας μεταξύ των ΜΜΕ και της εμπειρογνομούσης του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου του Trondheim. Από πλευράς χρηματοοικονομικής υποστήριξης, η παροχή φορολογικών ελαφρύνσεων θα μπορούσε να είναι μια λύση για τη δραστηριοποίηση των ΜΜΕ στον τομέα της E&A.

4.2.3. Για την υποστήριξη νεοσύστατων εταιρειών προηγμένης τεχνολογίας — με υψηλό ποσοστό κινδύνου αλλά και με δυνατότητες ταχείας ανάπτυξης — απαιτούνται ιδιαίτερα μέσα. Σε αυτή την περίπτωση, εξαιρετικά σημαντική θεωρείται η διάθεση αρχικής χρηματοδότησης (seed money) και ικανοποιητικού κεφαλαίου επιχειρηματικού κινδύνου. Αποτελεσματικό μέτρο στον εν λόγω τομέα απεδείχθη η χορήγηση «μετοχικών δανείων», (equity loans) από το Κέντρο Τεχνολογικής Ανάπτυξης στη Φινλανδία. Το ποσό του δανείου (δανειακό κεφάλαιο) εκλαμβάνεται ως μετοχικό κεφάλαιο και δεν επιβαρύνει, συνεπώς, τον κατά κανόνα εξαιρετικά εύθραυστο ισολογισμό της εταιρείας.

4.2.4. Διάφορες μελέτες καταδεικνύουν ότι η χορήγηση κρατικών ενισχύσεων σε επιχειρηματικά σχέδια E&A όχι μόνον δεν προκαλεί μείωση της επένδυσης που πραγματοποιεί η ίδια η εταιρεία, αλλά μάλλον το αντίθετο. Η κρατική ενίσχυση παρέχει στην εταιρεία τη δυνατότητα να αναλάβει περισσότερα σχέδια E&A από ό,τι σε διαφορετική περίπτωση. Άλλες φορές πάλι, η ενίσχυση καθιστά δυνατή την υλοποίηση ενός σχεδίου με περισσότερα χρηματοοικονομικά μέσα και ταχύτερα από ό,τι χωρίς ενίσχυση, γεγονός το οποίο μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά σημαντικό σε αγορές όπου οι αλλαγές συντελούνται τάχιστα.

4.2.5. Η αντιμετώπιση της στήριξης των δράσεων E&A χρήζει αναθεώρησης στο πλαίσιο των κανόνων της ΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων. Δεν απαιτούνται απαραίτητα πιο γενναιόδωροι κανόνες, αλλά χρειάζεται να αποκτήσουν οπωσδήποτε μεγαλύτερη ευελιξία. Για να μην αναφέρουμε παρά μόνον ένα σημαντικό πρόβλημα, τα σχέδια που βασίζονται στη συνεργασία μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα επιβάλλεται να κοινοποιούνται υποχρεωτικά στην Επιτροπή, γεγονός το οποίο τα επιβαρύνει με περισσότερη γραφειοκρατία και, ταυτόχρονα, οδηγεί σε μεγαλύτερη αβεβαιότητα. Αυτού του είδους τα εμπόδια πρέπει να αρθούν. Θα πρέπει να εισαχθεί ένας καλομελετημένος «ελάχιστος» κανόνας.

4.3. Η Ε&Α και οι καινοτομίες στις στρατηγικές και τις μεθόδους διαχείρισης των επιχειρήσεων

4.3.1. Για την επίταξη των προσπάθειών τους στον τομέα της Ε&Α οι επιχειρήσεις έχουν ανάγκη από πολιτική σταθερότητα. Οι

κυβερνήσεις οφείλουν να διασαφηνίζουν τη θέση τους όχι μόνον όσον αφορά τα μέτρα για την προαγωγή της Ε&Α αυτής καθ' εαυτής, αλλά και ως προς την έμφαση που δίδουν στον προσανατολισμό τους σε μία οικονομία της γνώσης και της καινοτομίας κατά την αντιμετώπιση και εκτέλεση οποιασδήποτε πολιτικής.

4.3.2. Οι εταιρείες χρειάζονται και υιοθετούν πράγματι εξειδικευμένες προσεγγίσεις έναντι της δικής τους Ε&Α. Η ΕΟΚΕ συνιστά πρωτίστως τη διαδικτύωση με τους κρατικούς ερευνητικά ιδρύματα καθώς και με άλλες εταιρείες. Ορισμένα από τα κωλύματα που αντιμετωπίζουν οι εταιρείες όσον αφορά τη διαδικτύωση είναι υπαρκτά και ουσιαστικά, αλλά πολλά από αυτά προκύπτουν είτε εκ παραδόσεως είτε λόγω καχυποψίας.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προαγωγή της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας βάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα στην εσωτερική αγορά ενέργειας»

(COM(2002) 415 τελικό — 2002/0185 (COD))

(2003/C 95/04)

Στις 5 Σεπτεμβρίου 2002, και σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 6 Φεβρουαρίου 2003, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Buffetaut.

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειας της 26ης και 27ης Φεβρουαρίου 2003 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 107 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η πρόταση οδηγίας εντάσσεται σε ένα πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από τα εξής:

- έντονη ενεργειακή εξάρτηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- αύξηση των εκπομπών αερίων που ευθύνονται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου, σε αντίφαση με τις δεσμεύσεις του Κιότο

— περιορισμένες δυνατότητες επίδρασης στους όρους που διέπουν τον ενεργειακό εφοδιασμό

Είναι παράδοξο συνεπώς το γεγονός ότι στο πλαίσιο αυτό υποχρησιμοποιούνται οι δυνατότητες συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας για την εξοικονόμηση ενέργειας.

Για το λόγο αυτό η προαγωγή της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας υψηλής αποδοτικότητας βάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα αποτελεί πλέον κοινοτική προτεραιότητα που συμπληρώνει την πολιτική στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Εξ' αυτού αναμένονται τρία θετικά αποτελέσματα:

- εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας
- μείωση των εκπομπών αερίων που ευθύνονται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου
- συμβολή στην ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού.

1.2. Οι στόχοι της πρότασης της Επιτροπής

Το 1997 η Επιτροπή όρισε ως ενδεικτικό στόχο τον διπλασιασμό του μεριδίου της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας στα πλαίσια της συνολικής παραγωγής ηλεκτρισμού της ΕΕ, δηλαδή να πραγματοποιηθεί αύξηση από 9 % το 1994 σε 18 % το 2010. Εντούτοις όμως το μερίδιό της δεν αυξήθηκε.

Στόχος της εξεταζόμενης πρότασης είναι η δημιουργία πλαισίου για την υποστήριξη και διευκόλυνση της εγκατάστασης και της καλής λειτουργίας μονάδων συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας, όπου υπάρχει ζήτηση χρήσιμης θερμότητας, χωρίς ωστόσο να ενθαρρύνεται η σπατάλη της.

Προβλέπονται δύο βασικά μέτρα:

- βραχυπρόθεσμα, η παγίωση των υφισταμένων μονάδων υψηλής απόδοσης και η προαγωγή νέων εφόσον είναι απαραίτητο
- μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, η συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας να καταστεί ουσιαστικό στοιχείο που θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη λήψη αποφάσεων για επενδύσεις ενόψει νέων δυνατοτήτων παραγωγής.

Η βούληση για την υποστήριξη αυτού του είδους ταυτόχρονης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού βασίζεται στα εξής:

- ότι καθίσταται δυνατή η μικρότερη κατανάλωση καύσιμων και η μείωση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα CO₂
- ότι αποφεύγονται οι απώλειες του ηλεκτρικού δικτύου λόγω της εγγύτητας προς το σημείο κατανάλωσης
- ότι θα αυξηθεί ο ανταγωνισμός μεταξύ των παραγωγών ηλεκτρισμού με την είσοδο νέων φορέων στην αγορά
- ότι θα καταστεί δυνατή η δημιουργία νέων επιχειρήσεων και ειδικότερα ΜΜΕ
- και ότι αναμένεται να ενισχυθεί ο δεσμός μεταξύ της επικράτειας και του πληθυσμού, ειδικότερα στις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.3. Οι δυσκολίες που εμποδίζουν την ανάπτυξη της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας

Οι βασικές δυσκολίες είναι οι εξής:

- οι υψηλές τιμές καυσίμων, λόγω του ότι οι αντίστοιχες μονάδες είναι μικρότερης κλίμακας καταναλωτές καυσίμων από τους μεγάλους παραγωγούς
- τα προβλήματα που σχετίζονται με την πρόσβαση στην αγορά ηλεκτρισμού

- οι δαπάνες της εγκατάστασης ανά KW είναι υψηλότερες
- οι ώρες λειτουργίας της εγκατάστασης είναι λιγότερες συγκριτικά προς τις μεγάλες εγκαταστάσεις, διότι σχετίζονται με την χρήση της θερμότητας (διακοπή της παραγωγής τα Σαββατοκύριακα και για ορισμένες βιομηχανικές μονάδες, διακοπή κατά την θερινή περίοδο για τις εγκαταστάσεις παραγωγής κεντρικής θέρμανσης).

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Ορισμοί

Κατ' αρχάς ορίζεται η συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας υψηλής αποδοτικότητας με βάση τις οικονομίες ενέργειας που λαμβάνονται μέσω της συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού συγκριτικά προς την χωριστή παραγωγή θερμικής και ηλεκτρικής ενέργειας.

Για τις υφιστάμενες μονάδες η εξασφάλιση εξοικονόμησης ενέργειας τουλάχιστον 5 % και για τις νέες μονάδες η εξοικονόμηση άνω του 10 % εν σχέσει πάντα προς τις τιμές αναφοράς που ορίζονται στη πρόταση οδηγίας αποτελούν το κριτήριο εισόδου στην «παραγωγή συνδυασμένης παραγωγής υψηλής αποδοτικότητας» (παράρτημα III).

Η πρόταση περιέχει επίσης και ορισμό του ηλεκτρισμού που προέρχεται από την συνδυασμένη ενέργεια και γίνεται διάκριση μεταξύ δύο ποσοστών αποδοτικότητας 75 % ή 85 % ανάλογα με τις χρησιμοποιούμενες τεχνολογίες ενώ ο ηλεκτρισμός που δεν παράγεται από την διεργασία συνδυασμένης παραγωγής δεν λαμβάνεται υπόψη, ως συνδυασμένη παραγωγή ηλεκτρισμού, με όλες τις συνέπειες που συνεπάγεται αυτό για τις ενισχύσεις ή τα τιμολόγια ή ηλεκτρικού ρεύματος.

Η ΕΟΚΕ, η οποία επικροτεί το στόχο ανάπτυξης της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας, τονίζει ότι οι τεχνικοί ορισμοί που περιέχονται στα παραρτήματα καθορίζουν την εμβέλεια και την αποτελεσματικότητα του κειμένου. Θεωρεί πρόσφορο τον ορισμό των διαφόρων κατωφλίων ανάλογα τις τεχνολογίες και πιστεύει ότι τα συγκεκριμένα ποσοστά, αν και υψηλά, παραμένουν ρεαλιστικά.

2.2. Οι υποχρεώσεις των κρατών μελών

Ορισμένες από τις εν λόγω υποχρεώσεις είναι στατιστικής ή ενημερωτικής τάξεως (ανάλυση του δυναμικού συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας και της εξέλιξής της, τριετείς εκθέσεις κ.λπ.). Άλλες υποχρεώσεις αφορούν την τεχνική εφαρμογή των κριτηρίων και των ορισμών της οδηγίας.

Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι είναι απαραίτητες οι πληροφορίες και οι σχετικές εκθέσεις, πιστεύει όμως ότι πρέπει να μην είναι τόσο πολυάριθμες και να επικεντρώνονται σε στοιχεία που μπορούν να βοηθήσουν την ανάπτυξη της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας. Η υπερβολική πληροφόρηση σκοτώνει την πληροφόρηση.

Εδώ πρέπει να υπογραμμιστούν τρία στοιχεία:

- η θέσπιση εγγύησης προέλευσης της ηλεκτρικής ενέργειας από συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας κατά τον τύπο της εγγύησης προέλευσης του ηλεκτρισμού που παράγεται χάρη στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,

- η υποχρέωση να μεριμνάται προκειμένου οι διαχειριστές του μεταφορικού δικτύου και της διανομής ηλεκτρισμού να διασφαλίζουν την πρόσβαση στον ηλεκτρισμό από συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας με λογικό κόστος, κατά τρόπον ώστε να μην υπάρξει διακριτική μεταχείριση,
- η υποχρέωση μείωσης των διοικητικών φραγμών ως προς την συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας και η υιοθέτηση κανόνων που την διευκολύνουν.

Ας σημειωθεί, τέλος, ότι η πρόταση επικυρώνει τα καθεστώτα εθνικής στήριξης στο πλαίσιο των κανόνων του ανταγωνισμού και των σχετικών κοινοτικών προδιαγραφών. Η ΕΟΚΕ είναι θετική, εφόσον βεβαίως δεν δημιουργούνται στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, εφόσον στην Ευρωπαϊκή Ένωση υφίσταται έντονη ζήτηση θερμότητας, είναι επιτακτική ανάγκη να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα ώστε ο προτεινόμενος μηχανισμός να ενθαρρύνει τη συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας και οι παραγωγοί θερμότητας να έχουν πραγματικό οικονομικό συμφέρον.

3.1. Άρθρο 1: αντικείμενο

Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον στόχο προαγωγής της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας και λυπάται για το γεγονός ότι τα αποτελέσματα υπήρξαν τόσο μέτρια σε σχέση με το στόχο που είχε οριστεί για το 1997.

Τονίζει ότι είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη οι εθνικές ιδιαιτερότητες και να τηρείται η αρχή της επικουρικότητας σε έναν τομέα όπου οι κλιματικές οικονομικές εθνικές συνθήκες είναι καθοριστικής σημασίας.

3.2. Άρθρο 3: ορισμοί

Το άρθρο αυτό είναι καθοριστικό προκειμένου να εκτιμηθεί η επίδραση και η αποτελεσματικότητα του προτεινόμενου μηχανισμού. Ειδικότερα η άρθρωση μεταξύ του παραρτήματος II και παραρτήματος III έχει ουσιαστική σημασία όσον αφορά τις πρακτικές επιπτώσεις του κειμένου.

Αν εξεταστεί μεμονωμένα ο ορισμός του παραρτήματος II τότε αξιοποιείται ο ηλεκτρισμός από συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας με βάση την παραγωγή θερμότητας, έστω και χωρίς εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας και χωρίς κατά συνέπεια μείωση των εκπομπών.

Θα ήταν συνεπώς σκόπιμο να προσδιοριστεί με σαφήνεια η άρθρωση των παραρτημάτων II και III και να προσδιοριστεί ένα κατώτατο όριο αποδοτικότητας ή κέρδους σε πρωτογενή ενέργεια, κάτω του οποίου δεν δύναται να υπάρξει αξιοποίηση με συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο διαφοροποιημένος ορισμός του ηλεκτρισμού από συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας σύμφωνα με το είδος εξοπλισμού (συνολική απόδοση ίση ή ανώτερη του 75 % ή 85 %) που μπορεί να φανεί πολύπλοκη, ανταποκρίνεται σε διαφορετικές τεχνικές πραγματικότητες για τη συνδυασμένη παραγωγή θερμότητας και ηλεκτρισμού. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η «απλοποίηση του κειμένου» με ένα ενιαίο ενδιάμεσο ποσοστό (80 %) δεν είναι συνεπώς πρόσφορη.

Κατά την άποψη της Επιτροπής, στόχος του παραρτήματος είναι να καταστεί εφικτός ο υπολογισμός με την μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια της παραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας, προκειμένου να μετρηθεί ο όγκος ηλεκτρισμού που μπορεί να θεωρηθεί ως συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας. Άνω των κατωφλίων 75 % και 85 %, κάθε ηλεκτρική ενέργεια είναι συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας, ενώ κάτω από τα κατώφλια αυτά μόνο ένα μέρος θα θεωρείται ως συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας.

Το παράρτημα III αφορά τον ορισμό της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας υψηλής αποδοτικότητας. Η υψηλή αποδοτικότητα υπάρχει εφόσον υπάρχει εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας.

3.3. Άρθρο 4: εγγύηση προέλευσης της ηλεκτρικής ενέργειας από συνδυασμένη παραγωγή ενέργειας

Η ΕΟΚΕ ζητεί να δοθούν στοιχεία για την πρακτική εφαρμογή της εν λόγω εγγύησης προέλευσης.

3.4. Άρθρο 5: κριτήρια αποδοτικότητας

Πρόκειται για υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη.

3.5. Άρθρο 6: εθνικό δυναμικό για συνδυασμένη παραγωγή υψηλής αποδοτικότητας

Δεδομένου ότι η πρόταση δεν ορίζει στόχους ποσοτικά αποτιμημένους, η Επιτροπή ζητεί από τα κράτη μέλη να αναλύσουν το δικό τους δυναμικό συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας υψηλής αποδοτικότητας. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί, οι εκθέσεις που απαιτούνται από τα κράτη μέλη να είναι τέτοιας φύσεως ώστε να παρέχουν κίνητρα για την ανάπτυξη της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας, καθιστώντας εφικτό τον εντοπισμό των εμποδίων που παρακωλύουν της ανάπτυξης της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας. Ο πληθωρισμός εκθέσεων και πληροφοριών φαίνεται ανώφελος.

3.6. Άρθρο 7: προγράμματα στήριξης

Η ΕΟΚΕ αντιτίθεται στην διαφοροποιημένη μεταχείριση εις βάρος των μονάδων συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας που υπερβαίνουν 50 Mwe.

Τονίζει ότι οι μηχανισμοί στήριξης δεν θα πρέπει να συνεπάγονται αδικαιολόγητες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

3.7. Άρθρο 8: θέματα του ηλεκτρικού δικτύου παροχής

Η ΕΟΚΕ τονίζει την πρωταρχική σημασία που έχει η εξασφάλιση πρόσβασης στο δίκτυο υπό δικαίους όρους για τους παραγωγούς συνδυασμένης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

Η Επιτροπή προτείνει μία προτιμησιακή μεταχείριση όσον αφορά τους ανανεώσιμους πόρους ενέργειας. Η ΕΟΚΕ ωστόσο υπογραμμίζει το γεγονός ότι η καύση των οικιακών απόβλητων και άλλων απορριμμάτων ενδέχεται να έχει ως συνέπεια την εκπομπή πιο βλαπτικών αερίων από την καύση του φυσικού αερίου.

Η ΕΟΚΕ γνωρίζει ότι, σε σύγκριση με τις μεγαλύτερες εγκαταστάσεις καύσης που είναι ειδικά σχεδιασμένες για τον σκοπό αυτό, οι μικρότερες εγκαταστάσεις συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας — που βρίσκονται σε πυκνοκατοικημένες περιοχές — είναι λιγότερο ικανές (για τεχνικούς λόγους καθώς επίσης και λόγω της θέσεώς τους) να καλύψουν τις απαιτούμενες προδιαγραφές προστασίας της υγείας.

3.8. Άρθρο 9: διοικητικές διαδικασίες

Η ΕΟΚΕ επικροτεί την αρχή για την διοικητική ενθάρρυνση της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας τόσο με την λήψη θετικών μέτρων όσο και με την λήψη μέτρων απλοποίησης, μείωσης των εμποδίων ή διαφάνειας των διαδικασιών.

Αντιθέτως, φρονεί ότι η δράση αυτή δεν θα πρέπει να λάβει την μορφή επαχθών υποχρεώσεων ενημέρωσης για τα κράτη μέλη, ιδίως δε εφόσον οι υποχρεώσεις δεν καθορίζονται επαρκώς, είναι ασαφείς και, συνεπώς, χωρίς πραγματική χρησιμότητα.

3.9. Άρθρο 10: εκθέσεις των κρατών μελών

Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι απαραίτητη η απλοποίηση.

3.10. Άρθρο 11: εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Οι παρατηρήσεις σχετικά με το άρθρο 10, ισχύουν και για το άρθρο 11. Η παροχή πιο συγκεντρωμένης και στοχοθετημένης πληροφόρησης για τις συγκεκριμένες προόδους που συντελούνται στον τομέα της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας παρουσιάζει

μεγαλύτερο ενδιαφέρον από την άφθονη παροχή στοιχείων πληροφόρησης που δεν θα χρησιμοποιηθούν.

Τα άρθρα 12, 13 και 14 δεν χρήζουν σχολίων.

4. Συμπεράσματα

Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον στόχο ανάπτυξης της συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού. Συμφωνεί ότι πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλισθεί ότι το προτεινόμενο μέσο, λαμβανομένης υπόψη της αντικειμενικής πραγματικότητας εντός της οποίας συνυπάρχουν διάφορα είδη συνδυασμένης παραγωγής, δεν αποθαρρύνει τις πιο σύγχρονες τεχνολογίες, τις ελαφρότερες από άποψη επενδύσεων και τις πιο αποδοτικές.

Από την άποψη αυτή φαίνεται θεμιτή η διαφοροποίηση των κριτηρίων απόδοσης σε συνάρτηση με τις χρησιμοποιούμενες τεχνολογίες. Στόχος της προτεινόμενης οδηγίας είναι η παραγωγή της ανάπτυξης της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας υψηλής αποδοτικότητας, ανεξαρτήτως συγκεκριμένης τεχνολογίας ή διαστάσεως εγκαταστάσεων. Επαναλαμβάνει ότι είναι αντίθετη με τη δυσμενή μεταχείριση των εγκαταστάσεων συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας που υπερβαίνουν 50 Mwe.

Η ΕΟΚΕ επιθυμεί οι εκθέσεις και οι σχετικές αναλύσεις που ζητούνται από τα κράτη μέλη καθώς και από την Επιτροπή να επικεντρώνονται στον εντοπισμό των εμποδίων που παρακωλύουν την ανάπτυξη της συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού, στα μέσα για την υπέρβασή τους και στην αξιολόγηση παρακολούθησης.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις απαιτήσεις ασφάλισης των αερομεταφορέων και των επιχειρήσεων εκμετάλλευσης αεροσκαφών»

(COM(2002) 521 τελικό — 2002/0234 (COD))

(2003/C 95/05)

Στις 14 Οκτωβρίου 2002, και σύμφωνα με το άρθρο 80 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Φεβρουαρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Santillan Cabeza.

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26ης και 27ης Φεβρουαρίου 2003 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 112 ψήφους υπέρ (2 αποχές) την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Ιστορικό

1.1. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στις Ηνωμένες Πολιτείες είχαν σοβαρό αντίκτυπο στον κλάδο των αερομεταφορών, ο οποίος είναι ιδιαίτερα ευάλωτος σε τέτοιες απρόβλεπτες ζημιές, οι οποίες, στη συγκεκριμένη περίπτωση, υπερέβαιναν όλες τις λογικές εκτιμήσεις.

1.2. Λίγες ημέρες μετά τα εν λόγω γεγονότα, στις 10 Οκτωβρίου 2001, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση σχετικά με τις συνέπειες αυτών των επιθέσεων ⁽¹⁾, την οποία ακολούθησε μια δεύτερη ανακοίνωση στις 2 Ιουλίου 2002 ⁽²⁾.

1.3. Στις ανακοινώσεις αυτές, η Επιτροπή ανέλυε σε βάθος την κατάσταση της ασφάλισης των αερομεταφορέων και εξέταζε την αναγκαιότητα λήψης νομοθετικών μέτρων.

1.4. Η παρούσα πρόταση κανονισμού προέκυψε ως αποτέλεσμα της εν λόγω ανάλυσης.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Στόχος

2.1.1. Ο στόχος του προτεινόμενου κανονισμού είναι «να καθορισθούν ελάχιστες απαιτήσεις ασφάλισης όσον αφορά τους επιβάτες, τις αποσκευές, το ταχυδρομείο, το φορτίο και τους τρίτους, τις οποίες πρέπει να τηρούν οι αερομεταφορείς και οι επιχειρήσεις εκμετάλλευσης αεροσκαφών για να τους επιτρέπεται η εκτέλεση πτήσεων εντός ή εκτός της Κοινότητας και προς αυτήν ή επάνω από το έδαφος των κρατών μελών στα οποία ισχύει η Συνθήκη» (άρθρο 1).

2.2. Πεδίο εφαρμογής

2.2.1. Ο κανονισμός προβλέπεται να εφαρμόζεται σε όλους τους αερομεταφορείς, κοινοτικούς και τρίτων χωρών, και στις επιχειρήσεις εκμετάλλευσης αεροσκαφών που δεν διαθέτουν άδεια εκμετάλλευσης. Επίσης, θα ισχύει και για τα κρατικά αεροσκάφη, καθώς και για όλες τις πτήσεις εντός και εκτός κοινοτικών αερολιμένων και κατά τη διέλευση επάνω από την κοινοτική επικράτεια.

2.2.2. Εξαιρούνται, αντιθέτως, από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού οι «αεροπορικές μεταφορές επιβατών, ταχυδρομείου ή/και φορτίου οι οποίες εκτελούνται με μη μηχανοκίνητο αεροσκάφος ή/και πολύ ελαφρά μηχανοκίνητα αεροσκάφη» και οι «τοπικές πτήσεις που δεν συνεπάγονται μεταφορά μεταξύ διαφορετικών αερολιμένων», στις οποίες «για τις απαιτήσεις ασφάλισης σε περίπτωση ατυχήματος εφαρμόζεται το εθνικό δίκαιο» (άρθρο 2).

2.3. Αρχές ασφάλισης

Στο ζήτημα αυτό, ο προτεινόμενος κανονισμός κάνει διάκριση μεταξύ α) της ευθύνης των αερομεταφορέων και των επιχειρήσεων εκμετάλλευσης αεροσκαφών για τους επιβάτες, τις αποσκευές, το φορτίο και το ταχυδρομείο και β) της ευθύνης τους έναντι τρίτων.

2.3.1. Ευθύνη των αερομεταφορέων και των επιχειρήσεων εκμετάλλευσης αεροσκαφών για τους επιβάτες, τις αποσκευές, το φορτίο και το ταχυδρομείο

2.3.1.1. Στην περίπτωση αυτή, ο κανονισμός θεσπίζει την υποχρέωση κάλυψης των ευθυνών που προσδιορίζονται στη Σύμβαση του Μόντρεαλ του 1999, η οποία ισχύει για τους αερομεταφορείς των χωρών που την έχουν επικυρώσει ⁽³⁾, και στον

⁽¹⁾ COM(2001) 574 τελικό της 10.10.2001.

⁽²⁾ COM(2002) 320 τελικό της 2.7.2002.

⁽³⁾ Η Σύμβαση της Βαρσοβίας του 1929 θα συνεχίσει να εφαρμόζεται παράλληλα με τη Σύμβαση του Μόντρεαλ για τους αερομεταφορείς που δεσμεύονται από αυτή.

κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2027/97 ⁽¹⁾, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 889/2002 ⁽²⁾.

2.3.1.2. Οι «κοινοτικοί αερομεταφορείς που είναι αναγνωρισμένοι στην Κοινότητα και οι επιχειρήσεις εκμετάλλευσης αεροσκαφών νηολογημένων στην Κοινότητα, καθώς και άλλοι αερομεταφορείς και επιχειρήσεις εκμετάλλευσης αεροσκαφών που εκτελούν αεροπορικά δρομολόγια εντός της Κοινότητας ή/και επάνω από το κοινοτικό έδαφος» πρέπει να διαθέτουν ασφάλιση «για την κάλυψη της ευθύνης για ζημιές προκαλούμενες στην επικράτεια κράτους μέλους για τις οποίες υφίσταται δικαίωμα αποζημίωσης» (άρθρο 4).

2.3.1.3. Αντιθέτως, οι αερομεταφορείς και οι επιχειρήσεις εκμετάλλευσης αεροσκαφών που είναι αναγνωρισμένες από τρίτη χώρα μπορούν να παρέχουν, αντί ασφάλισης, χρηματική ή τραπεζική εγγύηση (άρθρο 5, παράγραφος 2).

2.3.1.4. Ελάχιστες απαιτήσεις ασφάλισης

- α) Επιβάτες: η ελάχιστη υποχρέωση ασφάλισης ορίζεται σε 250 000 ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα (ΕΤΔ) ⁽³⁾.
- β) Αποσκευές: τα ίδια όρια που ισχύουν για τους επιβάτες, με την προϋπόθεση ότι οι αποσκευές έχουν ελεγχθεί από τον αερομεταφορέα που τις ανέλαβε και ότι δεν έχουν κάποιο ελάττωμα ή φθορά.
- γ) Φορτίο: 17 000 ΕΤΔ ανά τόνο (ή 17 ΕΤΔ ανά kg).
- δ) Ταχυδρομείο: θα καθοριστεί από τις εθνικές υπηρεσίες.

2.3.2. Ευθύνη έναντι τρίτων

2.3.2.1. Οι απαιτήσεις ασφάλισης είναι ανάλογες του Μέγιστου Βάρους Απογείωσης του αεροσκάφους (MTOW), το οποίο δηλώνεται στο πιστοποιητικό πτητικής ικανότητας και αντιστοιχεί στον δυνητικό κίνδυνο που μπορεί να αντιπροσωπεύει κάθε τύπος αεροσκάφους. Για το λόγο αυτό γίνεται ταξινόμηση των αεροσκαφών ανάλογα με το MTOW τους ⁽⁴⁾.

2.3.2.2. Η ασφάλιση καλύπτει «οιαδήποτε ζημία προκληθεί από αεροσκάφος εν πτήση ή στο έδαφος τυχαία ή λόγω πολεμικών και/ή τρομοκρατικών ενεργειών».

2.3.2.3. Η ευθύνη έναντι τρίτων υφίσταται ιδιαίτερα αν η ζημία οφείλεται σε πολεμική ενέργεια, αεροπειρατεία, δολιοφθορά, τρομοκρατική ενέργεια, εμφύλια ή εργατική αναταραχή με σκοπό να διγεί η λειτουργία του αεροσκάφους και καταλογίζεται σε αμέλεια ή άλλη εσφαλμένη ενέργεια ή παράλειψη του αερομεταφορέα ή των υπαλλήλων του ή των πρακτόρων ή της επιχείρησης εκμετάλλευσης του αεροσκάφους (άρθρο 7, παράγραφος 1).

2.3.2.4. Ελάχιστες απαιτήσεις ασφάλισης

2.3.2.4.1. Καθορίζονται σύμφωνα με τις ακόλουθες κατηγορίες αεροσκαφών:

Κατηγορία	MTOW ⁽¹⁾	Ελάχιστη κάλυψη
1	< 25 000 kg	80 εκατ. ΕΤΔ
2	< 50 000 kg	270 εκατ. ΕΤΔ
3	< 200 000 kg	400 εκατ. ΕΤΔ
4	> 200 000 kg	600 εκατ. ΕΤΔ

⁽¹⁾ Μέγιστο Βάρος Απογείωσης που αναγράφεται στο πιστοποιητικό πτητικής ικανότητας του αεροσκάφους.

2.3.2.4.2. Οι τιμές αυτές μπορούν να τροποποιηθούν σύμφωνα με τη διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο 5 της απόφασης αριθ. 1999/468/ΕΚ ⁽⁵⁾.

2.4. Εφαρμογή των απαιτήσεων ασφάλισης ή εγγύησης

2.4.1. Για να εξασφαλίσουν τη συμμόρφωση προς τις διατάξεις του κανονισμού, τα κράτη μέλη διαθέτουν πολλές εξουσίες, συμπεριλαμβανομένων των εξής δυνατοτήτων:

- Πραγματοποίηση τακτικών επιθεωρήσεων.
- Αίτηση πρόσθετων αποδεικτικών στοιχείων.
- Απαγόρευση πρόσβασης σε δρομολόγια προς την Κοινότητα.
- Απαγόρευση της απογείωσης αεροσκαφών (άρθρο 8).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Ο στόχος αυτής της πρότασης της Επιτροπής είναι η θέσπιση ενός νομοθετικού πλαισίου που θα καθορίζει τους όρους ασφάλισης και τα ελάχιστα ποσά που θα προβλέπονται ανά πάσα στιγμή για τους αερομεταφορείς και τις επιχειρήσεις εκμετάλλευσης αεροσκαφών της Κοινότητας και των τρίτων χωρών όσον αφορά την ευθύνη έναντι των επιβατών, των αποσκευών, του φορτίου, του ταχυδρομείου και τρίτων.

⁽⁵⁾ Απόφαση του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 1999 για τον καθορισμό των όρων άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στην Επιτροπή, ΕΕ L 184 της 17.7.1999.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2027/97 του Συμβουλίου της 9ης Οκτωβρίου 1997 για την ευθύνη του αερομεταφορέα σε περίπτωση ατυχήματος (ΕΕ L 285 της 17.10.1997, σ. 1 — Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ: ΕΕ C 212 της 22.7.1996, σ. 38).

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 889/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Μαΐου 2002 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2027/97 του Συμβουλίου για την ευθύνη του αερομεταφορέα σε περίπτωση ατυχήματος (ΕΕ L 140 της 30.5.2002, σ. 2 — Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ: ΕΕ C 123 της 25.4.2001, σ. 47).

⁽³⁾ Τα ΕΤΔ καθορίζονται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Ισοτιμία στις 8.1.2003: ΕΤΔ/EUR 0,7672006 — EUR/ΕΤΔ 1,30344.

⁽⁴⁾ Βλέπε το παράρτημα της πρότασης κανονισμού όπου αναφέρονται οι κύριοι τύποι αεροσκαφών.

3.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής και συμφωνεί με την άποψη της ότι είναι απαραίτητη η θέσπιση ενός ολοκληρωμένου νομοθετικού πλαισίου που θα περιλαμβάνει τις διάφορες πτυχές της ευθύνης των αερομεταφορέων και των επιχειρήσεων εκμετάλλευσης αεροσκαφών. Ο προτεινόμενος κανονισμός συνιστά βελτίωση για όσους δικαιούνται αποζημίωση και συμπληρώνει το νέο πλαίσιο ευθύνης του αερομεταφορέα σε περίπτωση ατυχήματος (βλ. σημείο 2.3.1.1. της παρούσας γνωμοδότησης).

3.3. Επί του παρόντος, οι κοινοτικοί κανόνες που αφορούν την έκδοση αδειών των αερομεταφορέων⁽¹⁾ απαιτούν από αυτούς απλώς «να ασφαρίζονται κατά κινδύνων αστικής ευθύνης ατυχημάτων, ιδίως όσον αφορά τους επιβάτες, τις αποσκευές, το φορτίο, το ταχυδρομείο και τους τρίτους», χωρίς να θεσπίζουν ούτε τα κριτήρια ούτε τους όρους ούτε τα ποσά που απαιτούνται για την έκδοση αδειών από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών. Ταυτόχρονα, η Κοινότητα, θεωρώντας ότι είναι σημαντικό να διασφαλίζεται επαρκές επίπεδο αποζημίωσης των επιβατών σε περίπτωση ατυχήματος, αποφάσισε στις 5 Απριλίου 2001 να υπογράψει και να επικυρώσει⁽²⁾ τη Σύμβαση του Μόντρεαλ για την ενοποίηση ορισμένων κανόνων στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές, που αντικαθιστά τη Σύμβαση της Βαρσοβίας του 1929 για το ίδιο θέμα, και να τροποποιήσει τους κοινοτικούς κανόνες που αφορούν την ευθύνη των αερομεταφορέων⁽³⁾.

3.4. Όσον αφορά την ασφάλιση που καλύπτει την ευθύνη έναντι τρίτων, δεν υπάρχει επί του παρόντος κανένας κοινοτικός κανόνας που να καθορίζει τα όριά της, και οι μοναδικές υποχρεώσεις αποζημίωσης απορρέουν από το δημόσιο διεθνές δίκαιο, δηλαδή τη Σύμβαση της Ρώμης του 1933 για την ενοποίηση ορισμένων κανόνων που αφορούν τις ζημιές που προκαλούν τα ξένα αεροσκάφη σε τρίτους στο έδαφος, όπως τροποποιήθηκε για πρώτη φορά το 1952, και κατόπιν από το Πρωτόκολλο που υπογράφηκε στο Μόντρεαλ στις 23 Σεπτεμβρίου 1978. Η Σύμβαση αυτή οδήγησε την Ευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη Πολιτικής Αεροπορίας (ECAC) να θεσπίσει — μέσω του ψηφίσματος (ECAC/25-1) — τις ελάχιστες απαιτήσεις ασφάλισης των αερομεταφορέων⁽⁴⁾.

3.5. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση κανονισμού συνιστά πρόοδο όσον αφορά τους στόχους της παροχής νομικής ασφάλειας στους κοινοτικούς και μη κοινοτικούς αερομεταφορείς και επιχειρήσεις εκμετάλλευσης αεροσκαφών που εκτελούν πτήσεις

προς την Κοινότητα ή εντός αυτής και της εξασφάλισης διαφανούς, αμερόληπτης και εναρμονισμένης εφαρμογής των ελάχιστων απαιτήσεων ασφάλισης.

3.6. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την υιοθέτηση της αρχής της αυστηρής ευθύνης που προβλέπει η πρόταση κανονισμού⁽⁵⁾.

3.7. Ήδη στη γνωμοδότησή της για τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 889/2002⁽⁶⁾, η ΕΟΚΕ επεσήμανε ότι η Σύμβαση της Βαρσοβίας ήταν ένα σημαντικό ορόσημο στην ιστορία των διεθνών αεροπορικών μεταφορών, που ρύθμιζε συγκεκριμένα τις σχέσεις μεταξύ αερομεταφορέων και επιβατών όσον αφορά τα ατυχήματα στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές. Συνήθως το βάρος της απόδειξης το φέρουν οι ενάγοντες, αλλά η Σύμβαση της Βαρσοβίας καθιέρωσε την αντιστροφή του βάρους της απόδειξης. Για να αντισταθμιστεί αυτή η αντιστροφή, περιορίστηκε η ευθύνη των αερομεταφορέων, εκτός και εάν οι ενάγοντες μπορούν να αποδείξουν ότι υπήρξε σοβαρή αμέλεια.

3.8. Ωστόσο, στην παρούσα πρόταση κανονισμού αίρεται η εφαρμογή της αρχής της αυστηρής ευθύνης σε περίπτωση πολεμικών ή τρομοκρατικών ενεργειών.

3.9. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εξετάσει τις ασφαλιστικές επιπτώσεις των τρομοκρατικών ενεργειών στις αεροπορικές μεταφορές στη διερευνητική γνωμοδότησή της σχετικά με την ασφάλεια των μεταφορών (CESE 1156/2002, της 24ης Οκτωβρίου 2002).

4. Τα ελάχιστα ποσά ασφάλισης στο νέο σύστημα

4.1. Επιβάτες

Η πρόταση κανονισμού δεν τροποποιεί την ισχύουσα κατάσταση.

4.1.1. Σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης του Μόντρεαλ και του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2027/97, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 889/2002, η ευθύνη όσον αφορά τους επιβάτες βασίζεται στην αρχή της αυστηρής ευθύνης, ανεξαρτήτως υπαιτιότητας του αερομεταφορέα, για απαιτήσεις έως 100 000 ΕΤΔ.

4.1.2. Για μεγαλύτερα ποσά (έως την ελάχιστη απαίτηση των 250 000 ΕΤΔ και πέραν αυτής), η ασφάλιση των επιβατών και των αποσκευών τους καλύπτει τη νομική ευθύνη βάσει αδικοπραξίας.

4.1.3. Όσον αφορά τους αερομεταφορείς που υπάγονται στη Σύμβαση της Βαρσοβίας, η ευθύνη έναντι των επιβατών είναι απεριόριστη και βασίζεται στο τεκμήριο της ευθύνης του αερομεταφορέα σε περίπτωση τραυματισμού ή θανάτου, με ορισμένες περιπτώσεις απαλλαγής, και στον συνακόλουθο περιορισμό της ευθύνης, με ορισμένες εξαιρέσεις (εσκεμμένο παράπτωμα επιβάτη).

(1) Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2407/92 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1992, ΕΕ L 240 της 24.8.1992.

(2) Απόφαση του Συμβουλίου της 5.4.2001 για την επικύρωση της Σύμβασης του Μόντρεαλ, ΕΕ L 194 της 18.7.2001.

(3) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2027/97 του Συμβουλίου για την ευθύνη του αερομεταφορέα σε περίπτωση ατυχήματος, ΕΕ L 285 της 17.10.1997.

(4) Μέλη της ECAC είναι τα εξής 38 κράτη: Αλβανία, Αρμενία, Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λεττονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Μολδαβία, Μονακό, Κάτω Χώρες, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακική Δημοκρατία, Σλοβενία, Ισπανία, Ελβετία, Σουηδία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Τουρκία, Ουκρανία και Ηνωμένο Βασίλειο.

(5) Ωστόσο, όπως εξηγείται στο κείμενο, η αντικειμενική ευθύνη είναι περιορισμένη στην πρόταση της Επιτροπής.

(6) «Ευθύνη του αερομεταφορέα σε περίπτωση ατυχήματος» (ΕΕ C 123 της 25.4.2001).

4.2. Φορτίο

Οι ελάχιστες απαιτήσεις ασφάλισης της πρότασης κανονισμού αντικατοπτρίζουν τα ποσά που προβλέπονται επί του παρόντος στη Σύμβαση του Μόντρεαλ, η οποία περιορίζει την ευθύνη του αερομεταφορέα, μεταξύ άλλων, σε περιπτώσεις πολεμικών ενεργειών ή ένοπλων συγκρούσεων.

4.2.1. Όσον αφορά τους αερομεταφορείς που δεσμεύονται από τη Σύμβαση της Βαρσοβίας, το φορτίο υπόκειται στο καθεστώς της απεριόριστης ευθύνης, με ορισμένες εξαιρέσεις (αμέλεια και εσκεμμένο παράπτωμα).

4.3. Ευθύνη έναντι τρίτων

Η πρόταση της Επιτροπής αυξάνει σημαντικά τα ελάχιστα ποσά που ορίζονται στο ψήφισμα ECAC/25-1.

4.3.1. Για παράδειγμα, η ελάχιστη ασφάλιση για ένα αεροσκάφος τύπου Airbus 320 (180 επιβάτες) είναι, σύμφωνα με το ψήφισμα ECAC, 50 εκατομμύρια ΕΤΔ, ενώ στην πρόταση κανονισμού είναι 400 εκατομμύρια ΕΤΔ.

4.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις ελάχιστες ασφαλιστικές καλύψεις που προτείνονται στον κανονισμό και επισημαίνει ότι στην πράξη πολλοί αερομεταφορείς ήδη συνάπτουν συνήθως ασφαλίσεις για ποσά ανώτερα των ελαχίστων.

4.5. Αναθεώρηση των αξιών (άρθρο 7, παράγραφος 5)

Η ΕΟΚΕ επικροτεί την παροχή στην Επιτροπή της δυνατότητας τροποποίησης των αξιών, ανάλογα με την εξέλιξη του διεθνούς δικαίου. Πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι τα όρια που καθορίστηκαν από τη Σύμβαση της Βαρσοβίας είναι σήμερα εντελώς ξεπερασμένα, αλλά ήταν αδύνατο να επιτευχθεί συμφωνία όλων των συμβαλλόμενων κρατών για την αύξησή τους.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Πεδίο εφαρμογής του κανονισμού

Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι δεν υπάρχει συμφωνία μεταξύ των άρθρων 1, 2, στοιχεία α) και β), και 4 της πρότασης κανονισμού.

Για να αποφευχθεί η σύγχυση, τα άρθρα 2, στοιχείο α), 2, στοιχείο β), και 4 πρέπει να έχουν την ίδια διατύπωση με το άρθρο 1 και, επομένως, πρέπει να διορθωθούν ως εξής: «... εντός της Κοινότητας ... ή επάνω από το έδαφος ...».

5.2. Εξαιρέσεις (βλ. σημείο 2.2.2. της παρούσας γνωμοδότησης)

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει παρατηρηθεί, αφενός, ότι υπάρχει η δυνατότητα επίθεσης με πολύ ελαφρύ μηχανοκίνητο αεροσκάφος και, αφετέρου, ότι έχει συμβεί σοβαρό ατύχημα σε δοκιμαστική πτήση αεροπλάνου που προβλεπόταν να απογειωθεί και να προσγειωθεί στο ίδιο αεροδρόμιο.

Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι και οι δύο αυτές περιπτώσεις πρέπει να συμπεριληφθούν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού και, ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο να τροποποιηθεί η διατύπωση της τελευταίας παραγράφου του άρθρου 2 (¹).

5.3. Ορισμοί (άρθρο 3)

Η ΕΟΚΕ συνιστά:

- να περιληφθεί ορισμός του «ασφαλισμένου»,
- να διευκρινιστεί η έννοια των «εμφύλιων ή εργατικών αναταραχών».
- να αντικατασταθεί ο όρος «περιστατικό», στην παράγραφο ζ), με τον όρο «δυστύχημα».

5.4. Αυστηρή ευθύνη για ζημιές σε επιβάτες

Από τη διατύπωση του άρθρου 6, παράγραφος 1, δεν προκύπτει με σαφήνεια αν η αρχή της αυστηρής ευθύνης έχει ως όριο τα 100 000 ΕΤΔ (βλ. σημείο 4.1.1. της παρούσας γνωμοδότησης) ή αν, αντιθέτως, ανέρχεται σε 250 000 ΕΤΔ. Πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό ζήτημα που πρέπει να καταστεί απολύτως σαφές στο κείμενο.

Επίσης δεν φαίνεται ορθό να περιληφθεί στο ίδιο ποσό της ευθύνης η ασφάλιση των σωματικών βλαβών και των υλικών ζημιών στις αποσκευές οι οποίες, επιπλέον, είναι τεχνικώς ασφαλισμένες με ιδιαίτερες συμβάσεις και διαφορετικά ασφάλιστρα.

(¹) Σε ό,τι αφορά τη συμπερίληψη των ελικοπτήρων, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το άρθρο 7 του κανονισμού του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 2407/92 σχετικά με την έκδοση αδειών των αερομεταφορέων (βλ. συγκεκριμένα την αιτιολογική σκέψη 7 της πρότασης). Σα πλαίσια της εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού, κάθε επιχείρηση που παρέχει υπηρεσίες αεροπορικών μεταφορών μεταφέροντας επιβάτες/ταχυδρόμιο/φορτίο έναντι αμοιβής ή μίσθωσης (άρθρο 2 «ορισμοί» και άρθρο 4 «άδεια εκμετάλλευσης»), έχει το δικαίωμα να ζητήσει να της χορηγηθεί άδεια αερομεταφορέα. Για το λόγο αυτό, οι επιχειρήσεις που εξασφαλίζουν τη λειτουργία αεροσκαφών ή ελικοπτήρων αντιμετωπίζονται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο εφόσον παρέχουν υπηρεσίες αεροπορικών μεταφορών έναντι αμοιβής ή μίσθωσης, δηλαδή αντιμετωπίζονται ως «αερομεταφορείς». Ωστόσο, σύμφωνα με ορισμένες ερμηνείες, η Σύμβαση της Ρώμης δεν εφαρμόζεται στα ελικοπτερά εφόσον δεν θεωρούνται ως αερομεταφορείς σε διάφορες χώρες του κόσμου (εκτός ΕΕ).

5.5. Κλίμακα ελάχιστων απαιτήσεων ασφάλισης για την ευθύνη έναντι τρίτων (άρθρο 7, παράγραφος 2 του κανονισμού, βλ. σημείο 2.3.2.5.1. της παρούσας γνωμοδότησης)

Η ΕΟΚΕ συνιστά να προβλεφθεί και η περίπτωση των πολύ μικρών αεροσκαφών, με την προσθήκη άλλης μίας κατηγορίας στην ομάδα των αεροσκαφών μέχρι 25 000 kg.

5.6. Έκδοση (άρθρο 10)

Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τόσο στον τίτλο όσο και στο κείμενο του άρθρου 10, παράγραφος 1 πρέπει να προστεθούν οι λέξεις «έκδοση και αξιολόγηση». Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα δοθεί έμφαση στην ανάγκη να αξιολογεί η Επιτροπή τον βαθμό συμμόρφωσης και τα μέτρα ελέγχου που υιοθετούν τα κράτη μέλη σε ένα θέμα με μεγάλη σημασία για τους πολίτες της Ένωσης.

5.7. Εξέλιξη της αγοράς των ασφαλίσεων των αερομεταφορέων

Στην αιτιολογική έκδοση της πρότασης κανονισμού (σημείο αριθ. 18) αναφέρεται η υποχρέωση της Επιτροπής «να συντάσσει εκθέσεις για τις εξελίξεις στην αγορά» και να λαμβάνει υπόψη κάθε γεγονός που ενδέχεται να επηρεάσει σημαντικά την αγορά των ασφαλίσεων. Ωστόσο, η υποχρέωση αυτή δεν αντικατοπτρίζεται στο κείμενο.

Είναι σκόπιμο, επομένως, να προστεθεί στο άρθρο 10 μία νέα παράγραφος που να αναφέρει την υποχρέωση της Επιτροπής να υποβάλλει ετήσιες εκθέσεις για την αξιολόγηση της εξέλιξης της αγοράς ασφαλίσεων.

5.8. Τρομοκρατικές και πολεμικές ενέργειες

Οι επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ προέξηναν ασφαλισμένες απώλειες⁽¹⁾ που εκτιμώνται σε 40 δισεκατομμύρια δολάρια, με αποτέλεσμα οι ασφαλιστικές εταιρείες να αφαιρέσουν τον κίνδυνο αυτό από την κάλυψη και να ζητήσουν τη βοήθεια της Κυβέρνησης. Αργότερα, οι ασφαλιστικές εταιρείες άρχισαν να επαναφέρουν προοδευτικά την κάλυψη για κινδύνους από τρομοκρατικές ενέργειες, αλλά το ύψος του ασφαλιστρου είναι πολύ υψηλό και τα ποσά αποζημίωσης περιορισμένα.

5.9. Για το λόγο αυτό, το Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών ενέκρινε νέα νομοθεσία σύμφωνα με την οποία η Κυβέρνηση θα καλύπτει το 90 % των ζημιών που οφείλονται σε τρομοκρατική επίθεση, όταν οι απώλειες υπερβαίνουν τα 10 000 εκατομμύρια δολάρια⁽²⁾.

(1) Πρέπει να διακριθούν οι ασφαλισμένες απώλειες από τις συνολικές οικονομικές απώλειες, οι οποίες, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, ενδέχεται να υπερβαίνουν τα 80 δισ. δολάρια. Οι ζημιές που αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει η βιομηχανία των αερομεταφορών ανέρχονται σε 4 δισ. δολάρια.

(2) Όταν προξενούνται ζημιές μικρότερου ποσού κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους από την έναρξη ισχύος της νομοθεσίας, οι ασφαλιστικές εταιρείες καταβάλλουν αποζημίωση έως το 7 % των ασφαλιστρών τους και το υπόλοιπο κόστος το αναλαμβάνει η κυβέρνηση. Από το τρίτο έτος και μετά, θα απαιτείται από τις ασφαλιστικές εταιρείες να καταβάλλουν αποζημίωση έως το 15 % των ασφαλιστρών τους, ενώ το ποσοστό του 90 % που αντιστοιχεί στην κυβέρνηση θα πρέπει να καλύπτει απώλειες αξίας έως 15 000 εκατ. δολαρίων.

5.10. Στην ΕΕ οι τρομοκρατικές επιθέσεις είχαν ως αποτέλεσμα την ανάληψη διαφόρων πρωτοβουλιών, μία από τις οποίες είναι και η παρούσα πρόταση κανονισμού. Το Συμβούλιο Μεταφορών της 17ης Ιουνίου 2002 επεσήμανε ότι οποιαδήποτε λύση που αφορά την ασφάλιση στον τομέα της αεροπορίας πρέπει να πληροί συγκεκριμένες προϋποθέσεις, για να αποφευχθεί η άσκοπη συρρίκνωση της εμπορικής αγοράς και να περιοριστεί, κατά το δυνατόν, η ανάληψη κινδύνων από τις κυβερνήσεις. Το Συμβούλιο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, θα ήταν σκόπιμο να πραγματοποιηθεί διεξοδική αξιολόγηση των προγραμμάτων αλληλασφάλισης⁽³⁾.

5.11. Πρέπει να σημειωθεί ότι η Διεθνής Οργάνωση Πολιτικής Αεροπορίας (ΔΟΠΑ) έχει ζητήσει τη γνώμη των συμβαλλόμενων μερών της σχετικά με τη δημιουργία ενός παγκόσμιου συστήματος ασφάλισης που θα καλύπτει τους κινδύνους πολέμου στον τομέα των αερομεταφορών (Globaltime).

5.12. Επισημαίνεται ότι στην περίπτωση της 11ης Σεπτεμβρίου η πλειοψηφία των θυμάτων ήταν τρίτοι που δεν περιλαμβάνονταν στην άμεση σχέση μεταξύ επιβατών και αερομεταφορέα. Η ευθύνη που πρέπει να αντιμετωπίσουν εν προκειμένω οι ενδιαφερόμενες εταιρείες είναι εξωσυμβατική.

6. Συμπεράσματα

6.1. Παρά τη θετική γνωμοδότησή της, η ΟΚΕ οφείλει να επισημάνει τα εξής:

- α) Η επιτυχία του προτεινόμενου κανονισμού θα εξαρτηθεί από το κατά πόσο τα κράτη μέλη θα απαιτούν με αυστηρότητα από τους αερομεταφορείς να συμμορφώνονται προς την υποχρέωση σύναψης ασφαλιστικών συμβάσεων (ή, εναλλακτικά, παροχής εγγυήσεων).
- β) Επί του παρόντος, οι αερομεταφορείς της ΕΕ βρίσκονται σε θέση ανταγωνιστικού μειονεκτήματος σε σχέση με τους αερομεταφορείς των Ηνωμένων Πολιτειών σε θέματα ασφάλισης, λόγω των κρατικών ενισχύσεων των οποίων απολαύουν οι δεύτεροι⁽⁴⁾. Το ζήτημα αυτό πρέπει να εξεταστεί από τις αρμόδιες αρχές.
- γ) Δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η ευθύνη για τις ζημιές που οφείλονται σε τρομοκρατικές επιθέσεις ή πολεμικές ενέργειες, το ύψος των οποίων ενδέχεται να υπερβαίνει κάθε λογική πρόβλεψη.
- δ) Με την καθιέρωση ενός παγκόσμιου συστήματος στο πλαίσιο της ΔΟΠΑ, θα αποφευχθεί το ενδεχόμενο υπαγωγής των επιβατών και των φορτίων σε όρους ήσσονος προστασίας ή διακριτικής μεταχείρισής τους, όταν δεν καλύπτονται από τους ευρωπαϊκούς κανόνες. Θα αποφευχθούν επίσης πιθανές καταστάσεις αθέμιτου ανταγωνισμού.

(3) Βλέπε το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής «Analysis of aviation insurance schemes», SEC(2002) 1030.

(4) Σύμφωνα με εκτιμήσεις, οι Ευρωπαίοι αερομεταφορείς βαρύνονται με κόστος 1,30 δολάρια ΗΠΑ ανά επιβάτη, ενώ οι Αμερικανοί με 0,10 δολάρια.

6.2. Η Επιτροπή, στην ανακοίνωσή της της 2ας Ιουλίου 2002 ⁽¹⁾, υιοθέτησε υπό επιφύλαξη ευνοϊκή στάση έναντι του συστήματος Globaltime της ΔΟΠΑ και διευκρίνισε ότι η αποδοχή του συστήματος αυτού θα πρέπει να υπόκειται παράλληλα στους όρους που έχει καθορίσει το Συμβούλιο Μεταφορών. Την ίδια στάση υιοθέτησαν και 12 κράτη μέλη στην απάντησή τους στη ΔΟΠΑ μέχρι τις 15 Οκτωβρίου 2002. Κατόπιν, η ΔΟΠΑ όρισε για τα κράτη μέλη της μια νέα προθεσμία (14 Φεβρουαρίου 2003) προκειμένου να επανεξετάσουν τη στάση τους και να υπάρξει η δυνατότητα περαιτέρω αναθεωρήσεων του συστήματος ώστε να

(1) Βλέπε «Συντονισμένη απάντηση στην επιστολή της ΔΟΠΑ προς τα κράτη (LE 4/64-02/55)». Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, SEC(2002) 1031.

μπορέσουν να δώσουν θετική τελική απάντηση όσο το δυνατόν περισσότερα συμβαλλόμενα κράτη (και τουλάχιστον το 51 %).

6.3. Σύμφωνα με το σύστημα Globaltime, τα κράτη θα ενεργούν ως εγγυητές ή δανειστές εσχάτης ανάγκης. Το όριο της ευθύνης θα είναι 1,5 δισεκατομμύριο δολάρια ΗΠΑ για κάθε αεροσκάφος και κάθε ατύχημα και μπορεί να αυξηθεί σε 2 δισεκατομμύρια δολάρια, αν συμπεριληφθεί η ευθύνη για τους επιβάτες. Για τις μικρές (περιφερειακές) εταιρείες, το όριο μειώνεται σε 500 εκατομμύρια δολάρια.

6.4. Επιπλέον, δεν είναι σαφές ποιο θα είναι το μέλλον οποιουδήποτε συστήματος αμοιβαίου κεφαλαίου σε περίπτωση κλιμάκωσης της διεθνούς πολιτικής κατάστασης σε ό,τι αφορά την Εγγύς και τη Μέση Ανατολή.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό ειδικών διατάξεων για την οργάνωση των επίσημων ελέγχων στα προϊόντα ζωικής προέλευσης που προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο»

(COM(2002) 377 τελικό — 2002/0141 (COD))

(2003/C 95/06)

Στις 24 Ιουλίου 2002 και σύμφωνα με το άρθρο 152 παράγραφος 4 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο ζήτησε τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Φεβρουαρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Donnelly.

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειας της 26ης και 27ης Φεβρουαρίου 2003, (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 108 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

1.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιθυμεί να εντείνει τους επίσημους ελέγχους για πληθώρα προϊόντων ζωικής προέλευσης όπως το νωπό κρέας και το γάλα. Τον Ιούλιο υιοθέτησε πρόταση κανονισμού για τους ελέγχους, γεγονός που αποτελεί τμήμα της στρατηγικής της Επιτροπής για την υγιεινή των τροφίμων, όπως ορίζεται στη Λευκή Βίβλο που εξέδωσε τον Ιανουάριο του 2000.

1.2. Η εν λόγω πρόταση αποτελεί τμήμα της «δέσμης για την υγιεινή» που συνιστά ανασύνταξη της υφιστάμενης κοινοτικής νομοθεσίας για την υγιεινή των τροφίμων και τα κτηνιατρικά θέματα που περιέχεται σε 17 οδηγίες. Η ΕΟΚΕ εκτιμά δεόντως τις προσπάθειες της Επιτροπής για μεγαλύτερη απλούστευση και ενοποίηση και την επιλογή σχετικά με τη χρήση κανονισμών αντί οδηγιών γεγονός που επιτρέπει την πιο συνεκτική και άμεση υλοποίηση στα κράτη μέλη.

1.3. Σε ό,τι αφορά το κρέας, η πρόταση ενσωματώνει τις πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της Επιστημονικής Επιτροπής για τα Κτηνιατρικά Μέτρα σε σχέση με τη Δημόσια Υγεία και ευθυγραμμίζει τη νομοθεσία σχετικά με την επιθεώρηση του κρέατος με τις επερχόμενες κοινοτικές διατάξεις στους τομείς της υγιεινής, των ζωονόσων, των νόσων που οφείλονται στα τρόφιμα, των επίσημων ελέγχων στις ζωοτροφές και τα τρόφιμα. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το γεγονός ότι τα παραρτήματα μπορούν να τροποποιηθούν σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 6. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούν να εισαχθούν άμεσα αλλαγές που προτείνονται από την αρμόδια επιστημονική επιτροπή για τα κτηνιατρικά μέτρα σε σχέση με τη δημόσια υγεία.

1.4. Οι νέες διατάξεις ελέγχου θα εφαρμοστούν στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας κρέατος και στις επιχειρήσεις τεμαχισμού. Για τα ζώατα δίδυρα μαλάκια όπως τα όστρακα, τα οστρακοειδή και τα μύδια, τα προγράμματα παρακολούθησης των περιοχών συλλογής θα πρέπει να είναι σε θέση να μετρούν το επίπεδο της μόλυνσης. Η κατανάλωση τοξικών οστρακοειδών μπορεί να προκαλέσει σοβαρές ασθένειες, τα συμπτώματα των οποίων ποικίλουν από έμετο έως κόμα.

1.5. Η Επιτροπή επιθυμεί, επίσης, να αποτρέψει την έξοδο μολυσμένου γάλακτος από τα εκτροφεία και την εισαγωγή του στα γαλακτοκομεία. Η Επιτροπή δεν ασχολήθηκε με τα μέτρα που αφορούν τον πτηνοτροφικό κλάδο.

2. Γενικά σχόλια

2.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι ειδικές διατάξεις για την οργάνωση των επίσημων ελέγχων στα προϊόντα ζωικής προέλευσης που προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο χρήζουν αναθεώρησης.

2.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί απολύτως με την αρχή ότι οι εν λόγω έλεγχοι θα πρέπει να εφαρμοστούν σε ολόκληρο τα φάσμα, «από το αγρόκτημα στο τραπέζι».

2.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το κοινοτικό πλαίσιο θα πρέπει να βελτιωθεί τα εθνικά συστήματα ελέγχου προκειμένου να διασφαλιστεί η συνεκτική προσέγγιση σε όλα τα κράτη μέλη.

2.4. Σε ό,τι αφορά τα ζώατα δίδυρα μαλάκια, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση για απαιτούμενη θέσπιση ενός προγράμματος παρακολούθησης των περιοχών συλλογής. Τα αποτελέσματα της παρακολούθησης των περιοχών συλλογής για τα ζώατα δίδυρα μαλάκια θα μπορούσαν να διαβιβάζονται με τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών με στόχο πιο άμεση ενημέρωση και μεγαλύτερη διαφάνεια.

2.5. Σε ό,τι αφορά το γάλα και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής να συμπεριληφθεί στους επίσημους ελέγχους ο έλεγχος των εκμεταλλεύσεων, του νωπού γάλακτος κατά τη συλλογή και των επεξεργασμένων γαλακτοκομικών προϊόντων.

2.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσέγγιση του Λευκού Βιβλίου για την ασφάλεια των τροφίμων αναφορικά με το κοινοτικό πλαίσιο για τα εθνικά συστήματα ελέγχου. Η ΕΟΚΕ εκτιμά την αξία του μικρού τομέα μεταποίησης που αφορά την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων σε τοπική κλίμακα, καθώς και τη σημασία του σε σχέση με τα γενικότερα ζητήματα της ασφάλειας των τροφίμων, της υγείας και της ορθής μεταχείρισης των ζώων.

2.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να αναληφθούν δράσεις προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η εισαγωγή κανονισμού για τους επίσημους ελέγχους, με στόχο πάντα την πιστοποιημένη ποιότητα και υγιεινή, δεν έχει επιπτώσεις στη βιωσιμότητα των σφαγείων και στον τομέα τεμαχισμού νωπού κρέατος.

3. Εξειδικευμένα σχόλια

3.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει πόσο σημαντικό είναι το επίσημο σύστημα ελέγχου να βασίζεται στην επιστήμη και την εκτίμηση του κινδύνου.

3.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι διάφοροι έλεγχοι θα πραγματοποιούνται λαμβάνοντας υπόψη την ασφάλεια των τροφίμων, την υγεία και την ορθή μεταχείριση των ζώων.

3.3. Σε ό,τι αφορά την προσέγγιση της πρότασης, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι εν λόγω έλεγχοι θα πρέπει να επεκταθούν σε όλους τους τομείς της τροφικής αλυσίδας από «από το αγρόκτημα στο τραπέζι».

3.4. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι οι αρχές του συστήματος ανάλυσης κινδύνων και κρίσιμων σημείων ελέγχου (HACCP) θα πρέπει να εφαρμόζονται κατά την παραγωγική διαδικασία και τη διάθεση στην αγορά.

3.5. Λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις, τους επίσημους ελέγχους, τους διαχειριστικούς ελέγχους, τις ορθές πρακτικές υγιεινής και τα προγράμματα που βασίζονται στις αρχές του συστήματος ανάλυσης κινδύνων και κρίσιμων σημείων ελέγχου σε όλους τους τομείς, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία τις εισαγωγής γενικών κατευθυντήριων γραμμών.

3.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η επιστημονική γνώμη της ευρωπαϊκής αρχής για την ασφάλεια των τροφίμων σχετικά με τα παθογόνα στο κρέας θα παρέχει τη δυνατότητα επιστημονικής προσέγγισης των αποφάσεων που αφορούν τη θερμική κατεργασία.

3.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να θεσπίσει μια αποτελεσματική και απλή ροή πληροφοριών.

3.7.1. Η αλυσίδα πληροφοριών θα πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες για τη μη συμμόρφωση του νωπού γάλακτος με τα συμφωνηθέντα πρότυπα. Οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να παρέχονται στους ιδιωτικούς κτηνιάτρους που επιβλέπουν την εκμετάλλευση προέλευσης και στην αρχή που είναι αρμόδια την εποπτεία της εκμετάλλευσης.

3.7.2. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η Επιτροπή θα πρέπει να διασφαλίζει ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ένα τεκμηριωμένο σύστημα διαχείρισης πληροφοριών προκειμένου να επικοινωνούν με τους ενδιαφερόμενους. Το σύστημα αυτό είναι ιδιαίτερος σημαντικός όταν απαιτούνται δράσεις που απορρέουν από τις επιπτώσεις των επίσημων ελέγχων στους ενδιαφερόμενους. Επίσης, το σύστημα αποδεικνύεται απολύτως απαραίτητο σε περιπτώσεις κινδύνου.

3.8. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει τον ρόλο των επίσημων κτηνιάτρων οι οποίοι πέραν από τους ελέγχους και τα καθήκοντα επιθεώρησης πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες από τους ελέγχους διαβιβάζονται και στους κτηνοτρόφους.

3.9. Σχετικά με τις εισαγωγές από τρίτες χώρες, η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να διασφαλίσει το ίδιο επίπεδο επιτήρησης που ισχύει για τα κοινοτικά προϊόντα προκειμένου να ενισχυθεί η ανιχνευσιμότητα και οι έλεγχοι «από το αγρόκτημα στο τραπέζι».

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει απολύτως την πρόταση της Επιτροπής.

4.2. Σημειωτέον, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόθεση οι διάφοροι έλεγχοι να εφαρμόζονται σε όλα τα παραγωγικά στάδια από «το αγρόκτημα στο τραπέζι».

4.3. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της διαφάνειας και της αποτελεσματικής και άμεσης ροής πληροφοριών που είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τα απορρυπαντικά»

(COM(2002) 485 τελικό — 2002/0216 (COD))

(2003/C 95/07)

Στις 8 Οκτωβρίου 2002, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Φεβρουαρίου 2003. Εισηγητής: ο κ. Adams.

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειας της 26ης και 27ης Φεβρουαρίου 2003 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 106 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Τα απορρυπαντικά θεωρούνται σημαντικό προϊόν διότι περιέχουν εντυπωσιακό αριθμό χημικών ουσιών, οι οποίες έχουν από χρόνια αποτελέσει αντικείμενο ρυθμίσεων. Οι χημικές ενώσεις που περιέχονται στα απορρυπαντικά περιλαμβάνουν διαφόρους τύπους σύνθετων επιφανειοδραστικών ουσιών (κυρίως ουσίες για την αφαίρεση βρωμιάς και λεκέδων από επιφάνειες και υφάσματα), σύνθετες ουσίες για να μαλακώσει το νερό (συχνά φωσφορικά άλατα), συντηρητικά για να αποφευχθεί η ανάπτυξη μικροοργανισμών στο προϊόν, λευκαντικές ουσίες, οξέα, διαλύτες και αρώματα. Περισσότεροι από 7 εκατομμύρια τόνοι οικιακών απορρυπαντικών και προϊόντων καθαρισμού αγοράστηκαν, χρησιμοποιήθηκαν και μετατράπηκαν σε απόβλητα το 1998 στην Ευρώπη, τα περισσότερα από τα οποία ήταν επιφανειοδραστικές ουσίες με βάση το πετρέλαιο.

1.2. Η ευρωπαϊκή αγορά απορρυπαντικών θεωρείται «ώριμη». Οι πρόσφατες εξελίξεις επικεντρώθηκαν στο πλύσιμο σε χαμηλή θερμοκρασία, στις συμπυκνωμένες σκόνες και υγρά καθώς και στα οικολογικά προϊόντα με ειδική επισήμανση. Υψηλότερα πρότυπα προωθούνται τόσο μέσω του οικολογικού σήματος της ΕΕ όσο και μέσω διαφόρων παρόμοιων εθνικών πρωτοβουλιών. Πλέον υφίστανται επιφανειοδραστικές ουσίες με φυτική βάση που μπορούν να αντικαταστήσουν τις αντίστοιχες με βάση το πετρέλαιο, αν και είναι ακριβότερες. Επίσης, χρησιμοποιούνται ήδη και υποκατάστατα των φωσφορικών αλάτων. Κατά το παρελθόν, πολλά κράτη μέλη διαπίστωσαν τις ζημιογόνες επιπτώσεις των απορρυπαντικών στο περιβάλλον. Σε γενικές γραμμές, οι προσπάθειες ρύθμισης απέβλεπαν στην διασφάλιση της μη-τοξικότητας και στην ταχεία βιοδιασπαισιμότητα των χημικών ουσιών των απορρυπαντικών. Τα καθεστώτα ρύθμισης και δοκιμασίας που θεσπίστηκαν κατά την τελευταία εικοσαετία, έγιναν ευρέως αποδεκτά από τους κατασκευαστές και τις καταναλωτικές και περιβαλλοντικές οργανώσεις ως ιδιαίτερα επιτυχή στην ουσιαστική μείωση των γνωστών αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων των απορρυπαντικών, αν και παραμένουν οι ανησυχίες για σημαντικά εσωτερικά ύδατα και την βόρεια ακτή της Μεσογείου. Η παρούσα πρόταση της Επιτροπής προωθεί την διαδικασία ενοποίησης, βελτίωσης και επέκτασης των πέντε οδηγιών για τα απορρυπαντικά που

χρονολογούνται από το 1973 ⁽¹⁾ και ενσωματώνει στον προτεινόμενο νέο Κανονισμό, μια Σύσταση για την εθελοντική επισήμανση που χρονολογείται από το 1989 ⁽²⁾.

1.3. Η πρόταση της Επιτροπής βρίσκεται υπό επεξεργασία για πολλά έτη και το σχέδιο πρότασης είναι έτοιμο από τον Αύγουστο 2001. Έχει ήδη πραγματοποιηθεί εκτεταμένη διαδικασία διαβούλευσης με τους κατασκευαστές, τα κράτη μέλη, καταναλωτικές και περιβαλλοντικές οργανώσεις και, έως ένα βαθμό, τούτο αντικατοπτρίζεται στο τελικό έγγραφο της Επιτροπής ⁽³⁾.

2. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

2.1. Η Επιτροπή προτείνει έναν κανονισμό για τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων οδηγιών για τα απορρυπαντικά με σκοπό την καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος, ιδίως όσον αφορά τη βιοδιασπαισιμότητα των επιφανειοδραστικών ουσιών: των κύριων ενεργών συστατικών στα παρασκευάσματα που χρησιμοποιούνται για καθαρισμό, έκπλυση ή ως μαλακτικά. Προτείνονται νέες γενικά εφαρμόσιμες δοκιμές που διασφαλίζουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας. Ακόμη:

⁽¹⁾ Η οδηγία 73/404/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 22ας Νοεμβρίου 1973 περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στα απορρυπαντικά (ΕΕ L 347 της 17.12.1973, σ. 51) όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 86/94/ΕΟΚ του Συμβουλίου, η οδηγία 73/405/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 22ας Νοεμβρίου 1973 περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των αναφερομένων στις μεθόδους ελέγχου της βιοδιασπαισιμότητας των ανιονικών ταισιενεργών ουσιών (ΕΕ L 347 της 17.12.1973, σ. 53) όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 82/243/ΕΟΚ του Συμβουλίου και η οδηγία 82/242/ΕΟΚ (ΕΕ L 109 της 22.4.1982, σ. 18), του Συμβουλίου της 31ης Μαρτίου 1982 περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στις μεθόδους ελέγχου της βιοδιασπαισιμότητας των μη ιονικών ταισιενεργών ουσιών που τροποποιεί την οδηγία 73/404/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 109 της 22.4.1982, σ. 1).

⁽²⁾ Σύσταση 89/542/ΕΟΚ της Επιτροπής της 13ης Σεπτεμβρίου 1989 όσον αφορά την επισήμανση των απορρυπαντικών και των προϊόντων καθαρισμού (ΕΕ L 291 της 10.10.1989, σ. 55).

⁽³⁾ Τα αποτελέσματα της διαβούλευσης βρίσκονται στο δικτυακό τόπο: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/chemicals/detergents/publicconsult/contrib/contrib.htm>

- οι προηγούμενες συστάσεις για την επισήμανση, οι οποίες τηρούνται ήδη σε μεγάλο βαθμό στα περισσότερα κράτη μέλη, γίνονται δεσμευτικές,
- εισάγεται νέα κατηγορία ενημέρωσης για τους καταναλωτές και αφορά την παρουσία αρωματικών ουσιών,
- προστίθεται διάταξη που υποχρεώνει τους παρασκευαστές απορρυπαντικών να έχουν στη διάθεση των επαγγελματιών του τομέα υγείας πλήρη κατάλογο των συστατικών των απορρυπαντικών.

2.2. Με την πρόταση, τα κράτη μέλη καλούνται να επιβάλλουν κυρώσεις σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Στα πολυάριθμα παραρτήματα, τα οποία αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της πρότασης, παρέχονται λεπτομερείς μέθοδοι δοκιμών και ανάλυσης και καθορίζονται οι διαδικασίες και οι κατάλογοι παρεκκλίσεων ή απαγορευμένων ή περιορισμένων ως προς τη χρήση των επιφανειοδραστικών ουσιών.

3. Γενικές Παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία της Επιτροπής να καταρτίσει την εν λόγω πρόταση, έτσι ώστε να εκσυγχρονισθούν οι υφιστάμενες οδηγίες και να εισαχθούν νέες δοκιμές βιοδιασπασιμότητας. Επίσης, εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία σχετικά με την επισήμανση προς ενημέρωση των καταναλωτών, ιδίως για την παρουσία αρωματικών ουσιών, οι οποίες προκαλούν ανησυχίες όσον αφορά την υγεία σε ορισμένες καταναλωτικές και περιβαλλοντικές οργανώσεις. Η ΕΟΚΕ, σε πολλές από τις πρόσφατες γνωμοδοτήσεις⁽¹⁾ της εξέφρασε την άποψη ότι οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των χημικών και άλλων ουσιών αντιμετωπίζονται καλύτερα στην πηγή μέσω μιας προσέγγισης που περιλαμβάνει την εξάλειψη ουσιών ή τον περιορισμό των επιτρεπόμενων ουσιών σε συνδυασμό με αυστηρές δοκιμές, ρύθμιση, επισήμανση και παρακολούθησή τους.

3.2. Η πρόταση επικεντρώνεται στην θέσπιση προτύπων ρύθμισης και δοκιμών που να ισχύουν σε όλα τα κράτη μέλη ούτως ώστε να διασφαλισθεί η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Η πρόταση αναφέρει ότι τούτο επιτυγχάνεται «παράλληλα με τη διασφάλιση υψηλού βαθμού περιβαλλοντικής προστασίας». Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή, μέσω των κριτηρίων για το ευρωπαϊκό οικολογικό σήμα στα οποία υπόκεινται τα απορρυπαντικά, προωθεί μια προσέγγιση αυστηρότερων προτύπων για τη διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή επιδιώκει να εξεύρει μια «μέση λύση» όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, με συνέπεια η πρόταση να κρίνεται ως ακατάλληλη από ορισμένες περιβαλλοντικές ομάδες. Αντίθετα, δεν έγιναν δεκτές ορισμένες απόψεις των κατασκευαστών

απορρυπαντικών σχετικά με μεγαλύτερη ευελιξία στις δοκιμές, τις παρεκκλίσεις και την επισήμανση. Τα ζητήματα αυτά εξετάζονται στη συνέχεια και διατυπώνονται συγκεκριμένες συστάσεις όπου κρίνεται απαραίτητο.

4. Ειδικές Παρατηρήσεις

4.1. Η πρόταση παρουσιάζει αναλυτικά την αερόβια βιοδιασπασιμότητα των επιφανειοδραστικών ουσιών (παρουσία οξυγόνου) και τις διαδικασίες δοκιμών που προσδιορίζουν την πρωτοβάθμια και την τελική βιοδιάσπαση. Η πρωτοβάθμια βιοδιάσπαση συνεπάγεται την απώλεια των αρχικών ιδιοτήτων των επιφανειοδραστικών ουσιών (π.χ. ικανότητα καθαρισμού). Η τελική βιοδιάσπαση είναι το τελευταίο στάδιο που επιτυγχάνεται όταν η επιφανειοδραστική ουσία διασπάται στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό από μικροοργανισμούς. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση διάκρισης μεταξύ της πρωτοβάθμιας και της τελικής βιοδιάσπασης διότι η τελευταία είναι αυτή που σήμερα αποτελεί την κύρια απειλή για το υδάτινο και παράκτιο περιβάλλον μέσω της συσσώρευσης. Ωστόσο, η πρόταση αναγνωρίζει ότι παραμένουν άλυτα τα ζητήματα που αφορούν την αναερόβια βιοδιάσπαση (χωρίς την παρουσία οξυγόνου, π.χ. στην λάσπη ή σε όλα τα στρώματα του πυθμένα εκτός από το επιφανειακό). Αν και η πρόταση συνιστά να συνεχισθεί η εξέταση του εν λόγω ζητήματος και εάν συντρέχει λόγος, να διατυπωθεί πρόσθετη πρόταση, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η άποψη αυτή είναι υποκριτική. Οι αυστηρές δοκιμές και οι πίνακες κατάταξης για την αναερόβια διάσπαση επιφανειοδραστικών ουσιών στα απορρυπαντικά ρουχισμού υπάρχουν⁽²⁾ και, συνεπώς, η ΕΟΚΕ συνιστά:

- να συμπεριλάβει ο προτεινόμενος κανονισμός δοκιμές αναερόβιας βιοδιάσπασης και να καθορίσει τα κατάλληλα πρότυπα και οριακές τιμές.

4.2. Όλα τα ενδιαφερόμενα μέλη, συμπεριλαμβανομένης της Επιτροπής, αναγνωρίζουν ότι οι διαδικασίες εργαστηριακών δοκιμών δεν καλύπτουν πάντοτε αξιόπιστα όλες τις συνθήκες που ενδέχεται να ισχύουν στις διαδικασίες βιοδιάσπασης σε πραγματικές συνθήκες. Επίσης, πρόκειται για ένα συνεχώς αναπτυσσόμενο ζήτημα που προκαλεί ενδιαφέρον και ανησυχίες παγκοσμίως. Ενίοτε, η μεθοδολογική προσέγγιση στην οποία βασίζεται η πρόταση, δεν ενσωματώνει σύγχρονες προσεγγίσεις και μελέτες διαφόρων κυβερνήσεων ή ανεξάρτητων οργανισμών, π.χ. του Δανικού Οργανισμού Περιβαλλοντικής Προστασίας⁽³⁾. Η Επιτροπή, σε συζητήσεις, έχει αναγνωρίσει ότι εκκρεμούν νέες αξιολογήσεις των περιβαλλοντικών κινδύνων από φωσφορικά άλατα. Στο πλαίσιο αυτό, χρειάζεται μια περισσότερο θεληματική εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ προβαίνει στις ακόλουθες συστάσεις:

- ο προτεινόμενος κανονισμός πρέπει να ορίζει σαφώς ότι κοινός στόχος του είναι να προωθήσει τη χρήση επιφανειοδραστικών ουσιών που βιοδιασπώνται ταχέως με τρόπο που να μην τίθεται πρόβλημα τοξικότητας για το περιβάλλον,

(1) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής — Στρατηγική για μια μελλοντική πολιτική για τα χημικά προϊόντα (COM(2001) 88 τελικό) — ΕΕ C 36 της 8.2.2002, σ. 80-85. Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον 2001-2010 (COM(2001) 31 τελικό — 2001/0029 (COD)) — ΕΕ C 221 της 7.8.2001, σ. 80-85. Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τις εισαγωγές και εξαγωγές επικίνδυνων χημικών προϊόντων (COM(2001) 803 τελικό — 2001/0026 (ACC)) — ΕΕ C 241 της 7.10.2002, σ. 50-56.

(2) Ο Σκανδιναβικός Κύκνος είναι το επίσημο σήμα των σκανδιναβικών χωρών που εισήχθη το 1989 από το Σκανδιναβικό Συμβούλιο Υπουργών.

(3) «Environmental and health assessment of substances in household detergents and cosmetic detergent products», Environmental Project No 615, Danish EPA 2001: http://www.mst.dk/udgiv/Publications/2001/87-7944-596-9/html/default_eng.htm

- χρειάζεται, να αναζητηθούν πιο ακριβείς μέθοδοι δοκιμών, ώστε να δοθεί η δυνατότητα παρακολούθησης της βιοδιάσπασης με μεγαλύτερη ακρίβεια για μεγάλα χρονικά διαστήματα,
- πρέπει να καταστεί σαφές ότι θα απαγορευθούν οι ουσίες εκείνες των απορρυπαντικών που προκαλούν υπερβολικές βλάβες στο περιβάλλον. Για αυτό, βάση θα αποτελούν τα πλέον πρόσφατα αποδεικτικά στοιχεία που δημοσιεύονται και διατηρούνται ως εξελικτική αναθεώρηση έτσι ώστε να ενσωματώνονται τα ευρήματα των νέων ερευνητικών μελετών αμέσως μόλις δημοσιεύονται.

4.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την προτεινόμενη υποχρέωση να αναγράφεται εάν το απορρυπαντικό περιέχει αρωματικές ουσίες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο των αλλεργιογόνων αρωματικών συστατικών. Ως ένα πρόσθετο βοήθημα στην ενημέρωση του καταναλωτή ώστε να επιλέξει ένα προϊόν φιλικότερο προς το περιβάλλον, η ΕΟΚΕ συνιστά τα εξής:

- να προτείνει η Επιτροπή τρόπους και μέσα πληροφόρησης σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις ολόκληρου του προϊόντος (όχι μόνο του επιφανειοδραστικού), π.χ. να αναγράφεται υποχρεωτικά στην συσκευασία η ποσοστιαία τιμή πρωτοβάθμιας και τελικής βιοδιασπασιμότητας όπως ορίζεται από την βελτιωμένη διαδικασία δοκιμής,
- να τονίσει η Επιτροπή ότι με την ορθή χρήση των απορρυπαντικών χάρη στην εκπαίδευση των καταναλωτών μπορούν να αποφευχθούν οι άσκοπα υψηλές δόσεις απορρυπαντικών και ότι η περαιτέρω έρευνα και ενημέρωση (μέσω της επισήμανσης και της διαφήμισης) για τον έλεγχο των δόσεων θα βοηθήσουν τους καταναλωτές να μειώσουν την ποσότητα του χρησιμοποιούμενου απορρυπαντικού.

4.4. Η εν λόγω πρόταση απαιτεί να αναγράφεται στη συσκευασία ο αριθμός των συνήθων φορτίων πλυντηρίου που μπορούν να

πλυθούν με το περιεχόμενο. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί αλλά επισημαίνει ότι τούτο δεν συμπεριλαμβάνεται στα υφιστάμενα κριτήρια για το ευρωπαϊκό οικολογικό σήμα και προτείνει να ληφθεί υπόψη στις μελλοντικές αναθεωρήσεις.

5. Συμπεράσματα

5.1. Η πρόταση δεν εισάγει πολλά νέα στοιχεία αλλά απλώς ενοποιεί τις υφιστάμενες οδηγίες και εθελοντικές συμφωνίες. Η ΕΟΚΕ σημειώνει τη δέσμευση της Επιτροπής να ελαχιστοποιήσει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις αυτής της κατηγορίας προϊόντων ευρείας κατανάλωσης. Η συνεκτίμηση των συστάσεων που διατυπώνει η ΕΟΚΕ στην παρούσα γνωμοδότηση θα προσδώσει μεγαλύτερη βαρύτητα στην πρόθεση αυτή. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι κατασκευαστές απορρυπαντικών έχουν συμβάλει σημαντικά στον περιορισμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προϊόντων τους.

5.2. Σημαντική πρόοδος έχει σημειωθεί στην παραγωγή και εμπορία υποκατάστατων των συστατικών με γνωστές βλαβερές επιπτώσεις ή ευρύτερες δευτερεύουσες περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση και συμεριζείται τις πραγματικές ανησυχίες και την έλλειψη ικανοποίησης πολλών ευρωπαίων περιβαλλοντολόγων όσον αφορά την παρούσα πρόταση και συνεπώς, καλεί την Επιτροπή και τους κατασκευαστές απορρυπαντικών να προωθήσουν την υιοθέτηση πλήρως βιοδιασπώμενων και μη τοξικών προϊόντων σε συνδυασμό με θετική εκπαίδευση του καταναλωτή.

5.3. Ειδικότερα, η ανάπτυξη της οικολογικής επισήμανσης οδήγησε στην παρουσίαση των τεχνικών χαρακτηριστικών και στην εφαρμογή διαδικασιών δοκιμών για απορρυπαντικά, οι οποίες έχουν ήδη γίνει αποδεκτές διότι συνάδουν με τα υψηλά περιβαλλοντικά πρότυπα που θέτει η Επιτροπή. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να συνεκτιμήσει καλύτερα τις εν λόγω πρωτοβουλίες στις μελλοντικές εργασίες για την επεξεργασία οδηγιών ή κανονισμών.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2037/2000, όσον αφορά τις κρίσιμες σημασίας χρήσεις και τις εξαγωγές halons, τις εξαγωγές προϊόντων και εξοπλισμού που περιέχουν χλωροφθορανθράκες και τους ελεγχούς του βρωμοχλωρομεθανίου»

(COM(2002) 642 τελικό — 2002/0268 (COD))

(2003/C 95/08)

Στις 10 Δεκεμβρίου 2002, και σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης ΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Braghin, στις 4 Φεβρουαρίου 2003.

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειας της 26ης και 27ης Φεβρουαρίου 2003 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 111 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η υπό εξέταση πρόταση τροποποίησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2037/2000, αν και περιορισμένης εμβέλειας, αποτελεί ένα περαιτέρω βήμα της κοινοτικής πρωτοβουλίας για την εξάλειψη των ουσιών οι οποίες, σε επιστημονικό επίπεδο, θεωρούνται υπεύθυνες για τη μείωση της στιβάδας του όζοντος στην στρατόσφαιρα, και κατά συνέπεια της αύξησης της υπερϊώδους ακτινοβολίας.

1.2. Από την έγκριση, το 1987, του «Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ», που θέσπιζε τα πρώτα μέτρα ελέγχου της παραγωγής και της κατανάλωσης CFC και αλονών, η ΕΕ υπήρξε πάντα πρωτοπόρος για την σταδιακή εξάλειψη και/ή αντικατάσταση όλων των προϊόντων που οι πραγματοποιηθείσες μελέτες έδειχναν ότι ευθύνονται για την καταστροφή της στιβάδας του όζοντος. Η θέση της ΕΟΚΕ ήταν πάντα η πολιτική υποστήριξη της κοινοτικής στρατηγικής και, παράλληλα με τις κριτικές παρατηρήσεις της, συνέβαλε στην επίτευξη του πρωταρχικού στόχου μιας ολοένα μεγαλύτερης προστασίας του περιβάλλοντος με την ταυτόχρονη διαφύλαξη της ευρωπαϊκής παραγωγικής δομής ⁽¹⁾.

1.3. Η πορεία της κοινοτικής νομοθεσίας και η αυστηρή εφαρμογή της επέτρεψαν μέχρι σήμερα στην ευρωπαϊκή βιομηχανία να διατηρήσει την ανταγωνιστικότητά της σε παγκόσμιο επίπεδο, εφόσον στην σταδιακή και καμιά φορά πρόωπη εξάλειψη των δυνάμει επικίνδυνων ουσιών, προέταξε την ανάπτυξη της επιστημονικής έρευνας και την επακόλουθη χρήση εναλλακτικών προϊόντων που συνέβαλαν στη διαφύλαξη της παραγωγής και στην αυξημένη προστασία του περιβάλλοντος.

1.4. Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις συμβαδίζουν με την μέχρι τούδε πορεία της ΕΕ, η οποία την τελευταία δεκαετία υπήρξε πρωτοπόρος τόσο στην εξέλιξη της νομοθεσίας όσο και στην εφαρμογή της, έχοντας πλήρη συνείδηση ότι η διαρκής και βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί όχι μόνο μία προσέγγιση πρόληψης στο σχεδιασμό των προϊόντων και των παραγωγικών διεργασιών, αλλά και μία θεώρηση που να λαμβάνει υπόψη τις συνολικές συνέπειες στις διάφορες περιοχές του κόσμου.

2. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

2.1. Κατά την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2037/2000 προέκυψαν διάφορα ερωτήματα, που συζητήθηκαν με τα κράτη μέλη στους κόλπους της αρμόδιας επιτροπής διαχείρισης, στην επίλυση των οποίων αποβλέπουν οι προτεινόμενες τροποποιήσεις για την αποτελεσματική και ασφαλή εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού.

2.2. Η πρώτη τροποποίηση που αφορά τις ελεγχόμενες ουσίες, τις αλόνες (halons), θεσπίζει χρονοδιαγράμματα για τη βαθμιαία εξάλειψη των κρίσιμων χρήσεων των αλονών, όπου αυτό κρίνεται δικαιολογημένο, κατά την επανεξέταση του παραρτήματος VII.

2.3. Η δεύτερη τροποποίηση αφορά τις εξαγωγές αλονών: από 1ης Ιανουαρίου 2004 επιτρέπεται η εξαγωγή τους μόνο για κρίσιμες χρήσεις δυνάμει του Παραρτήματος VII, με στόχο να διασφαλισθεί ότι πραγματοποιούνται υπό ασφαλείς συνθήκες.

2.4. Η τρίτη τροποποίηση αποσκοπεί στη μείωση εξαγωγών προς τις αναπτυσσόμενες χώρες χρησιμοποιημένου εξοπλισμού ψύξεως και κλιματισμού, δεδομένου ότι στις χώρες αυτές δεν υπάρχουν κατάλληλες εγκαταστάσεις καταστροφής και οι ποσότητες χλωροφθορανθράκων (CFC) θα διαφύγουν τελικά στην ατμόσφαιρα και θα προκαλέσουν καταστροφές στη στιβάδα του όζοντος.

⁽¹⁾ EE C 49 της 24.2.1992· EE C 287 της 4.11.1992· EE C 201 της 26.7.1993· EE C 52 της 19.2.1994 και NAT/002, EE C 40 της 15.2.1999, σ. 34-37.

2.4.1. Εν τω μεταξύ άλλα προϊόντα που περιέχουν μονωτικό αφρό ή αφρό τύπου «integral skin» που παρήχθη με CFC και χρησιμοποιούνται κυρίως σε μεταχειρισμένα αεροσκάφη και οχήματα, εξαιρούνται ρητά από την απαγόρευση του άρθρου 11, πράγμα που αποσαφηνίζει το πεδίο εφαρμογής της απαγόρευσης εξαγωγών.

2.5. Η τέταρτη τροποποίηση αφορά το βρωμοχλωρομεθάνιο, τη νέα ουσία που αναφέρεται στο παράρτημα II, και έχει συμπεριληφθεί στο παράρτημα I Ομάδα III προκειμένου να εφαρμοστεί το ίδιο καθεστώς που διέπει και τις άλλες ελεγχόμενες ουσίες.

3. Παρατηρήσεις για το περιεχόμενο και τις προοπτικές

3.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις τροποποιήσεις, οι οποίες συνάδουν με τον περιβαλλοντικό στόχο του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2037/2000, και αποσκοπούν στην εξεύρεση πραγματικών λύσεων για την ασφαλέστερη και αποτελεσματικότερη εφαρμογή των στόχων αυτών.

3.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ιδίως με την προσέγγιση που αφορά τις εξαγωγές, για τις οποίες απαιτείται ειδική άδεια και αυστηρός έλεγχος προκειμένου να μειωθεί η εκπομπή επικινδυνών για τη στιβάδα του όζοντος ουσιών, ακόμη και σε χώρες εκτός ΕΕ που δεν έχουν υπογράψει το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ.

3.3. Η ΕΟΚΕ γνωρίζει τις δυσκολίες που θα προκύψουν κατά την εξάλειψη των αφρών που περιέχουν CFC και που απαντούν σε ευρέως διαδεδομένα προϊόντα, εκτός των ψυγείων και των καταψυκτών, όπως για παράδειγμα στα οχήματα και στα αεροσκάφη, με κίνδυνο κατά τη τελική καταστροφή τους οι επικίνδυνες ουσίες να διαφύγουν στην ατμόσφαιρα. Εάν προς το παρόν δεν είναι δυνατό να βρεθεί η κατάλληλη λύση, συνιστάται να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα αυτό όχι μόνο στο πλαίσιο

της μελλοντικής πρότασης για την ολοκληρωμένη πολιτική των προϊόντων, αλλά και ως ειδική πτυχή ξεχωριστά.

3.4. Στο τελικό κείμενο του κανονισμού είναι σκόπιμο να εξαλειφθεί η διαφορά που υπάρχει μεταξύ της διατύπωσης του σημείου 3) γ) και του σημείου 4) α), δεδομένου ότι το περιεχόμενο των κειμένων αναφοράς είναι ακριβώς το ίδιο.

3.5. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, όπως έχει υποστηριχθεί σε πολλές προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, πρέπει να βρεθούν μηχανισμοί που να ενθαρρύνουν την αντικατάσταση και να χρηματοδοτηθούν προγράμματα επιστημονικής έρευνας προς νέα εναλλακτικά και μη ρυπογόνα προϊόντα, που θα έχουν υποβληθεί στις δέουσες αναλύσεις προκειμένου να επικυρωθεί και να επαληθευτεί στο χρόνο η περιβαλλοντικού χαρακτήρα «προστιθέμενη αξία» τους.

3.5.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της που οι υποψήφιος προς ένταξη χώρες έχουν ήδη λάβει την κατάλληλη υποστήριξη για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2037/2000, και έχουν όλες σχεδόν προσχωρήσει στο Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ, απαραίτητη προϋπόθεση για την ομοιογενή και συνεκτική λειτουργία της διευρυμένης ΕΕ.

3.6. Η ΕΟΚΕ με βάση τα προαναφερθέντα και τη νέα κατάσταση που θα δημιουργηθεί το 2004, όχι μόνο από το νέο καθεστώς εξαγωγών που θα ισχύσει από 1ης Ιανουαρίου 2004, αλλά κυρίως από τη διεύρυνση της ΕΕ, διερωτάται εάν είναι σκόπιμο αντί των διαδοχικών τροποποιήσεων να απλουστευθεί η ριζική αναθεώρηση με σκοπό την κατάρτιση νέου κανονισμού.

3.7. Η ΕΟΚΕ για μία ακόμη φορά καλεί την Επιτροπή να επιδιώξει τον θεμελιώδη στόχο συμμετοχής σε αυτή την μάχη των χωρών που δεν έχουν υπογράψει το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ, η εφαρμογή του οποίου σήμερα έχει σημαντικά αποτελέσματα σε ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες ως προς την εξάλειψη της χρήσης CFC και την άμεση εφαρμογή τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών “Για ένα πλαίσιο προώθησης της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων”»

(COM(2002) 364 τελικό)

(2003/C 95/09)

Στις 5 Ιουλίου 2002, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, κατήρτισε τη γνωμοδότησή του με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Serpì στις 5 Φεβρουαρίου 2003.

Στις 26 Φεβρουαρίου 2003, κατά τη διάρκεια της 397ης συνόδου ολομέλειας, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 98 ψήφους υπέρ, 5 κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Το θέμα της οικονομικής συμμετοχής των εργαζομένων στα κέρδη και τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων, έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών πρωτοβουλιών στο κοινοτικό επίπεδο με σκοπό να υποστηριχθεί και να ενθαρρυνθεί η δράση των εθνικών κυβερνήσεων και των κοινωνικών εταίρων προκειμένου να δημιουργηθεί ένα ευνοϊκό πλαίσιο για την διάδοση αυτής της μορφής συμμετοχής. Υπενθυμίζουμε σχετικά τις εργασίες του Ιδρύματος για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας που συνέβαλαν στην αύξηση των γνώσεων γύρω από τα θέματα αυτά και στην σημαντική εμβάθυνσή τους. Εξάλλου, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρόκειται να εγκρίνει έκθεση για τα θέματα αυτά, επί των οποίων πραγματοποιήθηκε εποικοδομητική αντιπαράθεση με την ΕΟΚΕ.

1.2. Με την ανακοίνωση που αποτελεί το αντικείμενο αυτής της γνωμοδότησης η Επιτροπή επιχειρεί να επαναλάβει και ενισχύσει την κοινοτική πρωτοβουλία για το θέμα αυτό στο φως της στρατηγικής που ορίστηκε στην Διάσκεψη Κορυφής της Λισαβόνας, τον Μάρτιο του 2001, η οποία έθεσε στόχο να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και η δυναμική της ευρωπαϊκής οικονομίας μέσω της ανάπτυξης των γνώσεων και της κοινωνικής συνοχής.

1.3. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την Ανακοίνωση της Επιτροπής έχοντας την πεποίθηση ότι η οικονομική συμμετοχή μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ευρωπαϊκή στρατηγική και ότι είναι σκόπιμο να εξεταστούν σε βάθος οι συνθήκες που διέπουν τις δυνατότητες εφαρμογής της, στις διάφορες μορφές της, εξετάζοντας δεόντως τις ευκαιρίες αλλά και τους κινδύνους και τις δυσκολίες που συνδέονται με αυτήν.

2. Περιεχόμενο της Ανακοίνωσης

2.1. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής προτίθεται να προσδιορίσει ένα πλαίσιο κοινοτικής δράσης που αποβλέπει στη διευκόλυνση της διάδοσης της οικονομικής συμμετοχής σύμφωνα με την αρχή της μέγιστης δυνατής αύξησης του αριθμού των εργαζομένων που

συμμετέχουν, τόσο στο εσωτερικό κάθε επιχείρησης όσο και στο εσωτερικό του συνολικού παραγωγικού συστήματος, μέσω της ενεργούς συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων.

2.2. Ο προσδιορισμός του γενικού αυτού πλαισίου διαρθρώνεται σε τρία σημεία.

2.2.1. Προσδιορισμός των γενικών αρχών σχετικά με την οικονομική συμμετοχή προκειμένου να υπάρξει κοινός προσανατολισμός για τις πολιτικές των κρατών μελών και για τις πρωτοβουλίες των κοινωνικών εταίρων.

2.2.2. Εξακρίβωση των κυριότερων διακρατικών εμποδίων που καθιστούν σήμερα δύσκολη την υιοθέτηση πρωτοβουλιών οικονομικής συμμετοχής σε ευρωπαϊκή ή τουλάχιστον πολυεθνική κλίμακα καθώς και πρόβλεψη των κατάλληλων μέτρων για την αντιμετώπιση των εμποδίων αυτών.

2.2.3. Επισήμανση των μέσων για την διευκόλυνση της μεγαλύτερης διάδοσης της οικονομικής συμμετοχής, με την προώθηση ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών και την υλοποίηση ερευνητικής δραστηριότητας και μελετών σχετικά με τη θεματική αυτή.

2.3. Όσον αφορά τις γενικές αρχές της οικονομικής συμμετοχής, η Επιτροπή, βάσει των εμπειριών που έχουν συσσωρευτεί στις κυριότερες χώρες και των αναλύσεων και των προβληματισμών που έχουν προωθηθεί, προσδιόρισε ένα πυρήνα θεμελιωδών στοιχείων, που αναφέρονται στη συνέχεια και για τους οποίους προκύπτει μια γενική συμφωνία.

2.3.1. Εθελοντικός χαρακτήρας της υιοθέτησης των καθεστώτων οικονομικής συμμετοχής, τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους επιμέρους εργαζομένους.

2.3.2. Πρόσβαση όλων των εργαζομένων στα καθεστώτα οικονομικής συμμετοχής χωρίς διακρίσεις, με σεβασμό ωστόσο των επιμέρους διαφορετικών συνθηκών λειτουργίας ανάλογα με τα διάφορα συμφέροντα και τις απαιτήσεις των διαφόρων κατηγοριών.

2.3.3. Σαφήνεια και διαφάνεια των καθεστώτων συμμετοχής, τόσο στη φάση του προσδιορισμού των καθεστώτων συμμετοχής, που θα πρέπει να προβλέπουν κατάλληλες διαβουλεύσεις με τους εργαζομένους, όσο και κατά τη διαχείρισή τους, με την υιοθέτηση προκαθορισμένων μορφών οικονομικής συμμετοχής στα αποτελέσματα της επιχείρησης.

2.3.4. Τακτικότητα των καθεστώτων συμμετοχής που δεν θα πρέπει να αντιπροσωπεύουν παροδικά φαινόμενα αλλά να χαρακτηρίζουν με σταθερό τρόπο τις σχέσεις μεταξύ επιχείρησης και εργαζομένων.

2.3.5. Περιορισμό των κινδύνων για τους εργαζομένους, που είναι πιο εκτεθειμένοι στους κινδύνους απ' ό,τι οι άλλοι επενδυτές.

2.3.6. Συμπληρωματικότητα και όχι αντικατάσταση μεταξύ ημερομισθίων και μισθών αφενός, και εισοδήματος που προέρχεται από τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής αφετέρου.

2.3.7. Συμβατότητα των καθεστώτων οικονομικής συμμετοχής με την κινητικότητα των εργαζομένων, αποφεύγοντας έτσι την δημιουργία εμποδίων ή την αποθάρρυνση της κινητικότητας και της ευελιξίας τους.

2.4. Όσον αφορά το πρόβλημα των διακρατικών εμποδίων στην διάδοση της οικονομικής συμμετοχής σε ευρωπαϊκή κλίμακα, η Επιτροπή κρίνει μη εφαρμόσιμη την εναρμόνιση των κανόνων στα θέματα της οικονομικής συμμετοχής, που αποβλέπει να περιορίσει τα αρνητικά αποτελέσματα από τις διαφορές των φορολογικών συστημάτων, των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και του νομικού πλαισίου. Ο δρόμος που πρέπει να ακολουθηθεί είναι η διευκόλυνση των επιχειρήσεων και η υιοθέτηση καθεστώτων συμμετοχής σε ευρωπαϊκή κλίμακα, μέσω της ώθησης των κρατών μελών να υλοποιήσουν μορφές συντονισμού και συμφωνίας στις γενικές αρχές καθώς και διάδοσης της αμοιβαίας αναγνώρισης των διαφόρων καθεστώτων συμμετοχής. Επιπλέον η Επιτροπή κρίνει επωφελή την επαλήθευση της δυνατότητας να καταρτισθεί ένα ή περισσότερα ευρωπαϊκά καθεστώτα οικονομικής συμμετοχής, που θα προσαρμόζονται στα διάφορα εθνικά πλαίσια.

2.4.1. Στα πλαίσια αυτά η Επιτροπή προσδιορίζει κατά πρώτο λόγο μια πιο εντατική ανταλλαγή εμπειριών ως τον χρήσιμο τρόπο για την αντιμετώπιση των εμποδίων κυρίως πολιτιστικού χαρακτήρα.

2.4.2. Όσον αφορά τους άλλους τύπους εμποδίων, η Επιτροπή κρίνει αντιθέτως αναγκαία την προδιάθεση ειδικών μέτρων. Ως προς αυτό υπογραμμίζεται η ανάγκη να ξεπερασθεί το πρόβλημα της διπλής φορολόγησης, ή μέσω ερμηνείας των συμφωνιών που ισχύουν ήδη στα πλαίσια του ΟΟΣΑ ή, στην περίπτωση που αυτές αποδειχθούν ανεπαρκείς, προχωρώντας στην ολοκλήρωσή τους με παράλληλη προσαρμογή τους στις ειδικές απαιτήσεις των χωρών της Ένωσης.

2.4.3. Γενικότερα, η Επιτροπή συγκρότησε ομάδα εργασίας που επιφορτίστηκε να διατυπώσει ειδικές προτάσεις επίλυσης για κάθε τύπο διακρατικών εμποδίων στα καθεστώτα οικονομικής συμμετοχής.

2.5. Όσον αφορά το στόχο της επέκτασης του πεδίου εφαρμογής της οικονομικής συμμετοχής, η Επιτροπή κρίνει επωφελές το να συμβάλει στην δημιουργία ευνοϊκού περιγύρου μέσω πρωτοβουλιών που αποβλέπουν στην:

2.5.1. ενίσχυση της ανταλλαγής πληροφοριών, μέσω συγκριτικής ανάλυσης των πολιτικών και της πρακτικής κάθε κράτους

2.5.2. ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου για την οικονομική συμμετοχή, με ενθάρρυνση των πρωτοβουλιών εκ μέρους των κοινωνικών εταίρων

2.5.3. μελέτη της δυνατότητας πειραματισμού μορφών οικονομικής συμμετοχής και στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις καθώς και στον δημόσιο και μη κερδοσκοπικό τομέα

2.5.4. βελτίωση της ενημέρωσης μέσω της προώθησης των ερευνών και των μελετών που αποβλέπουν ειδικότερα στην συστηματική συλλογή στοιχείων για τη χρήση και τη διάδοση των καθεστώτων οικονομικής συμμετοχής και την εμβάθυνση των αναλύσεων σε μικροοικονομικό επίπεδο της οικονομικής συμμετοχής στα πλαίσια των στρατηγικών και οικονομικών πολιτικών των επιχειρήσεων και των εργασιακών σχέσεων

2.5.5. ενθάρρυνση της συγκρότησης δικτύων ευρωπαϊκής διάστασης που θα επιτρέψουν να καταστεί διαρκής η δραστηριότητα ανταλλαγής πληροφοριών, εμβάθυνσης και μελέτης

2.5.6. Η Επιτροπή προβλέπει την υποστήριξη των πρωτοβουλιών αυτών και σε οικονομικό πεδίο μέσω της ενεργοποίησης κοινοτικών διαύλων χρηματοδότησης.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων είναι συνεπής με την πρόσφατη εξέλιξη της ευρωπαϊκής οικονομίας, στο εσωτερικό της οποίας μπορεί να έχει θετική λειτουργία ως προς την δημιουργία αξίας μέσω βελτιώσεων, όσον αφορά την αποτελεσματικότητα, την ευελιξία, τη σύνδεση των εργαζομένων με τους στόχους της επιχείρησης και διαχείριση που θα σέβεται τον κοινωνικό διάλογο για την ανάπτυξη και την ενίσχυση της συνοχής.

3.1.1. Διάφοροι παράγοντες, που συνδέονται με τις αλλαγές στις διαδικασίες διάθεσης του κεφαλαίου και οργάνωσης των παραγωγικών συντελεστών, έχουν ως αποτέλεσμα πράγματι την αυξανόμενη σημασία του ανθρώπινου κεφαλαίου ευνοώντας έτσι προοδευτικά πιο έντονες μορφές συμμετοχής των εργαζομένων στην λειτουργία της επιχείρησης. Αυτή η μεγαλύτερη σύνδεση συνοδεύεται από παράλληλη αύξηση της συμμετοχής των εργαζομένων στα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης.

3.2. Στις περισσότερες από τις κυριότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η συμμετοχή αυτή συντελείται κατά κύριο λόγο σε ατομική κλίμακα μέσω επέκτασης των μεταβλητών στοιχείων των αμοιβών όπως τα βραβεία απόδοσης και η πρόβλεψη προγραμμάτων με δικαίωμα επιλογής σε μετοχές για μεμονωμένους εργαζομένους ή για περιορισμένες κατηγορίες αυτών (κυρίως τις πιο εξειδικευμένες κατηγορίες).

3.3. Λιγότερο αναπτυγμένες και ανομοιογενείς μεταξύ κρατών μελών πέραν της εμπειρίας των ανώνυμων εταιρειών των εργαζομένων, είναι αντιθέτως οι μορφές οικονομικής συμμετοχής που απευθύνονται στο σύνολο ή σε ευρύτερες κατηγορίες εργαζομένων.

3.3.1. Ωστόσο, οι γενικευμένες μορφές οικονομικής συμμετοχής είναι αυτές που μπορούν να αποφέρουν περισσότερα οφέλη στο σύστημα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, συμβάλλοντας στο να καταστούν οι εργασιακές σχέσεις λιγότερο συγκρουσιακές και παράλληλα πιο λειτουργικές ως προς την επίτευξη του στόχου, που είχε τεθεί στη διάσκεψη κορυφής της Λισαβόνας τον Μάρτιο 2002, να καταστεί η ευρωπαϊκή οικονομία «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή» ⁽¹⁾.

3.3.2. Η οικονομική συμμετοχή μπορεί να αντιπροσωπεύσει πράγματι μια αποτελεσματική μορφή αξιοποίησης των επενδύσεων σε γνώση και επαγγελματικές ικανότητες τόσο εκ μέρους των επιχειρήσεων όσο και εκ μέρους των εργαζομένων, αυξάνοντας έτσι την αξία του ανθρώπινου κεφαλαίου. Επισημάνθηκε ⁽²⁾ ότι υφίσταται θετική σχέση μεταξύ της υιοθέτησης μορφών οικονομικής συμμετοχής και των επενδύσεων σε επαγγελματική επιμόρφωση. Οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο, που απαιτούν τη συμβολή τόσο της επιχείρησης όσο και των εργαζομένων, ευνοούνται πράγματι από τις πιο μακροχρόνιες σχέσεις και από το γεγονός ότι οι στόχοι της επιχείρησης είναι περισσότερο αποδεκτοί λόγω του καθεστώτος της οικονομικής συμμετοχής.

3.3.3. Επίσης η οικονομική συμμετοχή συμβάλλει σε μεγαλύτερη διαφάνεια των επιχειρήσεων. Η υλοποίηση των προγραμμάτων οικονομικής συμμετοχής από τη μια πλευρά, πράγματι, απαιτεί να καταστούν οι επιχειρήσεις «ανοιχτές» ως προς την ενημέρωση προκειμένου να προσδιοριστούν και ελεγχθούν οι δείκτες αποδοτικότητας με τους οποίους συνδέεται η οικονομική συμμετοχή. Από την άλλη, ωθεί τις ίδιες τις επιχειρήσεις να εντείνουν και να βελτιώσουν την επικοινωνία με τους εργαζομένους όσον αφορά τη στρατηγική και τα αποτελέσματα, προκειμένου να καταστεί αποτελεσματική αυτή η εμπλοκή των εργαζομένων στη ζωή της επιχείρησης που προτείνεται με την οικονομική συμμετοχή.

3.3.4. Προκύπτει σχετικώς μεγαλύτερη διαφάνεια των επιχειρήσεων που ενδιαφέρονται για την οικονομική συμμετοχή και κυρίως αύξηση της διάθεσής τους για διαφάνεια, που ειδικότερα για τις επιχειρήσεις που δεν είναι εισαγμένες στο χρηματιστήριο, μπορεί να εκφραστεί θετικά στις σχέσεις με την αγορά των αγαθών και κυρίως των κεφαλαίων.

3.3.5. Λαμβάνοντας υπόψη την σπουδαιότητα που μπορεί να έχει η οικονομική συμμετοχή για την αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου και την αύξηση της διαφάνειας και της ικανότητας επικοινωνίας των επιχειρήσεων είναι σκόπιμο να ευνοηθεί η επέκτασή της στο σύνολο του οικονομικού συστήματος στις ευρωπαϊκές χώρες, αναπτύσσοντας επίσης ειδικές μορφές οικονομικής συμμετοχής των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, στο δημόσιο τομέα και στο μη κερδοσκοπικό τομέα, που αποτελούν σημαντικούς παράγοντες του ευρωπαϊκού οικονομικού συστήματος.

4. Γενικές αρχές

4.1. Ο προσδιορισμός κοινών αρχών για τα καθεστώτα οικονομικής συμμετοχής αποτελεί την αφετηρία για τον προσδιορισμό της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πεδίο αυτό. Οι γενικές αρχές αποτελούν τα θεμελιώδη στοιχεία για το χαρακτηρισμό της οικονομικής συμμετοχής στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να διασφαλισθεί ότι θα διαθέτει χαρακτηριστικά που είναι συνεπή με τους στόχους για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, της ποιότητας της εργασίας και την αύξηση της κοινωνικής συνοχής, αρχές επί των οποίων στηρίζεται η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επικυρώθηκε στη διάσκεψη κορυφής της Λισαβόνας.

4.1.1. Οι αρχές αυτές δεν πρέπει να οδηγήσουν στον προσδιορισμό ενός ενιαίου και άτεγκτου προτύπου συμμετοχής αλλά, αντιθέτως, θα πρέπει να αποτελέσουν τη βάση για την διερεύνηση μιας κοινής πορείας των πρωτοβουλιών των κρατών μελών και των κοινωνικών εταίρων, μέσω ευέλικτων μορφών ικανών να προσαρμόζονται στις εθνικές ιδιομορφίες και στα οικονομικά πλαίσια στα οποία υλοποιούνται.

4.2. Οι γενικές αρχές που έχουν προσδιοριστεί από την Επιτροπή αποτελούν εωφελή συμβολή προς το σκοπό αυτό. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ειδικότερα τη σημασία που έχει το να διασφαλίσουν τα καθεστώτα οικονομικής συμμετοχής την αρχή του εθελοντικού χαρακτήρα, τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους επιμέρους εργαζομένους, την αρχή της καταπολέμησης των διακρίσεων μεταξύ των εργαζομένων, την αρχή της διαφάνειας και της σαφήνειας των καθεστώτων συμμετοχής, με την ευρύτερη δυνατή διαβούλευση των εργαζομένων, και την αρχή του μη πρόσκαιρου χαρακτήρα. Τα καθεστώτα αυτά δεν πρέπει να υποκαθιστούν την κανονική αμοιβή προκειμένου να αποφεύγονται οι υπερβολικοί κίνδυνοι των συστημάτων οικονομικής συμμετοχής.

4.3. Μια άλλη σημαντική αρχή που χρειάζεται ωστόσο μεγαλύτερη εμβάθυνση είναι η αρχή βάσει της οποίας η οικονομική συμμετοχή δεν θα πρέπει να παρεμποδίζει την κινητικότητα των εργαζομένων. Πράγματι η αρχή αυτή συμβιβάζεται με το στόχο για την ενθάρρυνση της «αφοσίωσης» των εργαζομένων στην επιχείρηση που προβλέπεται διαρθρωτικώς από τα καθεστώτα οικονομικής συμμετοχής. Αυτό το είδος συμβιβασμού αποκτά ειδική σημασία στο φως της αυξανόμενης διάδοσης, στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνεχώς πιο ευέλικτων μορφών απασχόλησης.

(1) Βλέπε σημείο 1.5 των Συμπερασμάτων της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβόνας (23-24.3.2000).

(2) Βλέπε ιδιαίτερα την έκθεση του Ιδρύματος του Δουβλίνου «Απόκτηση μετοχών εκ μέρους των μισθωτών και συμμετοχή στα κέρδη στην Ευρωπαϊκή Ένωση», 2001.

4.3.1. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ τα καθεστώτα οικονομικής συμμετοχής πρέπει να λάβουν επίσης δέοντως υπόψη και τα ειδικά προβλήματα των εργαζομένων που λόγω της εργασίας τους μετακινούνται περισσότερο.

4.4. Σε σχέση πάντοτε με τις γενικές αρχές των καθεστώτων οικονομικής συμμετοχής, κρίνεται ουσιαστική η σημασία των συλλογικών συμβάσεων για την διάδοση των καθεστώτων αυτών. Η ανάπτυξη της οικονομικής συμμετοχής μπορεί πράγματι να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο εσωτερικό των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

4.5. Μία άλλη παρατήρηση αφορά το γεγονός ότι οι αρχές που προσδιορίστηκαν από την Επιτροπή δεν κάνουν διάκριση μεταξύ των διαφόρων μορφών οικονομικής συμμετοχής. Στην πραγματικότητα στις δύο κυριότερες μορφές οικονομικής συμμετοχής, που αντιπροσωπεύονται από την συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο και τη συμμετοχή στα αποτελέσματα, μπορούν να αντιστοιχούν εντελώς διαφορετικά χαρακτηριστικά όχι μόνο κατά την συγκεκριμένη εφαρμογή των καθεστώτων οικονομικής συμμετοχής αλλά επίσης και ως προς τους στόχους που αυτά θέτουν και τις συνθήκες εφαρμογής τους.

4.5.1. Η συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο αποτελεί την πιο ολοκληρωμένη μορφή συμμετοχής δεδομένου ότι επιφέρει μια πιο ισχυρή και μακρόχρονη σύνδεση μεταξύ επιχείρησης και εργαζομένων, στο βαθμό που τους ενσωματώνει διαρθρωτικά στη ζωή της επιχείρησης. Στην μεγαλύτερη αυτή συμμετοχή αντιστοιχεί ωστόσο μια μεγαλύτερη ανάληψη κινδύνου εκ μέρους των εργαζομένων, που συνδέεται με τις ενδεχόμενες διακυμάνσεις της μελλοντικής αξίας των μετοχών.

4.5.2. Από την άλλη πλευρά, οι διάφορες μορφές συμμετοχής στα αποτελέσματα χρησιμοποιούνται περισσότερο σε καταστάσεις διαφορετικές από αυτές των μεγάλων επιχειρήσεων, καθώς επιτρέπουν να χρησιμοποιηθούν ευέλικτα και προσαρμοσίμα μέσα στα διάφορα θεσμικά πλαίσια στα οποία μπορεί να επιτευχθεί η οικονομική συμμετοχή.

4.6. Στο φως της διαφοροποίησης αυτής η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επισημαίνει ότι είναι σκόπιμο, ειδικότερα σε ό,τι αφορά τις μορφές συμμετοχής στο κεφάλαιο των επιχειρήσεων να ληφθεί επίσης υπόψη η συμβολή που τα συστήματα οικονομικής συμμετοχής μπορούν να έχουν στη διακυβέρνηση της επιχείρησης.

4.6.1. Οι εργαζόμενοι που είναι μέτοχοι μπορούν πράγματι να συμβάλουν στη βελτίωση της διακυβέρνησης των επιχειρήσεων στο βαθμό που αντιπροσωπεύουν ένα είδος επενδυτών που ενδιαφέρονται για τη μακροπρόθεσμη απόδοση της εταιρείας, έναντι της επικρατούσας βραχυπρόθεσμης προοπτικής που χαρακτηρίζει τους επενδυτές της αγοράς.

4.6.2. Οι εργαζόμενοι μέτοχοι, συμμετέχοντας ενεργώς στην ζωή της εταιρείας και χρησιμοποιώντας τα μέσα που παρέχονται από το δίκαιο των επιχειρήσεων (και κατά πρώτο λόγο τη συνέλευση των μετόχων, αλλά επίσης και τις άλλες μορφές δραστηριοποίησης των μετόχων) μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη της λειτουργίας παρακολούθησης του τρόπου διαχείρισης της εταιρείας, λειτουργία της οποίας η κεντρική σημασία είναι όλο και πιο αισθητή σε σχέση επίσης με το στόχο της διασφάλισης μεγαλύτερης συνοχής μεταξύ της καθοδήγησης της εταιρείας και του συμφέροντος όλων των μετόχων.

4.6.3. Ωστόσο φαίνεται σκόπιμο να υποδειχθεί ότι μεταξύ των αρχών αυτών θα πρέπει να ενσωματωθεί και η αρχή της αξιοποίησης της συμβολής των εργαζομένων μετόχων στη διακυβέρνηση των εταιρειών («corporate governance») που θεσπίζουν καθεστώτα οικονομικής συμμετοχής διευκολύνοντας την ενεργό συμμετοχή των εργαζομένων στη ζωή της επιχείρησης, με μορφές και τρόπους που συμβιβάζονται με το πρότυπο της επιχείρησης και με τα μέσα συμμετοχής που έχουν υιοθετηθεί. Στα πλαίσια αυτά είναι σκόπιμο να ενθαρρυνθούν επίσης οι μορφές συλλογικής συμμετοχής μέσω τύπων οργάνωσης που επιλέγονται ελεύθερα, είτε υπό μορφή συνεταιρισμών, είτε ιδρυμάτων, είτε κοινοπραξιών.

4.6.4. Γενικότερα, η μεγαλύτερη συμμετοχή των εργαζομένων στο κεφάλαιο των επιχειρήσεων, που προτείνεται μέσω της ανάπτυξης καθεστώτων οικονομικής συμμετοχής, απαιτεί μια συνεχώς μεγαλύτερη δέσμευση για τη διασφάλιση καλύτερης ποιότητας των συστημάτων διακυβέρνησης των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, με αύξηση του βαθμού προστασίας των δικαιωμάτων όλων των μετόχων μειοψηφίας και ενίσχυση των μέσων επιχειρηματικής δημοκρατίας. Η συμμετοχή των εργαζομένων ευνοεί την πραγματική συσσώρευση κεφαλαίων προς όφελός τους. Σχετικά κρίνεται ότι θα πρέπει να ενισχυθεί η πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πεδίο διακυβέρνησης των επιχειρήσεων με τον ειδικό στόχο εξακρίβωσης των μέσων για την επίτευξη καλύτερης ισορροπίας στα συστήματα παροχής κινήτρων και ελέγχου που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ ιδιοκτησίας και ελέγχου στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

5. Διακρατικά εμπόδια

5.1. Οι διαφορές μεταξύ φορολογικών καθεστώτων, όσον αφορά τις κοινωνικές εισφορές, το γενικότερο νομικό πλαίσιο καθώς και τον πολιτιστικό περίγυρο κυρίως στο εσωτερικό του συστήματος εργασιακών σχέσεων μπορεί να αποτελέσουν σοβαρό εμπόδιο για τις επιχειρήσεις που επιδιώκουν να καταρτίσουν και να εφαρμόσουν καθεστώτα οικονομικής συμμετοχής που δεσμεύουν εργαζόμενους διαφόρων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.1.1. Η ανακοίνωση της Επιτροπής προσδιορίζει με ακρίβεια τις πτυχές αυτές και σκιαγραφεί ορισμένες ενδεχόμενες κατευθύνσεις δράσης για την άρση των κυριότερων εμποδίων.

5.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι θα ήταν ανεφάρμοστη μια πρωτοβουλία της Επιτροπής που θα αποβλέπει στην εναρμόνιση των κανόνων στα θέματα των καθεστώτων οικονομικής συμμετοχής, που μπορεί να παρεμποδίσει την αναγκαία ευελιξία και διάρθρωση των εθνικών πολιτικών και για την οποία δεν υπάρχουν ίσως επαρκείς νομικές βάσεις.

5.3. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υπογραμμίζει τη σημασία που έχει η ενίσχυση κυρίως της επιδίωξης πιο στενού συντονισμού των σημερινών πρακτικών μέσω κατάρτισης προσανατολισμών και συμφωνιών μεταξύ των ενδιαφερομένων επί των γενικών αρχών και του προσδιορισμού των μέτρων που σκοπό έχουν να διευκολύνουν την αμοιβαία αναγνώριση.

5.3.1. Υπογραμμίζεται επίσης ότι ο πιο αποτελεσματικός δρόμος για την εξάλειψη των διακρατικών εμποδίων είναι ο προσδιορισμός γενικών αρχών για τα καθεστώτα οικονομικής συμμετοχής που προσαρμόζονται στα διαφορετικά εθνικά πλαίσια και διευκολύνουν την μεταβιβασιμότητά τους σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

5.3.2. Ένα σημαντικό σκέλος στα πλαίσια αυτά είναι ο προσδιορισμός μιας κοινής μεταχείρισης όσον αφορά την προσφορά μετοχών ή επιλογών στους εργαζομένους προβλέποντας την εξαίρεσή τους από τις υποχρεώσεις δημοσίευσης της αναγγελίας ξεπερνώντας έτσι τις σχετικές σημερινές διαφορές.

5.3.3. Υπενθυμίζεται σχετικά η γνωμοδότηση που καταρτίστηκε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το ενημερωτικό δελτίο που πρέπει να δημοσιεύεται κατά τη δημόσια προσφορά αξιών ή την εισαγωγή τους προς διαπραγμάτευση»⁽¹⁾, στην οποία αναφέρεται ότι η πρόταση αυτή περιορίζει χωρίς λόγο το πεδίο εφαρμογής των εξαιρέσεων προβλέποντας π.χ. την εξαίρεση των προσφορών δικαιωμάτων και των προσφορών επιλογής μετοχών στο προσωπικό.

5.4. Κατά τη θέσπιση γενικών αρχών για τα συστήματα της οικονομικής συμμετοχής επιβάλλεται να υπάρξει προσοχή ώστε να μην υπάρξει έμμεση παρέμβαση στις αρμοδιότητες των κρατών μελών.

6. Προς μια καλύτερη διάδοση της οικονομικής συμμετοχής

6.1. Η δυνατότητα διάδοσης των εμπειριών οικονομικής συμμετοχής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ύπαρξη ευνοϊκού περιβάλλοντος, τόσο στο νομικό όσο και στο φορολογικό επίπεδο καθώς και στο επίπεδο του πολιτισμού και των πρακτικών εργασιακών σχέσεων.

6.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κρίνει ότι το πλαίσιο των πρωτοβουλιών που προβλέπονται από την Επιτροπή είναι προς το παρόν κατάλληλο από την άποψη του στόχου της διευκόλυνσης της διάδοσης της οικονομικής συμμετοχής. Μεταξύ των θεμάτων που θα πρέπει να εξεταστούν περισσότερο κρίνεται σκόπιμο να συμπεριληφθεί επίσης το ζήτημα των προβληματικών της οικονομικής συμμετοχής στις επιχειρήσεις που δεν είναι ενταγμένες σε ρυθμιζόμενες αγορές. Για τις επιχειρήσεις αυτές πράγματι τίθενται ειδικά προβλήματα όσον αφορά την ποιότητα και τον έγκαιρο χαρακτήρα της οικονομικής ενημέρωσης. Επιπλέον στην περίπτωση συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο, στις εταιρείες που δεν έχουν εισαχθεί στο Χρηματιστήριο, χρειάζεται να προχωρήσει περισσότερο η ανάλυση των συνθηκών και των μέσων σε σχέση με τον προσδιορισμό της αξίας των μετοχών και την δυνατότητα μεταβίβασής τους, λόγω έλλειψης μιας αγοράς όπου συνεχώς διαμορφώνεται η τιμή των μετοχών και η οποία να προσφέρει μια διέξοδο για την πώλησή τους.

6.2.1. Το θέμα της οικονομικής συμμετοχής στις επιχειρήσεις που δεν έχουν εισαχθεί στο χρηματιστήριο αποκτά ειδική σημασία εάν θέλουμε η συμμετοχή αυτή να καταστεί διαρθρωτικό χαρακτηριστικό των ευρωπαϊκών οικονομικών συστημάτων, λαμβάνοντας

υπόψη ότι στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες οι εταιρείες που δεν έχουν εισαχθεί σε οργανωμένη αγορά αντιπροσωπεύουν ένα πολύ περιορισμένο τμήμα των οικονομικών δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται σ' αυτές. Ειδικότερα, είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη οι ειδικότερες τριών διαφορετικών τομέων: μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις και δημόσιος τομέας.

6.2.2. Λαμβάνοντας υπόψη τις σημαντικές δυσκολίες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, που αποτελούν σημαντική συνιστώσα του ευρωπαϊκού παραγωγικού τομέα, να εισάγουν μορφές οικονομικής συμμετοχής, κρίνεται σκόπιμο να γίνει εμπεριστατωμένη εξέταση του τομέα αυτού. Το Ίδρυμα του Δουβλίνου προετοιμάζει σχετική έρευνα της οποίας θα πρέπει να δημοσιοποιηθούν τα αποτελέσματα, στα πλαίσια μιας πιο γενικής προσπάθειας διάδοσης των γνώσεων, τόσο όσον αφορά τα εμπόδια, όσο και τις πιο κατάλληλες μορφές συμμετοχής των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η εμπειρία των συνεταιριστικών ΜΜΕ ή των μικρών ανώνυμων εταιρειών των εργαζομένων μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πλαίσιο αναφοράς.

6.2.3. Όσον αφορά τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις το πρώτο πρόβλημα που τίθεται είναι αυτό της διασφάλισης κατάλληλης διαφάνειας των αποτελεσμάτων και των οικονομικών και εισοδηματικών προοπτικών. Στο πλαίσιο αυτό η πρόβλεψη ειδικών μέτρων οικονομικής συμμετοχής θα πρέπει να συνοδεύει και να συμβάλει στο άνοιγμα των επιχειρήσεων αυτών από την άποψη των πληροφοριών.

6.2.4. Επιπλέον η οικονομική συμμετοχή στις επιχειρήσεις αυτές μπορεί να συμβάλει στον εντοπισμό εξωτερικών χρηματοδοτήσεων προκειμένου να επιταχυνθεί η αύξηση των διαστάσεων, κυρίως στις επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται από υψηλά επίπεδα επαγγελματικότητας των εργαζομένων και οι οποίες δρουν σε άκρως καινοτόμους τομείς. Ο προσδιορισμός προγραμμάτων οικονομικής συμμετοχής στις επιχειρήσεις αυτές, κυρίως στις μορφές συμμετοχής των εργαζομένων στο κεφάλαιο, μπορεί πράγματι να έχει σημαντική αξία «ενδείξεως» των δυνατοτήτων ανάπτυξης της επιχείρησης έναντι των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η ένδειξη αυτή μπορεί να συμβάλει στην άρση της διαρθρωτικής δυσπιστίας των εξωτερικών χρηματοδοτών έναντι των νέων επιχειρήσεων ή των επιχειρήσεων μικρών διαστάσεων. Πράγματι, από τη μια πλευρά οι εργαζόμενοι, ως ευρισκόμενοι εντός της επιχείρησης, μπορούν να διαθέτουν καλύτερες πληροφορίες για τις δυνατότητες αύξησης που διαθέτει, από την άλλη πλευρά αυτές οι δυνατότητες ενισχύονται από τη συμβολή που προκύπτει από την συμμετοχή των εργαζομένων στα αποτελέσματα της επιχείρησης.

6.2.5. Για τις επιχειρήσεις μικρών και μεσαίων διαστάσεων θα πρέπει επίσης να εξεταστεί η δυνατότητα μελέτης μορφών οικονομικής συμμετοχής στο επίπεδο του ομίλου επιχειρήσεων, κυρίως όταν αυτές λειτουργούν στο εσωτερικό βιομηχανικών περιοχών.

6.2.5.1. Τέλος, η οικονομική συμμετοχή μπορεί να συμβάλει στην διασφάλιση της επιβίωσης των επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, επειδή οι υπάλληλοί τους είναι και κάτοχοι των μετοχών της. Στα πλαίσια αυτά πρέπει να αξιολογηθούν προσεκτικά και να προωθηθούν οι υφιστάμενες ορθές πρακτικές στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τα ταμεία των παραγωγικών τομέων και μεταξύ των επιχειρήσεων.

(1) Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ στην ΕΕ C 80 της 3.4.2002.

6.2.6. Όσον αφορά την οικονομική συμμετοχή στις μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις και στις επιχειρήσεις του δημόσιου τομέα υπογραμμίζεται προκαταρκτικά ότι η νομική φύση των επιχειρήσεων που δρουν στους τομείς αυτούς δεν επιτρέπει γενικώς την οικονομική συμμετοχή με τη μορφή συμμετοχής στο κεφάλαιο. Συνεπώς κατά κύριο λόγο θα πρέπει να επιδειχθεί προσοχή στις μορφές συμμετοχής στα αποτελέσματα. Αλλά και ως προς αυτό είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη οι ειδικές πλευρές αυτών των επιχειρήσεων των οποίων τα αποτελέσματα μπορούν να αντιπροσωπευτούν κυρίως όσον αφορά την ποσότητα και την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών. Υφίστανται σχετικά ορισμένες ενδιαφέρουσες εμπειρίες για παράδειγμα στο δημόσιο τομέα στην Ιρλανδία, που θα πρέπει να μελετηθούν προσεκτικά. Στην ιρλανδική εμπειρία χαρακτηριστική είναι η σύσταση ενός ταμείου με τα ποσά που προορίζονται για τις αποκεντρωμένες συλλογικές διαπραγματεύσεις τα οποία διανέμονται σε εργαζομένους του δημόσιου τομέα σε συνάρτηση με την επίτευξη ορισμένων στόχων, που προσδιορίζονται ανά ομοιογενείς τομείς δραστηριοτήτων, και σύμφωνα με την παροχή των υπηρεσιών.

6.2.7. Στις υπηρεσίες εκείνες στις οποίες η ανεξαρτησία των δημόσιων λειτουργιών έχει ιδιαίτερη σημασία (αστυνομικές και φορολογικές αρχές, δικαιοσύνη κ.λπ.) η καθιέρωση μισθολογικών στοιχείων που συνδέονται άμεσα με την απόδοση πρέπει να γίνεται με μεγάλη προσοχή και μάλιστα η καθιέρωση οιασδήποτε μορφής συμμετοχής στα κέρδη να αποφασίζεται με εξαιρετική περίσκεψη. Η ανεξαρτησία των τομέων αυτών πρέπει να διασφαλίζεται οπωσδήποτε με κατάλληλες (σταθερές) αποδοχές.

7. Συμπεράσματα

7.1. Η ανακοίνωση της Επιτροπής αποτελεί σημαντική συνεισφορά για την εκ νέου ανάληψη της κοινοτικής πρωτοβουλίας όσον αφορά την οικονομική συμμετοχή και προκειμένου να παρακινήσει τα κράτη μέλη και τις κοινωνικές δυνάμεις να

αναλάβουν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που ευνοούν τη διάδοσή της. Στα πλαίσια αυτά είναι σημαντικό να προσδιοριστούν οι γενικές αρχές που παρέχουν τις κατευθυντήριες γραμμές της κοινοτικής στρατηγικής, τηρώντας πάντοτε την απαραίτητη ευελιξία στις μορφές εφαρμογής της.

7.2. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η οικονομική συμμετοχή είναι συνεπής με τους στόχους της κοινωνικής συνοχής και της οικονομικής ανάπτυξης που έθεσε η Ευρωπαϊκή Ένωση και για το λόγο αυτό θεωρεί σκόπιμο να ενταθούν οι προσπάθειες για την προαγωγή αυτού του μέσου τόσο με την προσεκτική εξέταση όσων είναι ήδη γνωστών όσο και με την επισήμανση των υφιστάμενων εμποδίων. Οι προσπάθειες αυτές δεν θα πρέπει εξάλλου να περιοριστούν στις μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις αλλά θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι συγκεκριμένες ανάγκες των άλλων τομέων, όπως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ο τομέας των μη κερδοσκοπικών επιχειρήσεων και ο δημόσιος τομέας, που εκπροσωπούν σημαντική συνιστώσα της ευρωπαϊκής οικονομίας.

7.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι με τη γνωμοδότηση αυτή συνέβαλε στη διευκρίνιση της επισήμανσης των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών της οικονομικής συμμετοχής στις διάφορες μορφές εφαρμογής της και στα διάφορα πλαίσια εντός των οποίων μπορεί να υλοποιηθεί.

7.4. Υπογραμμίζεται ότι η οικονομική συμμετοχή πρέπει να εξετασθεί στο εσωτερικό του σημερινού συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης («corporate governance») των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και με βάση την δυνατότητα συνεισφοράς της στην βελτίωση της αύξησης και της μεγαλύτερης διαφάνειας στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Σχετικά, οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό μορφών οικονομικής συμμετοχής που να ευνοούν την μεγαλύτερη αποδοχή των στόχων της επιχείρησης και να ενισχύουν τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο που αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση προγράμματος για την αύξηση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και για την προώθηση της διαπολιτισμικής κατανόησης μέσω της συνεργασίας με τρίτες χώρες (Erasmus World) (2004-2008)»

(COM(2002) 401 τελικό — 2002/0165 (COD))

(2003/C 95/10)

Στις 30 Αυγούστου 2002, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Φεβρουαρίου 2003, με εισηγητή τον κ. Rodríguez García Caro.

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειας της 26ης και 27ης Φεβρουαρίου 2003 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 110 ψήφους υπέρ, 0 ψήφους κατά και 2 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1. Το άρθρο 149 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ορίζει, στην πρώτη παράγραφο, ότι η Κοινότητα θα συμβάλει στην ανάπτυξη μιας ποιοτικής εκπαίδευσης προωθώντας τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών και, εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο, στηρίζοντας και συμπληρώνοντας τη δράση τους.

Στην τρίτη παράγραφο του ίδιου άρθρου δηλώνεται ότι η Κοινότητα και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τρίτες χώρες.

1.2. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εκπληρώνει μια σταθερή δέσμευση ως προς την ανάπτυξη ποιοτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον κοινοτικό χώρο, μέσω της ανάπτυξης μέτρων που προωθούν τη διασφάλιση της ποιότητας και την αξιολόγηση της ποιότητας ως εργαλεία για την περαιτέρω εδραίωση μιας εκπαίδευσης αναγνωρισμένου εκπαιδευτικού και επιστημονικού επιπέδου στα ευρωπαϊκά κέντρα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Επίσης, ορισμένα κράτη μέλη διαθέτουν παράδοση συνεργασίας με τρίτες χώρες σε θέματα εκπαίδευσης, που έχει αναπτυχθεί με την πάροδο του χρόνου, και έχουν παγιώσει μια σημαντική διεθνή αίγλη που προσελκύει φοιτητές από ολόκληρο τον κόσμο που επιθυμούν να ακολουθήσουν σπουδές στους διάφορους πανεπιστημιακούς κύκλους των κρατών αυτών.

Από την πλευρά της, η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω της εμπειρίας που έχει αποκτήσει κατά την ανάπτυξη διαφόρων προγραμμάτων στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχει τελειοποιήσει διάφορες πρωτοβουλίες συνεργασίας με τρίτες χώρες.

1.3. Η Δήλωση της Μπολόνια του Ιουνίου 1999 επεσήμανε τη σημασία της προώθησης και διασφάλισης της ελκυστικότητας του ευρωπαϊκού συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για τις λοιπές χώρες, ώστε ο προορισμός αυτός να είναι ελκυστικός για τους φοιτητές όχι μόνο της Ευρώπης, αλλά και οποιουδήποτε μέρους του κόσμου.

1.4. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Ακαδημαϊκών Μονάδων (ECTS), που διευκολύνει πάρα πολύ την αναγνώριση στη χώρα προέλευσης των πανεπιστημιακών σπουδών που πραγματο-

ποιούνται στο εξωτερικό, προκάλεσε έντονο ενδιαφέρον σε άλλα μέρη του κόσμου. Όπως αναφέρει η Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο σχετικά με την ενίσχυση της συνεργασίας με τρίτες χώρες στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η περαιτέρω ανάπτυξη αυτού του συστήματος συμβαδίζει με τη διαδικασία της Μπολόνια και με τα συμπεράσματα της συνεδρίασης των Υπουργών Παιδείας, που πραγματοποιήθηκε στην Πράγα το Μάιο του 2001 και κατά την οποία τονίστηκε η σημασία της κινητικότητας, της αναγνώρισης και της εξασφάλισης της ποιότητας⁽¹⁾.

1.5. Τα υφιστάμενα Προγράμματα προβλέπουν περιορισμένες δυνατότητες συνεργασίας με τρίτες χώρες, καθώς καθιστούν δυνατές τις ανταλλαγές, την πρόσβαση φοιτητών τρίτων χωρών σε ευρωπαϊκά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τη δημιουργία κέντρων σπουδών σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση, τη συνεργασία με τις χώρες ΑΚΕ για τη βελτίωση των σπουδών στις χώρες αυτές κλπ. Τα μέσα αυτά, ως προς τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει μακρά εμπειρία, πρέπει να αναπτυχθούν και διευρυνθούν κατά τρόπο περισσότερο τολμηρό τόσο σε ποσοτικό όσο και σε ποιοτικό επίπεδο, δεδομένου ότι μπορεί να αποδειχθούν ανεπαρκή για την επίτευξη των στόχων που περιλαμβάνονται στην πρόταση Απόφασης.

Στα Προγράμματα αυτά δεν προβλέπεται η δημιουργία ευρωπαϊκών μάστερ, ούτε ενώσεων πανεπιστημίων με το σκοπό αυτό, ούτε και το ενδεχόμενο χορήγησης υποτροφιών που να επιτρέπουν σε μεγάλη κλίμακα την κινητικότητα φοιτητών και πανεπιστημιακών αναγνωρισμένου κύρους από τις τρίτες χώρες προς τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια.

1.6. Η πρόταση Απόφασης εμπνέεται από την εμπειρία και την αίγλη προγραμμάτων όπως τα Σωκράτης και Erasmus ή τα προγράμματα συνεργασίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά. Κανένα κοινοτικό πρόγραμμα δεν συνδυάζει κατά τόσο φιλόδοξο τρόπο μια εσωτερική ειδική πρωτοβουλία με ένα σύστημα υποτροφιών ευρείας εμβέλειας. Οι υποτροφίες διεθνούς κύρους μπορεί να αποτελέσουν στο προσεχές μέλλον πρότυπο για την εκπλήρωση του στόχου που επιδιώκει η υπό εξέταση προτεινόμενη Απόφαση.

⁽¹⁾ COM(2001) 385 τελικό.

1.7. Η πρόταση που υποβάλλεται για γνωμοδότηση στην ΕΟΚΕ, αποτελεί ένα εργαλείο που προωθεί τα συμφέροντα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς ενισχύει τις προσπάθειες για τη διατήρηση και την αύξηση της ποιότητας της προσφοράς των εκπαιδευτικών τους κέντρων, καθιστώντας τα αρκετά ελκυστικά τόσο για τους φοιτητές με αξιολογή ακαδημαϊκή κατάρτιση όσο και για τους εκπαιδευτικούς αναγνωρισμένου κύρους των εξωκοινοτικών χωρών που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε κατάρτιση, εκπαίδευση ή έρευνα στα πανεπιστήμια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.8. Προς το σκοπό αυτό, και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 149 της ΣΕΚ, η υπό εξέταση πρόταση Απόφασης επιχειρεί να στηρίξει και να συμπληρώσει τη δράση των κρατών μελών, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη μιας ποιοτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ελκυστικής για άτομα προερχόμενα από τρίτες χώρες, στα οποία προσφέρονται καλύτερες δυνατότητες πρόσβασης από εκείνες που ισχύουν μέχρι σήμερα.

1.9. Τέλος, και σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στην πρόταση Απόφασης, επιθυμούμε να υπενθυμίσουμε, στην εισαγωγή ετούτη, ένα από τα σημεία που υιοθέτησε η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της για την Πρόταση Σύστασης του Συμβουλίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της διασφάλισης της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (1):

«Η εξασφάλιση της ποιότητας ως μέσο συνεχούς βελτίωσης της ίδιας της ποιότητας μέσω της συστηματικής εφαρμογής των μεθοδολογιών που περιλαμβάνει, είναι το καλύτερο μέσο για την προώθηση μιας αυθεντικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ποιότητας στα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Ένωσης, ευνοώντας την τριτοβάθμια εκπαίδευση στα διάφορα κράτη μέλη και διευκολύνοντας την εξομείωση των διαφορών εκπαιδευτικών συστημάτων της Ένωσης (2).»

2. Πρόταση Απόφασης

Η πρόταση Απόφασης έχει ως γενικό στόχο τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης με την ενίσχυση της εικόνας της ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε παγκόσμια κλίμακα και με την ενθάρρυνση της συνεργασίας με τρίτες χώρες, με στόχο να βελτιωθούν οι ανθρώπινοι πόροι και να προαχθεί ο διάλογος και η κατανόηση μεταξύ των λαών και των πολιτισμών.

Το πρόγραμμα προτείνεται για την πενταετή περίοδο 2004-2008.

2.1. Οι ειδικοί στόχοι που ανακοινώνονται είναι οι εξής:

- ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ελκυστικής εντός και εκτός της Ένωσης·
- μια ευρωπαϊκή εκπαίδευση υψηλού επιπέδου·
- αύξηση του διεθνούς ενδιαφέροντος για την απόκτηση ευρωπαϊκών τυπικών προσόντων·
- διάθρωση της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Ένωσης και τρίτων χωρών, ώστε να ευνοείται η κινητικότητα.

2.2. Οι κατευθύνσεις των δράσεων για την ανάπτυξη της πρωτοβουλίας αυτής είναι οι ακόλουθες:

- Προγράμματα μάστερ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Υποτροφίες σπουδών για πτυχιούχους τρίτων χωρών.
- Υποτροφίες για ακαδημαϊκό προσωπικό τρίτων χωρών.
- Συμπράξεις ανάμεσα σε προγράμματα μάστερ της ΕΕ και ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τρίτων χωρών.
- Αύξηση της ελκυστικότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη.
- Μέτρα στήριξης.

2.3. «Προγράμματα μάστερ της ΕΕ» είναι η ονομασία που δίδεται σε έναν κύκλο ευρωπαϊκών μεταπτυχιακών σπουδών, με σκοπό να αυξηθεί η προβολή της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης στις τρίτες χώρες. Το κάθε πρόγραμμα μάστερ θα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τρία ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τριών κρατών μελών, και η περίοδος σπουδών θα πρέπει να αναπτύσσεται σε δύο τουλάχιστον από τα τρία αυτά ιδρύματα. Η περάτωση των σπουδών θα οδηγεί στην απόκτηση διπλών ή πολλαπλών τίτλων σπουδών.

Τα προγράμματα μάστερ θα μπορούν να παρακολουθούνται σε πανεπιστημιακά ιδρύματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και των χωρών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα και των υποψηφίων προς ένταξη χωρών. Η προτεινόμενη μέση διάρκειά τους είναι δεκαπέντε μήνες. Θα απαιτείται η εξασφάλιση ενός αριθμού θέσεων για φοιτητές από τρίτες χώρες, δικαιούχους του συστήματος υποτροφιών που προβλέπεται στο πρόγραμμα.

2.4. Υποτροφίες. Το πρόγραμμα υποτροφιών είναι ενιαίο και περιλαμβάνει δύο πτυχές:

Φοιτητές. Για την υποστήριξη παρατεταμένης παραμονής συνολικής διάρκειας έως δύο ακαδημαϊκών ετών ή είκοσι μηνών. Οι υποτροφίες θα συνδέονται αναγκαστικά με την προσφορά επιλεγμένων μάστερ. Κατά την επιλογή των δικαιούχων θα υπάρχει μέριμνα για την ισορροπημένη κατανομή μεταξύ των διαφόρων προγραμμάτων μάστερ, των διαφόρων τομέων σπουδών και περιφερειών προέλευσης των υποψηφίων, με ενίσχυση της συμμετοχής γυναικών και μειονεκτούντων φοιτητών.

Επισκέπτες πανεπιστημιακοί. Πρέπει να διαθέτουν αναγνωρισμένη ακαδημαϊκή ή επαγγελματική εμπειρία. Πρόκειται για ενισχύσεις για εκπαιδευτικές ή ερευνητικές δραστηριότητες που θα σχετίζονται με το πρόγραμμα μάστερ για το οποίο δέχονται την πρόσκληση. Θα μπορούν να προσκαλούνται κατά ανώτατο όριο τρεις πανεπιστημιακοί ανά ακαδημαϊκό έτος, με μέση διάρκεια παραμονής τριών μηνών.

2.5. Συμπράξεις με ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τρίτων χωρών. Σκοπός των συμπράξεων αυτών είναι να ενισχυθεί η παρουσία της ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά τον κόσμο. Επιδίδεται να καθιερωθούν σχέσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για την ενίσχυση των πολιτισμικών και εκπαιδευτικών ανταλλαγών. Οι συμπράξεις αυτές με ιδρύματα κύρους θα ενισχύσουν τα μάστερ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θα παρέχουν στους φοιτητές και στους επισκέπτες πανεπιστημιακούς τη δυνατότητα μετάβασης σε τρίτες χώρες.

(1) COM(97) 159 τελικό.

(2) ΕΕ C 19 της 21.1.1998.

Τα προγράμματα θα καθορίζονται για ανώτατη διάρκεια τριών ετών. Θα συνδέουν τα μάστερ της ΕΕ με ιδρύματα τρίτων χωρών και οι περίοδοι σπουδών στα ιδρύματα αυτά θα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του εκάστοτε μάστερ. Η περίοδος σπουδών θα κυμαίνεται μεταξύ ενός και έξι μηνών. Θα περιλαμβάνει επίσης εκπαιδευτικό έργο, ανταλλαγές ακαδημαϊκού προσωπικού, καθώς και τη διάδοση νέων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας.

2.6. Αύξηση της ελκυστικότητας της ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την προώθηση της προβολής και της προσβασιμότητάς της. Θα περιλαμβάνει δίκτυα οργανισμών τουλάχιστον τριών κρατών μελών, στα οποία θα μπορούν να συμμετέχουν και οργανισμοί από τρίτες χώρες. Οι δράσεις αναπτύσσονται σε τρεις τομείς:

- Υποστήριξη σε κοινές δράσεις προβολής.
- Υποστήριξη για υπηρεσίες που διευκολύνουν την πρόσβαση φοιτητών τρίτων χωρών στην ευρωπαϊκή εκπαίδευση.
- Συμπληρωματικές δραστηριότητες — μεταξύ αυτών και η διασφάλιση της ποιότητας.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ υποδέχεται ευνοϊκά την πρόταση Απόφασης του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και εκφράζει την ικανοποίησή της για τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται προκειμένου, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 149 της ΣΕΚ, να προωθηθεί μια ποιοτική εκπαίδευση στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γι' αυτό, φρονούμε ότι ισχύουν πλήρως οι παρατηρήσεις που έχει διατυπώσει η ΕΟΚΕ, με την ευκαιρία της γνωμοδότησης που εξέδωσε για την Πρόταση Σύστασης του Συμβουλίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της διασφάλισης της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία αναφέρεται ανωτέρω στο κείμενο του παρόντος εγγράφου.

Για ό,τι αφορά την υπό εξέταση πρόταση Απόφασης, η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει τις παρατηρήσεις που περιλαμβάνονται στην προαναφερόμενη Γνωμοδότηση.

3.2. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι συγκεκριμενοποιούνται πρωτοβουλίες που βοηθούν την προώθηση μιας ποιοτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η οποία θα στηρίζεται, μεταξύ άλλων, στη σύμπραξη με τρίτους μέσω της συνεργασίας με τα καλύτερα πανεπιστημιακά κέντρα, της αξιοποίησης διακεκριμένων πανεπιστημιακών και της προσέλκυσης των πλέον καταρτισμένων φοιτητών των εν λόγω χωρών. Η αμοιβαία επωφέλης αυτή συνεργία θα συμβάλει στη σύσφιξη των δεσμών και θα ευνοήσει την ανάπτυξη, μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών προέλευσης των ενδιαφερομένων, μελλοντικών σχέσεων που θα χαρακτηρίζονται από καλύτερη αλληλοκατανόηση και συνεργασία.

Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα εθνικά γραφεία θα πρέπει να διαδραματίζουν σημαντική λειτουργία στη χορήγηση υποτροφιών κινητικότητας και στην παροχή πληροφοριών και συμβουλών. Οι δραστηριότητες στο ευρωπαϊκό επίπεδο θα πρέπει να αναληφθούν από ήδη υφιστάμενες ή από νέες δομές όπως π.χ. στο πλαίσιο του Προγράμματος Σωκράτης.

3.3. Διαπιστώνουμε ότι, σε ολόκληρο το διατακτικό της πρότασης Απόφασης, καθώς και στο κείμενο του παραρτήματος που την συνοδεύει, αναφέρεται επανειλημμένως ότι στόχος της είναι η

βελτίωση της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της αναβάθμισης της εικόνας της και της συνεργασίας με τρίτες χώρες. Εντούτοις, παρά την προστιθέμενη αξία που προσδίδει η προσέλκυση φοιτητών και διακεκριμένων εκπαιδευτικών, θα έπρεπε, στο κείμενο της πρότασης, να εξετάζεται και η παρουσία άλλων παραγόντων και στοιχείων σχετικών με την ποιότητα.

3.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το κριτήριο που αναφέρεται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο σχετικά με την ενίσχυση της συνεργασίας με τρίτες χώρες στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με το οποίο απαιτείται μια προσπάθεια σε κοινοτική κλίμακα που θα ωθήσει τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να συμμετέχουν συστηματικά στις δραστηριότητες συνεργασίας με τρίτες χώρες.

Η αύξηση της διεθνούς ζήτησης εκ μέρους των φοιτητών για κινητικότητα και ανταλλαγές θα πρέπει να ενθαρρύνει τα κέντρα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να βελτιώνονται συνεχώς, ώστε να καθίστανται περισσότερο ελκυστικά για τους φοιτητές που μετακινούνται. Η συνήθης ροή φοιτητών προς τις Ηνωμένες Πολιτείες και προς συγκεκριμένα κράτη της Ένωσης πρέπει να αρχίσει να συμπληρώνεται με μια μεγαλύτερη εισροή και προς τα λοιπά κράτη της Ένωσης. Οι δράσεις που περιλαμβάνονται στην πρόταση μπορούν να αποτελέσουν το έναυσμα για την κλιμάκωση της αναγνώρισης της ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολό της.

Ενόψει του νέου προγράμματος Erasmus World, πρέπει να δημιουργηθεί το απαραίτητο νομικό πλαίσιο για την κινητικότητα των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ευρώπη.

3.5. Η βάση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών κέντρων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον τομέα της εκπαίδευσης πρέπει να στηριχθεί στη διαρκή βελτίωση της ποιότητας. Φρονούμε ότι η διασφάλιση της ποιότητας πρέπει να αυξηθεί σε ό,τι αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση και ότι τα διάφορα κέντρα, τμήματα και τίτλοι σπουδών πρέπει να διέπονται από παραμέτρους επιδίωξης της υπεροχής από την άποψη της καθιέρωσης συστημάτων διαχείρισης της συνολικής ποιότητας, τα οποία θα περιλαμβάνουν και τη διασφάλισή της.

Τα κέντρα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να λειτουργούν με κριτήρια αριστείας, στα οποία η ικανοποίηση των διαφόρων παραγόντων, η διαρκής βελτίωση και η επίτευξη αποτελεσμάτων θα σηματοδοτούν τη διαφορά από τα κέντρα που δεν συμμετέχουν στις διαδικασίες αυτές. Γι' αυτό, προτείνουμε οι αναφορές στη διασφάλιση της ποιότητας που απαντώνται στο κείμενο να μετατραπούν σε αναφορές στα συστήματα διαχείρισης της συνολικής ποιότητας.

Στη Γνωμοδότησή της για την πρόταση Απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση της δεύτερης φάσης του κοινοτικού προγράμματος δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης Σωκράτης⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ αξιολόγησε θετικά την ανάληψη δράσεων για τη δημιουργία δεικτών ποιότητας και αξιολόγησης της ποιότητας στην εκπαίδευση⁽²⁾. Τα κέντρα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα συμμετάσχουν στις δράσεις που προβλέπονται στην υπό εξέταση πρόταση Απόφασης θα πρέπει να έχουν συμμετάσχει σε διαδικασίες αξιολόγησης της ποιότητας, είτε από τη θεσμική άποψη είτε από την άποψη των τίτλων που χορηγούν.

⁽¹⁾ COM(98) 329 τελικό.

⁽²⁾ ΕΕ C 410 της 30.12.1998.

3.6. Η κινητικότητα φοιτητών προς τα ευρωπαϊκά κέντρα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, μια διάσταση που συνεχίζεται πέρα από την απλή μεταβίβαση και πρόσληψη γνώσεων σε κλάδους λιγότερο ή περισσότερο καινοτόμους και υπερβατικούς. Η κινητικότητα αυτή έχει επίσης μια ανθρώπινη διάσταση γνώσης, ανταλλαγής και συμβίωσης που, με την πάροδο του χρόνου, μπορεί να επιφέρει άριστα αποτελέσματα αμοιβαίας κατανόησης και εμπιστοσύνης μεταξύ των χωρών προέλευσης των φοιτητών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η προσέλκυση των αρίστων μπορεί να σημαίνει ότι προσελκύνονται οι ενδεχόμενες ηγετικές μορφές στους τομείς της πολιτικής και των επιστημών υψηλού επιπέδου των χωρών προέλευσης και, για το λόγο αυτό, το έργο της αύξησης της ροής των διαπολιτισμικών σχέσεων την οποία μπορεί να επιφέρει το περιβάλλον του προγράμματος, αποτελεί στοιχείο που, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, του παρέχει μια επιπρόσθετη αξία ιδιαίτερης σημασίας.

3.7. Υπό την έννοια αυτή, τα μέτρα στήριξης για τον επαναπατρισμό επιστημόνων έχουν μεγάλη σημασία προκειμένου να αποτραπεί ο κίνδυνος να στερηθούν το κορυφαίο πολιτιστικό και επαγγελματικό δυναμικό τους χώρες που έχουν μεγάλη ανάγκη από το καλύτερό τους ανθρώπινο κεφάλαιο σε θέματα κατάρτισης. Είναι σημαντικό να προωθηθούν τόσο η προσέλκυση της αριστοκρατίας του πνεύματος (ελίτ) τρίτων χωρών όσο και η επιστροφή της στις χώρες προέλευσης. Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που διαθέτουν προγράμματα αμοιβαίας αναγνώρισης με κέντρα σε αναπτυσσόμενες χώρες.

3.8. Η γλωσσική ποικιλία πρέπει να διασφαλίζεται κατά την ανάπτυξη του προγράμματος. Η ΕΟΚΕ έχει τοποθετηθεί επανειλημμένως σχετικά με τη σημασία που έχει η γνώση των γλωσσών των κρατών μελών, η διάδοσή τους και η προστασία και προώθηση των λιγότερο διαδεδομένων από αυτές.

Φρονούμε, λοιπόν, ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα πρέπει να διαθέτουν πλήρη ελευθερία ώστε να προγραμματίζουν τα μάστερ δίνοντας προσοχή στα γλωσσικά κριτήρια που κρίνουν πλέον κατάλληλα. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ διατυπώνει την παρατήρηση ότι είναι απαραίτητη η διαφύλαξη του γλωσσικού πλούτου της Ένωσης και η κατά το δυνατόν αποφυγή της τάσης προς γλωσσική απλούστευση με πρόφαση την αποτελεσματικότητα ή την αποδοτικότητα.

Για το λόγο αυτό, υποστηρίζουμε τα μέτρα που περιλαμβάνονται στη Δράση «Προγράμματα μάστερ της Ευρωπαϊκής Ένωσης» της εξεταζόμενης πρότασης Απόφασης τα οποία αφορούν τη γλωσσική προετοιμασία των φοιτητών και τη σχετική υποστήριξη που θα τους παρέχεται.

3.9. Η ΕΟΚΕ εκφράζει σταθερά στις γνωμοδοτήσεις της το ενδιαφέρον της για την προαγωγή της ενσωμάτωσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Γι' αυτό καλεί την Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο να εισαγάγουν στον προϋπολογισμό αυτού του προγράμματος στήριξεις που συμβάλλουν σε αυτόν το στόχο.

3.10. Η ΕΟΚΕ καλεί το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να μεριμνήσουν ώστε, στο μέτρο του δυνατού, η επεξεργασία της πρότασης να ολοκληρωθεί εντός διαστήματος που θα επιτρέπει την έναρξη των προβλεπόμενων δράσεων κατά τη διάρκεια του έτους 2004.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης Απόφασης, γίνεται αναφορά στην παράγραφο του κειμένου της Απόφασης που αφορά τις «συνδεδεμένες χώρες» οι οποίες θα δύνανται να βελτιώσουν την προετοιμασία των πολιτών τους με βάση τις δράσεις που θα αναληφθούν με την υιοθέτηση της Απόφασης.

Επειδή ο συγκεκριμένος όρος συνδέεται με πολύ συγκεκριμένη εξειδίκευση και χαρακτηρίζει νομικά συγκεκριμένες χώρες που έχουν υπογράψει συμφωνίες σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση, θα ήταν σκόπιμο να διορθωθεί ο όρος αυτός και να αντικατασταθεί με άλλον, πλησιέστερο προς το «φίλες χώρες», που να έχει ευρύτερη έννοια στο πεδίο αυτό. [ΣΤΜ: Η παρατήρηση δεν αφορά το ελληνικό κείμενο, δεδομένου ότι χρησιμοποιείται είτε ο όρος «τρίτες χώρες» είτε, παρακάτω, «τρίτες χώρες εταίροι», ο οποίος δεν δημιουργεί καμία σύγχυση.]

4.2. Στην ίδια παράγραφο της αιτιολογικής έκθεσης, το έγγραφο αναφέρει ρητά τα εξής:

«Για την επίτευξη αυτών των στόχων, η Κοινότητα θα επιδιώξει επίσης τη βελτίωση των δεσμών μεταξύ των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της βιομηχανίας.

Η ΕΟΚΕ υποδέχεται ευνοϊκά την άποψη αυτή και συμφωνεί ότι υπάρχει ανάγκη σύσφιξης των σχέσεων μεταξύ των εν λόγω ιδρυμάτων και της βιομηχανίας γενικά. Κρίνει, εντούτοις, ότι η πτυχή αυτή δεν διευκρινίζεται επαρκώς στη συνέχεια, στο διατακτικό της απόφασης ή στο παράρτημά της. Φρονούμε ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να διευκρινίζει με ποιον συγκεκριμένο μηχανισμό των δράσεων που προβλέπονται στην πρόταση θα επιδιωχθεί η σύσφιξη των δεσμών αυτών.»

4.3. Με βάση τις γενικές παρατηρήσεις που διατυπώνονται ως προς την ποιότητα των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που θα μπορούν να συμμετέχουν στις διάφορες δράσεις, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα έπρεπε, κατά τη διαδικασία επιλογής των ευρωπαϊκών πανεπιστημιακών κέντρων που θα συμμετέχουν σε κάθε πρόγραμμα μάστερ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να λαμβάνονται υπόψη δύο κριτήρια επιλογής, είτε από κοινού είτε ανεξάρτητα.

Από τη μία πλευρά, θα ήταν σκόπιμο τα κέντρα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που θα συμμετέχουν στα προγράμματα μάστερ να έχουν θεσπίσει αναγνωρισμένο σύστημα διαχείρισης της ποιότητας το οποίο να έχει ήδη υποστεί, τουλάχιστον, αυτο-αξιολόγηση. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται ότι το εκπαιδευτικό ίδρυμα όχι μόνο πιστεύει στην επιδίωξη της αριστείας, αλλά και έχει ήδη ενταχθεί στην εν λόγω διαδικασία.

Από την άλλη πλευρά, θα ήταν επίσης σκόπιμο να διαπιστώνεται ότι οι τίτλοι επί των οποίων θα στηρίζεται το μάστερ της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα έχουν υπαχθεί σε διαδικασία αξιολόγησης της ποιότητας, με βάση τη διάρθρωση ενός προτύπου διαχείρισης της ποιότητας.

Τα μέτρα αυτά για τη διαπίστωση της ποιότητας, ή οποιαδήποτε άλλα, θα πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των κριτηρίων επιλογής των προγραμμάτων μάστερ ή των κέντρων που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε ένα πρόγραμμα που επιδιώκει τη βελτίωση της ποιότητας στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί πολύ εύστοχο να προβαίνουν τα διάφορα ιδρύματα που συμμετέχουν σε ένα πρόγραμμα μάστερ της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη χορήγηση διπλών ή πολλαπλών τίτλων σπουδών, που θα συμπεριλαμβάνουν στο αντίστοιχο πτυχίο όλα τα συμμετέχοντα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Ο σχεδιασμός αυτός των τίτλων σπουδών θα επιτρέπει την προβολή μιας ενοποιητικής εικόνας της ακολουθούμενης ακαδημαϊκής διαδικασίας και θα παρέχει μια ομοιογενή παρουσίαση των σπουδών που πραγματοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

4.5. Στην παράγραφο 5.3. του δημοσιονομικού δελτίου της πρότασης, αναφέρεται ότι οι υποτροφίες για φοιτητές και ακαδημαϊκούς από τρίτες χώρες συνεπάγονται τη χορήγηση κατ' αποκοπή ποσών για τα έξοδα κατοικίας και διαβίωσης, τα οποία και θα χορηγούνται βάσει αξιολογικών κριτηρίων. Από την άλλη πλευρά, στην παράγραφο 6 του ίδιου δελτίου, προσδιορίζεται μέσο κόστος ανά μονάδα για όλες τις δράσεις, συμπεριλαμβανομένων και των υποτροφιών.

Φρονούμε ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να διευκρινίζει περισσότερο το κριτήριο που ορίζεται ως «αξιολογικό», προκειμένου, κυρίως, να είναι γνωστές οι προϋποθέσεις που θα εφαρμόζονται για την οικονομική επιχορήγηση που προβλέπεται για τον κάθε φοιτητή.

Ανεξάρτητα από τη διευκρίνιση αυτή, και σύμφωνα με την κατευθυντήρια γραμμή που διατυπώνεται και σε άλλες Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ, όπως εκείνη που αφορά τη δεύτερη φάση του προγράμματος Σωκράτης, φρονούμε ότι θα ήταν σκόπιμο να εφαρμόζονται διορθωτικά κριτήρια για τη χορήγηση πόρων, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η χορήγηση μεγαλύτερων ποσών για τις επιχορηγήσεις και υποτροφίες προς εκείνους που πιστοποιούν χαμηλότερο επίπεδο προσόδων και εισοδημάτων στη χώρα προέλευσής τους.

4.6. Όσον αφορά την κινητικότητα φοιτητών και ακαδημαϊκού προσωπικού της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς κέντρα τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης τρίτων χωρών, η ΕΟΚΕ διατυπώνει τις ίδιες παρατηρήσεις που έχει εκφράσει και στις γνωμοδοτήσεις της για την πρώτη και για τη δεύτερη φάση του Προγράμματος Σωκράτης. Υπό την έννοια αυτή, φρονούμε ότι η Επιτροπή θα πρέπει να εξασφαλίσει μηχανισμούς κατανομής και ελέγχου των κονδυλίων που διατίθενται για τη μορφή αυτή κινητικότητας, ούτως ώστε να είναι δυνατή η πρόσβαση του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού απόμων στην πρωτοβουλία αυτή και να αποτρέπεται η μονοπώληση των ενισχύσεων από πρόσωπα ή κέντρα.

4.7. Όσον αφορά τους πολίτες τρίτων χωρών που διαμένουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η πρόταση Απόφασης τους επιτρέπει να συμμετέχουν στις δράσεις κινητικότητας που προβλέπονται στη Δράση που αφορά συμπράξεις με εκπαιδευτικά κέντρα τρίτων χωρών. Το κείμενο της αιτιολογικής έκθεσης ορίζει ελάχιστη περίοδο διαμονής τριών ετών, χωρίς να αναφέρει εάν ο υπολογισμός αυτός αναφέρεται σε συνεχές ή σε διακεκομμένο χρονικό διάστημα.

Το άρθρο 11 της πρότασης Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών⁽¹⁾, επιτρέπει διακοπές της διαμονής διάρκειας έως έξι μηνών, και ακόμη μεγαλύτερες εάν υφίσταται σοβαρός λόγος, για τα μέλη της οικογενείας πολιτών της Ένωσης που είναι πολίτες τρίτων χωρών, χωρίς αυτό να επιδρά στην ισχύ του δελτίου διαμονής.

Υπό την έννοια αυτή, η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο να διευκρινιστεί η απαίτηση της τριετούς διαμονής, ώστε να είναι σαφές εάν αφορά συνεχείς περιόδους διαμονής ή εάν προβλέπεται δυνατότητα διακοπόμενης διαμονής. Ομοίως, θα ήταν σκόπιμο να διευκρινιστεί εάν η εν λόγω απαίτηση εφαρμόζεται στους πολίτες τρίτων χωρών που είναι μέλη οικογενειών πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(¹) COM(2001) 257 τελικό.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την αποζημίωση των θυμάτων αξιολογικών πράξεων»

(COM(2002) 562 τελικό — 2002/0247 (CNS))

(2003/C 95/11)

Στις 14 Νοεμβρίου 2002, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Φεβρουαρίου 2003 με εισηγητή το κ. Κορυφίδη.

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειάς της (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου 2003), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 110 ψήφους υπέρ, καμία ψήφο κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Το πρόβλημα

1.1.1. Το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των ευρωπαίων πολιτών σ' όλη την Ένωση προϋποθέτει, κατά την άσκηση του, συνθήκες ασφάλειας και δικαιοσύνης καθολικής ισχύος.

1.1.2. Η προηγούμενη επισήμανση, μεταξύ των άλλων, σημαίνει δυνατότητα του πολίτη να απευθύνεται στα δικαστήρια και στις αρχές όλων των κρατών μελών, εξίσου εύκολα με τη χώρα καταγωγής του.

1.1.3. Σημαίνει, επίσης, δικαίωμα προστασίας από τις αρχές και ανάλογη αποζημίωση για ζημιές που υφίσταται σε περίπτωση αξιολογικών ή τρομοκρατικών πράξεων.

1.2. Η αντιμετώπιση των θυμάτων αξιολογικών πράξεων στα κράτη μέλη

1.2.1. Με βάση τα υπάρχοντα δεδομένα, η προοπτική αποζημίωσης των θυμάτων αξιολογικών πράξεων, γενικά, είναι σαφώς πιο αρνητική απ' ό,τι εκείνη προσώπων, που έχουν υποστεί βλάβες ή ζημιές άλλων ειδών. Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα θύματα στο να επιτύχουν αποζημίωση από τον δράστη είναι πολλά, δύσκολα και σχετίζονται:

- με το γεγονός ότι σε πολλές περιπτώσεις ο δράστης παραμένει άγνωστος, ή δεν μπορεί να διωχθεί επιτυχώς, ή στερείται μέσων για να αποζημιώσει το θύμα·
- με το γεγονός, επίσης, ότι άλλες πηγές, όπως οι υποχρεωτικές ή ιδιωτικές ασφάλειες δεν μπορούν ούτε κι αυτές να καλύψουν επαρκώς τις ζημιές τις οποίες υπέστη το θύμα·
- με το γεγονός, τέλος, ότι η παντελής απουσία δυνατότητας κρατικής αποζημίωσης των θυμάτων σε δύο κράτη μέλη και η απουσία σύγκλισης μεταξύ των συστημάτων αποζημίωσης των υπόλοιπων κρατών μελών συνεπάγονται διαφορές για τους ευρωπαίους πολίτες, ανάλογα με τον τόπο διαμονής ή τον τόπο διάπραξης της αξιολογικής πράξης.

1.3. Το σχετικό κεκτημένο και η ανάγκη δράσης σε κοινοτικό επίπεδο

1.3.1. Η πορεία της κοινοτικής προσέγγισης στο πρόβλημα της αποζημίωσης των θυμάτων αξιολογικών πράξεων έχει ως εξής:

1983: Επικυρώνεται η Ευρωπαϊκή Σύμβαση ⁽¹⁾ σχετικά με την αποζημίωση των θυμάτων βίαιων εγκλημάτων, η οποία προσβλέπει στην καθιέρωση ενός ελάχιστου προτύπου για τα συστήματα κρατικής αποζημίωσης.

1989: Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκδίδει ψήφισμα ⁽²⁾ σε σχέση με την αποζημίωση των θυμάτων εγκλημάτων βίας. Με το ψήφισμα αυτό, μεταξύ των άλλων, «καλείται η Επιτροπή να προετοιμάσει αμέσως σχέδιο οδηγίας με το οποίο θα απαιτείται από τα κράτη μέλη η εναρμόνιση στο υψηλότερο επίπεδο του ποσού της αποζημίωσης για τα θύματα βίαιων εγκληματικών πράξεων, ανεξάρτητα από τη χώρα καταγωγής του θύματος».

1998: Εγκρίνεται το Πρόγραμμα της Βιέννης ⁽³⁾. Το πρόγραμμα αυτό του Συμβουλίου και της Επιτροπής, μεταξύ των άλλων, προβλέπει:

- την αναζήτηση τρόπων παροχής βοήθειας προς τα θύματα,
- τη διενέργεια συγκριτικής μελέτης των συστημάτων αποζημίωσης των θυμάτων και
- την αξιολόγηση της δυνατότητας ανάπτυξης σχετικών ενεργειών στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁽¹⁾ Η σύμβαση αυτή, η οποία επικυρώθηκε από δέκα κράτη μέλη και στη συνέχεια υπεγράφη από δύο ακόμη κράτη μέλη, δεν προβλέπει κανένα συγκεκριμένο μέτρο για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην κρατική αποζημίωση στις διασυνοριακές καταστάσεις.

⁽²⁾ Α 3-13/89 C 256 της 12.9.1989, σ. 32.

⁽³⁾ ΕΕ C 19 της 23.1.1999, σ. 1, σημείο 51(γ).

1999: Στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε ⁽¹⁾ τονίζεται η ανάγκη θέσπισης στοιχειωδών προτύπων για την προστασία των θυμάτων αξιόποινων πράξεων, ενώ καλούνται τα κράτη μέλη σε θέσπιση εθνικών προγραμμάτων για τη χρηματοδότηση δημόσιων αλλά και μη κυβερνητικών μέτρων για την αρωγή και την προστασία των θυμάτων.

1999: Η Επιτροπή παρουσιάζει ανακοίνωση ⁽²⁾ για τα θύματα αξιόποινων πράξεων, η οποία αναλύει όχι μόνον το θέμα της αποζημίωσης, αλλά εξίσου άλλα ζητήματα, που μπορούν να βελτιώσουν την αντιμετώπιση των αξιόποινων πράξεων στην ΕΕ.

2001: Θεσπίζεται από το Συμβούλιο απόφαση πλαίσιο ⁽³⁾ για το καθεστώς των θυμάτων στα πλαίσια των ποινικών διαδικασιών.

2001: Εκδίδεται ο κανονισμός Βρυξέλλες I ⁽⁴⁾, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων.

2001: Παρουσιάζεται από την Επιτροπή μια Πράσινη Βίβλος ⁽⁵⁾ για την αποζημίωση των θυμάτων αξιόποινων πράξεων. Αυτή η Πράσινη Βίβλος επικεντρώνεται στην κρατική αποζημίωση και εξετάζει τα αντίστοιχα συστήματα που ισχύουν στα κράτη μέλη. Στη προηγούμενη βάση θέτει το θέμα των πιθανών στόχων που μπορεί να επιδιώκει μια κοινοτική πρωτοβουλία στο συγκεκριμένο τομέα, προτείνοντας τα εξής:

- διασφάλιση της δυνατότητας των θυμάτων να λαμβάνουν κρατική αποζημίωση στην ΕΕ·
- λήψη μέτρων για περιορισμό των άδικων αποτελεσμάτων που πιθανόν προκύπτουν από τα εντελώς διαφορετικά επίπεδα αποζημίωσης που υπάρχουν στα διάφορα κράτη μέλη·
- διευκόλυνση της πρόσβασης στην κρατική αποζημίωση των θυμάτων σε διαμεθοριακές καταστάσεις.

Σημειώνεται ότι η ως άνω Πράσινη Βίβλος, αποτέλεσε αντικείμενο διαλόγου (2001/2002) τόσο στο επίπεδο των Ευρωπαϊκών Οργάνων, όσο στο εθνικό επίπεδο και στο επίπεδο της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Τα αποτελέσματα αυτού του διαλόγου επιβεβαίωσαν την μη ικανοποιητική κατάσταση της αποζημίωσης των θυμάτων αξιόποινων πράξεων στην ΕΕ καθώς και την αναγκαιότητα για την επίτευξη των στόχων της.

2002: Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθετεί τη σχετική με την Πράσινη Βίβλο γνωμοδότησή της. Στη γνωμοδότηση ⁽⁶⁾ αυτή χαιρετίζεται η πρωτοβουλία της Επιτροπής και μεταξύ των άλλων επισημαίνονται:

— η δυσκολία του εγχειρήματος λόγω των διαφορετικών παραδόσεων στην αντιμετώπιση του θέματος από τα κράτη μέλη — η οποία επαυξάνεται υπό το φως της διεύρυνσης — αλλά και η αναγκαιότητα επίτευξης των στόχων της Πράσινης Βίβλου «για την επιτυχή οικοδόμηση μιας Ευρώπης που θα έχει την προσοχή της επικεντρωμένη στον πολίτη και στα συγκεκριμένα προβλήματα που αντιμετωπίζει»·

— η αναγκαιότητα να αναπτυχθεί απ' όλους μια θετική δυναμική και μια ισορροπία στην προσέγγιση του προβλήματος, με στόχο τη σύγκλιση·

— ο πιθανός κίνδυνος της συνέχισης της απόκλισης των συστημάτων με την ανάδειξη από τη μια μεριά και σε κάποιες χώρες του ελαχίστου επιπέδου αποζημίωσης, που θα συμφωνηθεί, σε ανώτατο και από την άλλη, με τη συνέχιση της ανάπτυξης του συστήματος στις χώρες που παρέχουν ήδη υψηλό επίπεδο προστασίας·

— η αναγκαιότητα διασφάλισης της εφαρμογής του προτύπου που θα συμφωνηθεί, μέσα από ένα σύστημα που θα προβλέπει την επιβολή κυρώσεων για όσους δεν συμμορφώνονται με τη συμβιβαστική λύση που έχει βρεθεί, καθώς και με την χρησιμοποίηση ενός ευρωπαϊκού ταμείου, που θα εξυπηρετεί την συμπληρωματικότητα·

— η αναγκαιότητα, τέλος — λόγω των ως άνω δυσκολιών — καθιέρωσης «ενός όσο το δυνατόν επαρκέστερου κοινού επιπέδου αποζημιώσεων, μέσω της καθιέρωσης διαφορετικών βαθμών διαδοχικής ανάπτυξης και διαφορετικών επιπέδων εκκίνησης που θα υφίστανται προοδευτικά ρυθμιστικές διορθώσεις ⁽⁷⁾»·

2002: Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εγκρίνει ψήφισμα ⁽⁸⁾ σχετικά με την ως άνω Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής. Με το ψήφισμα αυτό το ΕΚ τοποθετείται θετικά στην πρωτοβουλία της Επιτροπής επισημαίνοντας μεταξύ των άλλων:

— τις σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των σχετικών εθνικών συστημάτων, την έλλειψη νομοθετικών μέτρων σε κοινοτικό επίπεδο στις ειδικές περιπτώσεις των διασυνοριακών θυμάτων και την αναγκαιότητα θέσπισης ελάχιστων συστημάτων κρατικής αποζημίωσης·

— την αναγκαιότητα για σύγκλιση των συστημάτων κρατικής αποζημίωσης και τον καθορισμό ελάχιστων προϋποθέσεων επικουρικής εφαρμογής της ευθύνης του κράτους·

— την αναγκαιότητα για τη δημιουργία ευρωπαϊκού συντονιστικού οργανισμού για τα θύματα και ενδεχομένως ενός ευρωπαϊκού ταμείου αλληλεγγύης για την παροχή των πόρων, με βάση κριτήρια που θα οριστούν από την Επιτροπή·

⁽¹⁾ Συμπεράσματα προεδρίας, σημείο 32.

⁽²⁾ COM(1999) 349 τελικό.

⁽³⁾ ΕΕ L 82 της 22.3.2001, σ. 1.

⁽⁴⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 12 της 16.1.2001, σ. 1.

⁽⁵⁾ COM(2001) 536 τελικό.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 125 της 27.5.2002.

⁽⁷⁾ ΕΕ C 125 της 27.5.2002, σημείο 5.2.

⁽⁸⁾ A5-0309/2002 τελικό.

- την αναγκαιότητα, τέλος, για την πραγματοποίηση εκστρατειών ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με το κοινοτικό σύστημα αποζημίωσης των θυμάτων αξιόποινων πράξεων.

2002: Η Επιτροπή καταθέτει την υπό συζήτηση πρόταση οδηγίας, για την αποζημίωση των θυμάτων αξιόποινων πράξεων.

1.3.2. Η αποζημίωση των θυμάτων αξιόποινων πράξεων «αποτελεί παράλληλο μέτρο με τα διάφορα μέτρα που λαμβάνονται για την προώθηση της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις και για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας και της τρομοκρατίας». Το μέτρο αυτό ανταποκρίνεται, συνεπώς, στις επιταγές της Συνθήκης για την εγκαθίδρυση στην Ένωση ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Οι ως άνω επιταγές της Συνθήκης αποτελούν και το γενικό πλαίσιο που προσδιορίζει την αναγκαιότητα κοινοτικής παρέμβασης στην αντιμετώπιση του συγκεκριμένου προβλήματος.

2. Η πρόταση οδηγίας

2.1. Η πρόταση αναμένεται να συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων της Συνθήκης για:

- την εγκαθίδρυση ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης για όλους και
- την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων στο εσωτερικό της Ένωσης.

2.1.1. Στα προηγούμενα πλαίσια η πρόταση αποτελεί συνέχεια της σχετικής Πράσινης Βίβλου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε και στοχεύει γενικά, στο να εξασφαλίσει σε όλους τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σ' όλα τα άτομα που διαμένουν νομίμως σ' αυτήν, ικανοποιητική αποζημίωση σε περίπτωση που πέφτουν θύματα αξιόποινων πράξεων στην επικράτειά της.

2.1.2. Η προσέγγιση του ως άνω γενικού στόχου, σύμφωνα με την πρόταση, επιχειρείται να γίνει με:

- τη διασφάλιση ότι όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ θα προβλέψουν τη δυνατότητα ικανοποιητικής κρατικής αποζημίωσης, με τη δημιουργία ενός ελαχίστου προτύπου, για την κρατική αποζημίωση των θυμάτων αξιόποινων πράξεων·
- τη διασφάλιση ότι οι δυνατότητες κρατικής αποζημίωσης που προσφέρονται πρακτικά στο θύμα αξιόποινων πράξης, δεν επηρεάζονται αρνητικά ανάλογα με το κράτος μέλος στο οποίο διαπράχθηκε η εν λόγω πράξη (διασυνοριακές καταστάσεις-υποβολή αίτησης σε μια αρχή, του κράτους μέλους κατοικίας).

2.1.3. Τα πεδία εφαρμογής της πρότασης δεν καλύπτει τις δυνατότητες του θύματος να επιτύχει αποζημίωση από τον δράστη της αξιόποινων πράξης. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση της προτεινόμενης οδηγίας, «η δυνατότητα να εκδοθεί απόφαση περί αποζημίωσης εκ μέρους του δράστη αναλύεται στην απόφαση πλαίσιο για το καθεστώς των θυμάτων στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών. Όσον αφορά τη δυνατότητα εκτέλεσης αυτών των αποφάσεων σε διασυνοριακές καταστάσεις, έχουν θεσπιστεί ή

ευρίσκονται υπό επεξεργασία ορισμένες πρωτοβουλίες για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη στην περίπτωση διασυνοριακών αστικών διαφορών εν γένει, οι οποίες ωφελούν εξίσου τα θύματα αξιόποινων πράξεων» (1).

2.1.4. Σύμφωνα με την υπό συζήτηση πρόταση οδηγίας τα άδικα και καταχρηστικά αποτελέσματα που δημιουργεί το υπάρχον καθεστώς αποζημίωσης θυμάτων αξιόποινων πράξεων δεν συμβιβάζονται με την εγκαθίδρυση στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης για όλους. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1983 — παρά τη θετική της συμβολή στη θέσπιση συστημάτων κρατικής αποζημίωσης — δεν πέτυχε να εξασφαλίσει την πλήρη κάλυψη όλων των πολιτών της Ένωσης. Τα αποτελέσματά της σε σχέση με το ελάχιστο πρότυπο που αυτή επεδίωκε, δεκαεννέα έτη μετά το άνοιγμα προς υπογραφή αυτής της σύμβασης, δεν είναι αντίστοιχα με τις προσδοκίες των ευρωπαίων πολιτών και γενικότερα όσων νομίμως διαμένουν στην Ένωση. Αυτή η πραγματικότητα προσδιορίζει και την αναγκαιότητα της εν λόγω κοινοτικής παρέμβασης.

2.1.5. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επιβεβαιώνοντας τη σχέση μεταξύ της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και της κρατικής αποζημίωσης των θυμάτων αξιόποινων πράξεων, απεφάνθη (2) ότι «η προστασία των θυμάτων αξιόποινων πράξεων αποτελεί απαραίτητο επιστέγασμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, που κατοχυρώνεται από τη συνθήκη». Εντούτοις η συγκεκριμένη πρόταση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 94 και 95 (3) της συνθήκης. Ο στόχος που επιδιώκει εμπίπτει στο γενικό πεδίο εφαρμογής των διατάξεών της, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, λαμβανομένης ως συνόλου (4). Συνεπώς ως νομική βάση της υπό συζήτηση πρότασης προτείνεται το άρθρο 308 (5) της συνθήκης.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται την υπό συζήτηση πρόταση οδηγίας της Επιτροπής ως το συγκεκριμένο αποτέλεσμα μιας μακρόχρονης προσπάθειας για την επίλυση ενός σημαντικού προβλήματος· του προβλήματος της χορήγησης κρατικής αποζημίωσης στα θύματα αξιόποινων πράξεων, που έχουν διαπραχθεί στην επικράτειά τους. Την αντιλαμβάνεται, επίσης, ως ιδιαίτερα σημαντική θεσμική συμβολή στη γενικότερη προσπάθεια οικοδόμησης ενός ενιαίου χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Την αντιλαμβάνεται, τέλος, ως ουσιαστική παρέμβαση στον τρόπο αντιμετώπισης των σύγχρονων και υπαρκτών προβλημάτων των ευρωπαίων πολιτών, στα πλαίσια του νέου πεδίου εδαφικής λειτουργίας τους, αλλά και στα πλαίσια του προνοιακού ρόλου και χαρακτήρα που πρέπει να αποκτήσει το σύγχρονο κράτος-μέλος της Ένωσης.

(1) Σημείο 3.3 του COM(2002) 562 τελικό.

(2) Υπόθεση 186/87, William Cowan/Trésor public Συλ. [1989] σ. 195.

(3) Άρθρα 94 και 95 της Συνθήκης.

(4) Βλέπε Γνώμη 2/94 του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, της 28ης Μαρτίου 1996.

(5) Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, άρθρο 308, σ. 163.

3.2. Η ως άνω αντίληψη της ΕΟΚΕ την οδηγεί στο να τοποθετείται θετικά στην πρόταση οδηγίας και στους στόχους που αυτή υπηρετεί, θεωρώντας ότι το περιεχόμενό της, υπό ορισμένες — σημαντικές όμως προϋποθέσεις — θα συντελέσει:

- στην προώθηση της εγκαθίδρυσης στην Ένωση ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης για όλους·
- στην προώθηση της ελεύθερης κυκλοφορίας στο εσωτερικό της Ένωσης·
- στην προώθηση της σύγκλισης των σχετικών νομοθεσιών των κρατών μελών και των μηχανισμών επίλυσης διασυννομιικών καταστάσεων, στα πλαίσια της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

3.3. Στα προηγούμενα πλαίσια συμφωνεί σε γενικές γραμμές με το συγκεκριμένο σχέδιο οδηγίας. Θεωρεί όμως ότι απαιτούνται επεξηγήσεις και σαφέστερες διατυπώσεις σε μερικά από τα άρθρα της.

3.4. Πιο συγκεκριμένα η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η πρόταση οδηγίας διευκρινίζει τα εξής σημαντικά θέματα:

- ορίζει με σαφήνεια τα ωφελούμενα πρόσωπα, (άρθρο 2) προκειμένου να αποφευχθούν τα προβλήματα που εμφανίστηκαν όταν τα κράτη μέλη κλήθηκαν να αποζημιώσουν υπηκόους άλλων κρατών-μελών (βλέπε σχετική απόφαση του δικαστηρίου και άρθρο 3 παράγραφος 2 του σχεδίου)
- υποχρεώνει τα κράτη μέλη που δεν το έχουν ακόμη πράξει να δημιουργήσουν έναν αντίστοιχο μηχανισμό αποζημίωσης.
- εισάγει έναν μηχανισμό διευκόλυνσης της επικοινωνίας των θυμάτων, που κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος, από το κράτος-μέλος το οποίο είναι υπόχρεο για την καταβολή της αποζημίωσης.

3.5. Διαπιστώνει ωστόσο επίσης, ότι η συγκεκριμένη πρόταση Οδηγίας προσφέρει στα κράτη μέλη την δυνατότητα να διαμορφώσουν συστήματα με σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ τους. Η διαπίστωση αυτή οδηγεί στην επισήμανση ότι θα πρέπει να σταθμισθούν προσεκτικά, μεταξύ των άλλων:

- Το άρθρο 4, το οποίο ορίζει τις αρχές για τον προσδιορισμό του ύψους της αποζημίωσης: Σύμφωνα με το κείμενο, ενώ στην παράγραφο 1 εισάγεται η αρχή της πλήρους αποζημίωσης, στην συνέχεια, στις παραγράφους 2 και 3, εισάγονται σημαντικές εξαιρέσεις, με συνέπεια το τελικό αποτέλεσμα να μπορεί να αποκλίνει σημαντικά.
- Η πρόβλεψη που υπάρχει σχετικά με τη συνεργασία μεταξύ αρχής συνδρομής και αποφασίζουσας αρχής: Στον βαθμό που η περιγραφή της συνεργασίας ανάμεσα στις δύο αρχές δεν είναι αρκετά αναλυτική, είναι δυνατόν να δημιουργηθούν προβλήματα στη συνεργασία αυτή, γεγονός που πιθανότατα θα αποθαρρύνει τους πολίτες των κρατών μελών από το να κάνουν χρήση των δικαιωμάτων που προβλέπει το σχέδιο Οδηγίας.

3.5.1. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η δυνατότητα διατήρησης σημαντικών αποκλίσεων μεταξύ των ρυθμίσεων των κρατών μελών, δεν είναι βέβαιο ότι, τελικά, θα λειτουργήσει θετικά προς την κατεύθυνση της προώθησης της εγκαθίδρυσης στην Ένωση ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης για όλους.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Γενικά, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η δυνατότητα προσδιορισμού με ακρίβεια του επιδιωκόμενου αποτελέσματος είναι απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου να προωθηθεί η εφαρμογή του μέσα από πολιτικά, διοικητικά και νομικά συστήματα που διαφέρουν ακόμη σημαντικά μεταξύ τους.

4.1.1. Για το σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η Οδηγία θα πρέπει, μεταξύ των άλλων, να εμπεριέχει και τις εξής διαστάσεις:

4.1.1.1. Να προσδιορίζει τις αξιόποινες πράξεις με τρόπο ώστε αυτές να μην περιλαμβάνουν μόνο εκείνες που στρέφονται κατά της ζωής, υγείας ή σωματικής ακεραιότητας, αλλά και αυτές που στρέφονται και κατά της ψυχικής υγείας και ακεραιότητας (άρθρο 2, 1.α).

4.1.1.2. Να προσδιορίζει αναλυτικά τις αρμοδιότητες των αρχών συνδρομής και των αποφασίζουσών αρχών, με ταυτόχρονη απλοποίηση των διαδικασιών συνεργασίας μεταξύ τους, έτσι ώστε να μειωθεί η γραφειοκρατία και να διευκολυνθεί η άσκηση των δικαιωμάτων που προβλέπει η Οδηγία από τους πολίτες των κρατών μελών. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει σχετικά με το εφαρμοστέο σε κάθε περίπτωση δίκαιο και τη σχετική διάκριση μεταξύ δικαίου του τόπου κατοικίας του θύματος και δικαίου του τόπου όπου τελέσθηκε η παράνομη πράξη (άρθρα 16 κι' επόμενα).

4.1.1.3. Να ενισχύει τη δυνατότητα είσπραξης προκαταβολής εκ μέρους του θύματος. Τονίζεται ότι η πρώτη περίοδος μετά την αξιόποινη πράξη είναι συχνά η πλέον επώδυνη για το θύμα και εκείνη κατά την οποία έχει την μεγαλύτερη ανάγκη βοήθειας (άρθρο 5).

4.1.1.4. Να ορίζει τη διαδικασία χορήγησης προκαταβολής με τέτοιο τρόπο ώστε να προσεγγίζει όσο το δυνατόν περισσότερο στη δημιουργία:

- ενός διευρωπαϊκού «συστήματος» με γενική εφαρμογή και ενιαία κριτήρια προσδιορισμού του ύψους της προκαταβολής·
- ενός συστήματος, την εφαρμογή του οποίου θα αναλάβει δικαστική ή διοικητική αρχή την οποία θα ορίσει κάθε κράτος μέλος·
- ενός συστήματος, τέλος, για το οποίο ενδεχομένως θα μπορεί να διασφαλισθεί, τουλάχιστον εν μέρει, ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, προκειμένου να αντιμετωπισθεί η μεγάλη απόκλιση στις μετακινήσεις των πολιτών στο εσωτερικό της Ένωσης.

4.1.1.5. Για την περιγραφή της ως άνω διαδικασίας θα μπορούσε να αξιοποιηθεί η εμπειρία από την επιτυχημένη, περιγραφή της προσωρινής δικαστικής προστασίας κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών (οδηγία 89/665/ΕΟΚ).

4.1.1.6. Καθίσταται σαφές ότι θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να διασφαλίζεται η καταβολή τελικής αποζημίωσης εκ μέρους του κράτους όταν:

- δεν κατέστη δυνατόν να εντοπισθεί ο δράστης παρά τις προσπάθειες και
- εντοπίσθηκε μεν, αλλά δεν έχει επαρκείς πόρους για να αποζημιώσει επαρκώς το θύμα.

4.1.1.6.1. Στις περιπτώσεις θέσπισης ανωτάτου ορίου αποζημίωσης, το ποσό αυτό θα πρέπει να αναπροσαρμόζεται τακτικά, με βάση τις εξελίξεις στο κόστος ζωής.

4.1.1.7. Η λύση που περιγράφεται στα παραπάνω σημεία 4.1.1.3 και 4.1.1.4 επιτρέπει τη διευκρίνιση του στόχου της κρατικής παρέμβασης στον τομέα αυτόν. Μια παρέμβαση, η οποία λαμβάνει χώρα στην αρχή της διαδικασίας, αμέσως μετά την παράνομη πράξη, όταν το θύμα την έχει ιδιαίτερη ανάγκη και στο τέλος της, όταν θα έχει αποδειχθεί οριστικά ότι δεν υπάρχει άλλη πηγή ικανοποιητικής αποζημίωσης του θύματος.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 72/166/ΕΟΚ, 88/357/ΕΟΚ, 90/232/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2000/26/ΕΚ σχετικά με την ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία οχημάτων»

(COM(2002) 244 τελικό — 2002/124 (COD))

(2003/C 95/12)

Στις 16 Σεπτεμβρίου 2002, και βάσει του άρθρου 95, παράγραφος 1 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών κατήρτισε τη γνωμοδότησή του στις 19 Δεκεμβρίου 2002 (εισηγητής: ο κ. Lenvaux).

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειας της 26ης και 27ης Φεβρουαρίου 2003 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 81 ψήφους υπέρ, 5 κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία οχημάτων απετέλεσε αντικείμενο μίας πρώτης οδηγίας που υιοθετήθηκε το 1972 και ακολούθηθηκε από τρεις άλλες οδηγίες, οι οποίες υιοθετήθηκαν το 1984, το 1988, το 1990 και το 2000 ⁽¹⁾.

1.2. Ωστόσο, η διασυννοριακή κυκλοφορία οχημάτων αυξάνεται συνεχώς και ορισμένες διατάξεις των προγενέστερων οδηγιών (ειδικότερα εκείνες που αφορούν την αναπροσαρμογή του ελάχιστου ποσού της κάλυψης) πρέπει να επικαιροποιηθούν.

1.3. Επιπλέον, κρίθηκε αναγκαίο να καλυφθούν ορισμένα κενά ή να δοθούν λύσεις σε προβλήματα που ανακύπτουν πολύ συχνά. Αυτό ισχύει ιδίως για τα εξής:

- τις δυσχέρειες όσον αφορά την εξεύρεση ασφάλισης για προσωρινή παραμονή σε ένα άλλο κράτος μέλος
- τις δυσχέρειες όσον αφορά την εξεύρεση βραχυπρόθεσμης ασφαλιστικής κάλυψης σε περίπτωση αγοράς αυτοκινήτου σε άλλο κράτος μέλος
- το αίτημα για καλύτερες αποζημιώσεις όσον αφορά πεζούς και ποδηλάτες στον τομέα της εφαρμογής της ασφαλιστικής κάλυψης των αυτοκινήτων

(1) Οδηγία 72/166/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 24ης Απριλίου 1972 περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και με τον έλεγχο της συμπεριφοράς προς ασφάλιση της ευθύνης αυτής (ΕΕ L 103 της 2.5.1972), Δεύτερη οδηγία 84/5/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 30ής Δεκεμβρίου 1983 για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων (ΕΕ L 8 της 11.1.1984), Τρίτη οδηγία 90/232/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 1990 για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων (ΕΕ L 129 της 19.5.1990), οδηγία 2000/26/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Μαΐου 2000, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και για την τροποποίηση των οδηγιών 73/239/ΕΟΚ και 88/357/ΕΟΚ του Συμβουλίου (τέταρτη οδηγία ασφάλισης αυτοκινήτων) (ΕΕ L 181 της 20.7.2000).

— την παραχώρηση δήλωσης στους αυτοκινητιστές από τον τρέχοντα ασφαλιστή τους σχετικά με το ιστορικό των αξιώσεων και των ατυχημάτων τους, έτσι ώστε να διαπραγματευθούν ασφαλιστήριο συμβόλαιο με άλλη ασφαλιστική επιχείρηση.

1.4. Κατά συνέπεια, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσε, τον Ιούλιο του 2001, ψήφισμα στο οποίο συνιστά την έκδοση μιας πέμπτης οδηγίας ασφάλισης αυτοκινήτων. Η παρούσα πρόταση οδηγίας είναι η απάντηση της Επιτροπής στο ανωτέρω αίτημα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το εγχείρημα της Επιτροπής η οποία επιδιώκει με την πρότασή της την αναθεώρηση των προγενέστερων οδηγιών «έτσι ώστε να επιτευχθούν οι ακόλουθοι βασικοί στόχοι»:

- να εκσυγχρονιστεί και να βελτιωθεί η προστασία των θυμάτων τροχαίων ατυχημάτων με την καθιέρωση υποχρεωτικής ασφάλισης,
- να καλυφθούν τα κενά και να διευκρινισθούν ορισμένες από τις ισχύουσες διατάξεις, εξασφαλίζοντας μεγαλύτερη σύγκλιση όσον αφορά την ερμηνεία και την εφαρμογή τους,
- να βρεθούν λύσεις σε προβλήματα που προκύπτουν συχνά έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια αποτελεσματικότερη ενιαία αγορά στον τομέα της ασφάλισης αυτοκινήτων.

2.2. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι από το 1972, ημερομηνία έκδοσης της πρώτης οδηγίας, επήλθαν πολυάριθμες τροποποιήσεις για την προσαρμογή των διατάξεων στις πραγματικές συνθήκες και για τη συνεκτίμηση των διαφόρων δυσχερειών κατά την εφαρμογή τους.

2.2.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτός ο τύπος νομοθεσίας αντίκειται σε ποικίλες κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής, μεταξύ των οποίων στη Λευκή Βίβλο για την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση, στην ανακοίνωση «Ευρωπαϊκή διακυβέρνηση: βελτίωση της νομοθεσίας» και στο σχέδιο δράσης «Απλούστευση και βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος». Επίσης, η ΕΟΚΕ λυπάται διότι με αυτές τις αλληπάλληλες τροποποιήσεις τίθενται σε κίνδυνο η συνοχή και η ευκολία πρόσβασης στο σύνολο των κανονιστικών διατάξεων που διέπουν τις ασφάλειες αυτοκινήτων.

2.3. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι, για άλλη μια φορά, ορισμένες διατάξεις εξακολουθούν να μην έχουν προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα από τη στιγμή της θέσπισής τους, παρότι η προσαρμογή τους θα ήταν αιτιολογημένη. Ως εκ τούτου, όσον αφορά το ποσό των ελαχίστων ορίων κάλυψης, η παρούσα οδηγία προτείνει αύξηση της τάξεως του 75 % των ποσών που ορίζονται από την οδηγία 84/5/ΕΟΚ, τα οποία δεν έχουν αναθεωρηθεί εδώ και 18 χρόνια.

2.3.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι αυτή η μέθοδος δεν είναι συνεκτική διότι οδηγεί σε υπερβολικά πολλές μεμονωμένες διορθώσεις.

2.3.2. Επιπλέον, με την πάροδο των ετών, ορισμένα κράτη μέλη θέτουν εντός της επικράτειάς τους υψηλότερα ελάχιστα όρια από τα αντίστοιχα κοινοτικά. Οι αποκλίσεις μεταξύ κρατών μελών πολλαπλασιάζονται, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται τόσο η εναρμόνιση των τιμών όσο και η εφαρμογή μιας ισόρροπης πολιτικής στον τομέα του ανταγωνισμού.

2.3.3. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι, στο άρθρο 2 της παρούσας οδηγίας, προβλέπεται η ανά πενταετία αναθεώρηση των νέων ελαχίστων ορίων.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

Η ΕΟΚΕ εξέτασε σημείο προς σημείο τα άρθρα της πρότασης οδηγίας που αφορούν την τροποποίηση διατάξεων οι οποίες περιλαμβάνονται σε προηγούμενες οδηγίες. Οι εν λόγω τροποποιήσεις, που στις περισσότερες περιπτώσεις έχουν τεχνικό χαρακτήρα, επιδοκιμάζονται από την ΕΟΚΕ, με εξαίρεση τις διατάξεις που αφορούν τα ελάχιστα ποσά εγγύησης για τις υλικές ζημιές και τις σωματικές βλάβες. Η ΕΟΚΕ διατυπώνει επίσης ορισμένες παρατηρήσεις οι οποίες απαριθμούνται πιο κάτω κατά τη σειρά των άρθρων.

3.1. Άρθρο 1

3.1.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις.

3.2. Άρθρο 2

3.2.1. Προτείνεται τα ελάχιστα ποσά εγγύησης να οριστούν σε περίπτωση σωματικής βλάβης σε 1 000 000 EUR για κάθε θύμα και σε περίπτωση υλικών ζημιών σε 500 000 EUR για κάθε αξίωση ανεξάρτητα από τον αριθμό των θυμάτων.

3.2.2. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι σε μία περίοδο κατά την οποία ο τομέας της ανασφάλισης βρίσκεται σε μεγάλη αναστάτωση δεν είναι επιθυμητό να προταθούν υψηλότερα ελάχιστα ποσά. Εντούτοις, η εμπειρία αποδεικνύει ότι μία αισθητή αύξηση των ελαχίστων ποσών εγγύησης έχει συστηματικά ως συνέπεια αντίστοιχη σημαντική αύξηση των αποζημιώσεων που ορίζουν τα δικαστήρια, ιδιαίτερα δε στην περίπτωση σωματικής βλάβης. Αυτό οδηγεί σε αύξηση των ασφαλιστρών σε μεγέθη που μπορεί να υπερβαίνουν τις οικονομικές δυνατότητες των ασφαλισμένων, ιδιαίτερα στις υποψηφίες για ένταξη χώρες.

3.2.3. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η αποζημίωση ανά θύμα που έχει υποστεί σωματική βλάβη, για την οποία δεν προβλέπεται ανώτατο όριο στην οδηγία, ισοδυναμεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, με απεριόριστη κάλυψη των κινδύνων. Δεδομένου ότι υφίστανται ειδικοί κανόνες για την μεταφορά επιβατών με δημόσια μεταφορικά μέσα, στην οποία δεν εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία, η ΕΟΚΕ προτείνει να οριστεί ανώτατο όριο 10 000 000 EUR ανά αξίωση για τις σωματικές βλάβες ανεξάρτητα από τον αριθμό των θυμάτων. Το ανώτατο αυτό όριο θα ισχύσει για περίοδο 10 ετών, μετά την πάροδο των οποίων η Επιτροπή θα πρέπει να επαναξιολογήσει την κατάσταση.

3.2.4. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει, εξάλλου, τη μέθοδο της αυτόματης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής.

3.2.5. Η ΕΟΚΕ προτείνει να προσθέσει η Επιτροπή μία νέα παράγραφο στο άρθρο 1 της οδηγίας 84/5/ΕΟΚ με το εξής περιεχόμενο:

«5α. Τα κράτη μέλη μεριμνούν για τη θέσπιση συστήματος διακανονισμού εντός μέγιστης προθεσμίας 4 μηνών από την καταβολή μιας προσωρινής αποζημίωσης στα θύματα οδικών ατυχημάτων για τις σωματικές βλάβες που έχουν υποστεί, εν αναμονή του οριστικού καθορισμού του ποσού της αποζημίωσης, εφόσον υπάρχει προσφυγή στο δικαστήριο για τον καθορισμό του.»

3.2.6. Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να διαγραφεί η παράγραφος 6 του άρθρου 1 της οδηγίας 84/5/ΕΟΚ. Εν πάση περιπτώσει, η ΕΟΚΕ δεν εγκρίνει τον περιορισμό, που περιέχεται στο δεύτερο εδάφιο αυτής της παραγράφου, στις σοβαρές σωματικές βλάβες, διότι ο καθορισμός τους δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών, για τον προφανή λόγο ότι αυτό θα επέφερε διαφορές όσον αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο για τα θύματα ανάλογα με τα κράτη μέλη, σε έναν τομέα όπου επιβάλλεται η εναρμόνιση.

3.3. Άρθρο 3

3.3.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προτεινόμενη τροποποίηση.

3.4. Άρθρο 4

3.4.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις, με εξαίρεση τις τροποποιήσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 2 και 4 του άρθρου 4.

3.4.2. Άρθρο 4, παράγραφος 2

3.4.2.1. Στο συγκεκριμένο άρθρο προτείνεται να εισαχθεί στην οδηγία 90/232/ΕΟΚ ένα άρθρο 1α το οποίο να αποσκοπεί στην κάλυψη των σωματικών βλαβών που υφίστανται πεζοί και ποδηλάτες «συνεπεία τροχαίου ατυχήματος ανεξαρτήτως της υπαιτιότητας του οδηγού.»

3.4.2.2. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι, όσον αφορά την αποζημίωση των πιο ευάλωτων χρηστών του οδικού δικτύου, είναι αναγκαία μία περαιτέρω εξέλιξη της σημερινής νομοθεσίας. Η βελτίωση της κατάστασης των προσώπων αυτών δεν πρέπει να καλύπτει μόνο τον ποδηλάτη και τον πεζό, αλλά και άλλους μη μηχανοκίνητους χρήστες όπως π.χ. τους πεδλοδρομείς σε στοιχισή. Αυτή η βελτίωση της κατάστασης των ευάλωτων χρηστών του δικτύου μεταφορών δεν πρέπει όμως να επιτευχθεί με μία οδηγία για την ασφαλιστική νομοθεσία, επειδή για αυτή τη μορφή ρυθμίσεων εξακολουθεί να ισχύει η περί αστικής ευθύνης νομοθεσία των κρατών μελών. Αν επιθυμεί κανείς την εκχώρηση αρμοδιοτήτων στην ΕΕ για το ουσιαστικό δίκαιο περί ευθύνης, τότε η προστασία των ευάλωτων χρηστών του οδικού δικτύου πρέπει να διασφαλιστεί με τη θέσπιση ενιαίων ευρωπαϊκών κανόνων περί ευθύνης. Παρόμοια ρύθμιση πρέπει επιπλέον να περιλαμβάνει ορισμένα στοιχειώδη σημεία, όπως το τεκμήριο αιτιώδους συνάφειας, την περίπτωση ανωτέρας βίας και τον αποκλεισμό ενδεχόμενου δόλου κατά την πρόκληση της ζημίας.

3.4.2.3. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να αποσύρει την εν λόγω διάταξη από το σχέδιο της παρούσας οδηγίας (της επονομαζόμενης πέμπτης οδηγίας) και να επιφυλαχθεί ως προς την έκδοση οδηγίας περί αστικής ευθύνης, η οποία θα πρέπει να έχει ως συνέπεια την καλύτερη αποζημίωση και την εναρμόνιση των κανόνων που ισχύουν για τους πιο ευάλωτους χρήστες του δικτύου μεταφορών.

3.4.2.4. Σε μία προσεχή οδηγία για το θέμα, θα μπορούσε να γίνει αναφορά στην οδηγία περί αστικής ευθύνης και να διασφαλισθεί η αποζημίωση όλων των θυμάτων τροχαίων ατυχημάτων βάσει ενός ενιαίου προτύπου.

3.4.3. Άρθρο 4, παράγραφος 4

3.4.3.1. Στο συγκεκριμένο άρθρο προτείνεται να εισαχθεί στην οδηγία 90/232/ΕΟΚ ένα άρθρο 4 β που να προβλέπει την έκδοση βεβαίωσης σχετικά με τις απαιτήσεις που αφορούν το όχημα.

3.4.3.2. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η διάταξη η οποία υποχρεώνει τον ασφαλιστή να παρέχει βεβαίωση μόνον εντός δεκαπέντε ημερών από τη λήξη της ασφαλιστικής σύμβασης είναι εξαιρετικά περιοριστική. Πράγματι, οι ασφαλισμένοι χρειάζονται τη βεβαίωση αυτή

πριν από την εκπνοή της σύμβασης, προκειμένου να αναζητήσουν νέο ασφαλιστικό φορέα, γιατί εάν δεν μπορούν να την λάβουν παρά μόνον μετά την εκπνοή της σύμβασης, θα παραμείνουν ανασφάλιστοι για κάποιο χρονικό διάστημα. Επιπλέον, ο ασφαλιζόμενος χρειάζεται τη βεβαίωση αυτή ανά πάσα στιγμή, και κυρίως όταν αποκτά άλλο όχημα το οποίο πρέπει να ασφαλίσει επίσης. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να εκδίδεται η βεβαίωση εντός δεκαπενθημέρου από την αίτηση του ασφαλισμένου. Επιθυμεί επιπλέον να είναι υποχρεωμένος ο ασφαλιστής να απαντά μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή/και συμβατικού ταχυδρομείου σε κάθε αίτημα του συμβαλλόμενου.

3.5. Άρθρο 5

3.5.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις.

3.6. Άρθρο 6

3.6.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι υφίσταται πληθώρα ευρωπαϊκών κειμένων για την ασφαλιστική κάλυψη των αυτοκινήτων.

4.1.1. Πριν ακόμη υιοθετηθεί η παρούσα πρόταση πέμπτης οδηγίας, θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί το ενδεχόμενο κατάρτισης νέας οδηγίας στο μέλλον.

4.1.2. Αναμφισβήτητα θα καταρτιστούν και άλλες προτάσεις τροποποιήσεων ή συμπληρωματικά κείμενα. Η πρόσβαση στη νομοθεσία καθίσταται συνεπώς ιδιαίτερα πολύπλοκη λόγω της συσσώρευσης των μεμονωμένων τροποποιημένων κειμένων με αποτέλεσμα, λίγο πριν τη διεύρυνση, να αυξάνεται ο κίνδυνος να παρανοούνται οι ρυθμίσεις και να μην έχουν συνοχή.

4.1.3. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης από την Επιτροπή να προτείνει όπως η 5η οδηγία που τελεί επί του παρόντος υπό εξέταση συμπεριλάβει το σύνολο των προηγούμενων οδηγιών (72/166/ΕΟΚ, 84/5/ΕΟΚ, 88/357/ΕΟΚ, 90/232/ΕΟΚ και 2000/26/ΕΚ). Η οδηγία αυτή θα μπορούσε να μεταβληθεί εκ των υστέρων σε «Ευρωπαϊκό κώδικα της ασφαλιστικής κάλυψης αυτοκινήτων», αφού προστεθούν όλες οι σχετικές υφιστάμενες ρυθμίσεις.

4.2. Οι τροποποιήσεις και μεταβολές που θα επακολουθήσουν θα μπορούσαν να αναφέρονται στο ενιαίο αυτό έγγραφο το οποίο θα διασφαλίζει τη συνοχή του συνόλου των διατάξεων.

4.3. Ο «Ευρωπαϊκός κώδικας της ασφαλιστικής κάλυψης αυτοκινήτων» θα μπορούσε να αποτελέσει προπομπό ενός πολύ γενικότερου εγγράφου, του «Ευρωπαϊκού Ασφαλιστικού Κώδικα».

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής “Μία νέα ώθηση στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας, ενίσχυση, αναπροσανατολισμός, άνοιγμα νέων προοπτικών”»

(COM(2002) 565 τελικό)

(2003/C 95/13)

Στις 17 Οκτωβρίου 2002, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της ΣΕΚ, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 29 Ιανουαρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Wolf.

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειας της 26ης και 27ης Φεβρουαρίου 2003 (συνεδρίαση της 26ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 72 ψήφους υπέρ 7 ψήφους κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Περίληψη

- Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει καταρχήν την προτεινόμενη Ανακοίνωση της Επιτροπής και υποστηρίζει τους στόχους που περιλαμβάνει.
- Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει εκ νέου τη σημασία του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας. Επιδοκιμάζει την πρόοδο που έχει σημειωθεί τόσο όσον αφορά την προσέγγιση του στόχου αυτού όσο και την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς της έρευνας.
- Γενικά η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει και τα επί μέρους προτεινόμενα μέτρα.
- Η ΕΟΚΕ συνιστά, ωστόσο, τα νέα μέτρα για την επίταξη της έρευνας, του συντονισμού, της δικτύωσης ή της ολοκλήρωσης και το χρονοδιάγραμμά τους να προσαρμοστούν στους ευαίσθητους όρους λειτουργίας της επιστήμης και της έρευνας υψηλού επιπέδου.
- Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει, επίσης, την καθοριστική σημασία της ύπαρξης ικανοποιητικής κινητικότητας των παραγόντων στην έρευνα και την επιστήμη, ως φορέων της πληροφόρησης και ως καταλυτών των δικτύων και υποστηρίζει τις ανάλογες προτάσεις της Επιτροπής. Συνιστά, επίσης, να λαμβάνονται υπόψη και να αντισταθμίζονται οι επιβαρύνσεις που συνεπάγεται η κινητικότητα στα επί μέρους μέτρα προώθησης και στους κανονισμούς, ώστε να μην προκύπτουν μειονεκτήματα αλλά αντιθέτως να δημιουργούνται ικανοποιητικά κίνητρα.
- Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει με έμφαση τη δημιουργία ενός «ευρωπαϊκού κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας».
- Όσον αφορά το συντονισμό των ερευνητικών πολιτικών των κρατών μελών που επιδιώκει η Επιτροπή, η ΕΟΚΕ συνιστά μια διαφοροποιημένη προσέγγιση. Υποστηρίζει κάθε μέτρο το οποίο προωθεί τον εθελούσιο συντονισμό των ερευνητικών ιδρυμάτων και των παραγόντων τους και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο συντονισμός εκ μέρους της Επιτροπής θα πρέπει, και σε συνάρτηση με την αρχή της επικουρικότητας, να περιορίζεται και να επικεντρώνεται στους θεματικούς στόχους και στις υλικές ανάγκες (μεγάλες εγκαταστάσεις, υποδομές) για τα οποία παρόμοιος συντονισμός που υπερβαίνει εκείνον σε επίπεδο κρατών μελών, είναι σκόπιμος και ωφέλιμος.
- Αναλόγως, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής για τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής επιστημονικής υποδομής, συμπεριλαμβανομένων και των απαραίτητων μεγάλων εγκαταστάσεων.
- Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής να ενισχύσει, κατά προτεραιότητα και σε μεγαλύτερο βαθμό με πόρους του περιφερειακού ταμείου, τη συνεργασία στον επιστημονικό και τεχνολογικό τομέα μεταξύ περιφερειών διαφορετικού επιπέδου τεχνολογικής ανάπτυξης.
- Σχετικά με το σημαντικό θέμα «Επιστήμη και Κοινωνία» η ΕΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότηση που εξέδωσε πρόσφατα.
- Η ΕΟΚΕ επεξεργάζεται επίσης γνωμοδότηση για το θέμα «Αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων στην έρευνα».

2. Ιστορική αναδρομή

2.1. Η Επιτροπή παρουσίασε το σχέδιο του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας καθώς και τα προτεινόμενα μέτρα για την υλοποίησή του ήδη στις αρχές του 2000⁽¹⁾. Το Μάρτιο 2000 οι προτάσεις εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας. Το σχέδιο αναπτύχθηκε περαιτέρω με την πρόταση της Επιτροπής για το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο⁽²⁾ καθώς επίσης και με τις προτάσεις⁽³⁾ σχετικά με τους κανόνες συμμετοχής.

2.2. Η ΕΟΚΕ εξέδωσε αναλυτικές γνωμοδοτήσεις σχετικά με τα θέματα αυτά⁽⁴⁾. Στις γνωμοδοτήσεις της η ΕΟΚΕ υποστηρίζει με έμφαση τη δημιουργία του ευρωπαϊκού ερευνητικού χώρου καθώς και τη θεμελιώδη σημασία της επιστήμης, της έρευνας και της

⁽¹⁾ COM(2000) 6 τελικό.

⁽²⁾ COM(2001) 94 τελικό — 2001/0053 (COD) και 2001/0054 (CNS).

⁽³⁾ COM(2001) 500 τελικό που τροποποιήθηκε από το COM(2001) 822 τελικό — 2001/0202 (COD) και COM(2001) 823 τελικό/2-2001/0327 (CNS).

⁽⁴⁾ EE C 204 της 18.7.2000, EE C 260 της 17.9.2002, EE C 241 της 7.10.2002, EE C 221 της 7.8.2001 και EE C 94 της 18.4.2002.

ανάπτυξης, ως βάση και κινητήρια δύναμη για την ευημερία και την ανταγωνιστικότητα. Επιπλέον, τόνισε ότι τα περισσότερα επιστημονικά και τεχνολογικά επιτεύγματα αποτελούν καρπό κοινών ευρωπαϊκών πολιτισμικών προσπαθειών, επιβεβαιώνουν την ιστορική σημασία του ευρωπαϊκού ερευνητικού χώρου και συμβάλουν ουσιαστικά στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

2.3. Η ΕΟΚΕ ανέλυσε λεπτομερώς τις προαναφερθείσες προτάσεις της Επιτροπής, εξέφρασε ενδοιασμούς σε ορισμένες περιπτώσεις και πρότεινε συγκεκριμένες συστάσεις ή τροποποιήσεις για την περαιτέρω διαμόρφωσή τους. Ο σκοπός της ήταν να διασφαλιστούν βέλτιστοι όροι λειτουργίας για μια επιτυχή έρευνα και ανάπτυξη καθώς και η επίτευξη μιας ισόρροπης στήριξης των τριών βασικών πυλώνων «βασική έρευνα — εφαρμοσμένη έρευνα — ανάπτυξη». Ορισμένες από τις παλαιότερες αυτές συστάσεις και διαπιστώσεις της ΕΟΚΕ αφορούν και την υπό εξέταση ανακοίνωση της Επιτροπής και θα επαναληφθούν στην ανάλυση που ακολουθεί.

3. Η προτεινόμενη Ανακοίνωση της Επιτροπής

3.1. Στην αρχή της Ανακοίνωσής της, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι οι πρωτοβουλίες και τα μέτρα που εφαρμόστηκαν έως σήμερα προκάλεσαν την αλλαγή του τοπίου της ερευνητικής πολιτικής στην Ευρώπη. Η εφαρμογή τους αύξησε την ευαισθητοποίηση των κρατών μελών σχετικά με την ευρωπαϊκή διάσταση της έρευνας, ενθάρρυνε την προσέγγιση μεταξύ των ευρωπαϊκών ερευνητικών φορέων και την ανάληψη νέων πρωτοβουλιών συνεργασίας, οδήγησε στην κατάρτιση και τη θέσπιση ενός προγράμματος πλαισίου στον τομέα της έρευνας του οποίου το περιεχόμενο αναπροσδιορίστηκε με αυτήν την προοπτική. Ωστόσο, παρά την πρόοδο που σημειώθηκε, το σχέδιο ευρωπαϊκός χώρος έρευνας φαίνεται να προσκρούει στην απουσία επαρκούς δέσμευσης εκ μέρους των κρατών μελών, ένα εμπόδιο που περιορίζει το αποτέλεσμα των ανειλημμένων δράσεων και μειώνει τις πιθανότητες επίτευξης των επιδιωκόμενων στόχων, δηλαδή τη δημιουργία μιας πραγματικής εσωτερικής αγοράς της έρευνας.

3.2. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής βασίζεται σε έναν απολογισμό των μέχρι τώρα εφαρμοσθεισών δράσεων και επιδιώκει να προσδιορίσει τα περαιτέρω μέτρα που πρέπει να εφαρμοστούν ώστε να δοθεί νέα ώθηση στο συγκεκριμένο σχέδιο.

3.3. Για το σκοπό αυτό θίγονται και εξετάζονται τα ακόλουθα θέματα και διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις:

- Η συγκριτική αξιολόγηση (Benchmarking) των ερευνητικών πολιτικών
- Η χαρτογράφηση της αριστείας των τεχνολογικών και επιστημονικών ικανοτήτων
- Η κινητικότητα των ερευνητών
- Οι ερευνητικές υποδομές
- Η δικτύωση των εθνικών ερευνητικών προγραμμάτων

- Η ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων στην έρευνα
- Η πνευματική ιδιοκτησία και τα σχετικά δικαιώματα
- Ένα διευρωπαϊκό ηλεκτρονικό δίκτυο για την έρευνα
- Η διεθνής διάσταση του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας
- Η περιφερειακή διάσταση του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας
- Τα θέματα «επιστήμη και κοινωνία»
- Η δημιουργία προϋποθέσεων για έναν πραγματικό συντονισμό των ερευνητικών πολιτικών
- Μεγαλύτερη χρήση των νομικών θεσπισμάτων
- Βελτιστοποίηση του αντίκτυπου των πρωτοβουλιών ευρωπαϊκής συνεργασίας
- Πλήρης συμμετοχή των υποψηφίων για ένταξη χωρών.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Καταρχήν η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την προτεινόμενη Ανακοίνωση της Επιτροπής και υποστηρίζει τους στόχους της. Επιβεβαιώνει εκ νέου τη σημασία του ευρωπαϊκού ερευνητικού χώρου. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει και τα επί μέρους προτεινόμενα μέτρα με την επιφύλαξη των παρατηρήσεων που ακολουθούν.

4.1.1. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η Επιτροπή υποτιμά τα επιτευχθέντα σημαντικά βήματα όταν θεωρεί ότι η διακυβεύεται η δημιουργία της «ενιαίας αγοράς έρευνας». Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει και υποστηρίζει με έμφαση το στόχο να δημιουργηθεί ενιαία αγορά της έρευνας και να ενθαρρυνθεί και να προωθηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο η έρευνα υψηλού επιπέδου. Παρόμοιος στόχος μπορεί, ωστόσο, να επιτευχθεί μόνο μετά από μακροχρόνια αναπτυξιακή διαδικασία καθώς και βάσει κατάλληλου χρονοδιαγράμματος. Αυτό ισχύει τόσο για τη διευκρίνιση των αρμοδιοτήτων όσο και τη συνεργασία αλλά και την κατανομή της εργασίας, δηλαδή την εφαρμογή και την ερμηνεία της αρχής της επικουρικότητας μεταξύ της Επιτροπής και των Κυβερνήσεων των κρατών μελών αλλά και την απαραίτητη διαδικασία προσαρμογής των επί μέρους ερευνητικών ιδρυμάτων και των παραγόντων τους (βλέπε σχετικά κατάλογο στο παράρτημα).

4.1.2. Πολλά απομένουν να γίνουν ακόμη έως την επίτευξη του στόχου αυτού ή και να βελτιωθούν ακόμη ορισμένα από τα σημεία αυτά θα εξεταστούν στο σημείο 5.

4.1.3. Ιδιαίτερη σημασία έχει να διατηρηθεί η αναγκαία, πολιτική ενεργητικότητα ώστε να επεκταθεί περισσότερο και η ρύθμιση για τη γενική κοινοτική ενιαία αγορά ώστε να ολοκληρωθεί. Οι δράσεις που συνδέονται με το θέμα αυτό δημιουργούν, ταυτόχρονα, και τη βάση επί της οποίας δύναται να επεκταθεί περισσότερο και να διαμορφωθεί ο «Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας» και η «Ενιαία αγορά έρευνας».

4.1.4. Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι τα άτομα ή οι ομάδες ατόμων που συμμετέχουν στην έρευνα και την ανάπτυξη, είναι ανάγκη καταρχήν να υποστούν μια απαιτητική και πολυετή διεργασία προσαρμογής, προκειμένου να αποκτήσουν τις απαραίτητες ικανότητες αποδοτικότητας σε έναν ορισμένο επιστημονικό κλάδο ή και προκειμένου να κατακτήσουν μια υψηλή θέση σε αυτόν τον κλάδο. Επίσης, είναι συχνά αναγκαίο να προηγηθεί η εγκατάσταση εξοπλισμών υψηλής τεχνολογίας και η δημιουργία κατάλληλου εδάφους, δηλαδή να δημιουργηθούν κατάλληλες ερευνητικές δομές. Πρόκειται για μια πολύτιμη και πολυδάπανη επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο και στις ερευνητικές υποδομές.

4.1.4.1. Μια καλή και αποτελεσματική έρευνα δε μπορεί επομένως να εφαρμόζεται, να παύει να εφαρμόζεται ή να αναπροσανατολίζεται ανάλογα με την εκάστοτε συγκυρία ή τις πολιτικές τάσεις, αλλά απαιτεί αξιοπιστία και αδιάλειπτη προσπάθεια⁽¹⁾. Αυτό ισχύει και για το χρονοδιάγραμμα για την υλοποίηση των μέτρων ή των αντιδράσεων που προσδοκεί ή επιθυμεί η Επιτροπή. Στην αντίθετη περίπτωση υπάρχει μάλιστα κίνδυνος τα μέτρα που η Επιτροπή προτείνει καλοπροαίρετα και τα οποία αποτελούν καταρχήν σκόπιμα μέτρα, να αντιμετωπίζονται έντονα αρνητικά από τους ενδιαφερόμενους οργανισμούς και παράγοντες.

4.1.4.2. Σχετικά, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι η Επιτροπή ακολούθησε (δυστυχώς όχι πλήρως) παλαιότερη σύσταση της ΕΟΚΕ, σύμφωνα με την οποία θα πρέπει να συμπεριληφθεί στις προκηρύξεις διαγωνισμού για την υποβολή προσφορών η διευκρίνιση ότι οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επιλέγουν ελεύθερα ανάμεσα στα μέσα που προτείνει η Επιτροπή για το έργο πρόγραμμα πλαίσιο και στα μέσα που διατίθενται για το Πέμπτο πρόγραμμα πλαίσιο. Οποσδήποτε, θα ήταν ευκαίριο κατά την προκήρυξη διαγωνισμού για μια ειδική δέσμη ερευνητικών δράσεων, να μην καθίσταται υποχρεωτική η χρήση του υφιστάμενου μέσου αλλά να παραχωρείται στους αιτούμενους η πρωτοβουλία και η ελευθερία επιλογής, ώστε να χρησιμοποιούν το κατά την άποψη τους καταλληλότερο μέσο.

4.2. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη γνωμοδοτήσει διεξοδικά για το εξαιρετικά ευρύ φάσμα του θέματος «Επιστήμη και Κοινωνία». Οι θέσεις που διατυπώνονται στη σχετική γνωμοδότηση⁽¹⁾ εξακολουθούν να ισχύουν και όσον αφορά την πτυχή που εξετάζει στη νέα της πρόταση η Επιτροπή. Ορισμένες από τις διατυπώσεις αυτές θα επαναληφθούν στη συνέχεια και σε σχέση με τα θέματα που εξετάζονται στην παρούσα γνωμοδότηση.

4.2.1. Το οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον έχει πρωταρχική σημασία για την καλύτερη δυνατή ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της εφευρετικότητας και διευκολύνει την δημιουργία και διατήρηση μιας καλύτερης κατηγορίας επιστημόνων και μηχανολόγων για τον Ευρωπαϊκό χώρο έρευνας. Αυτό προϋποθέτει την εφαρμογή μέτρων που διευκολύνουν τη διατήρηση ή τη δημιουργία καλών συνθηκών εφαρμογής μιας θετικής επιστήμης, συνθήκες όπως

- ενίσχυση του συνδυασμού θεωρητικής και εφαρμοσμένης έρευνας στα πλαίσια ενός πολυμερούς, πολυπολικού επιστημονικού συστήματος,

- διασφάλιση της ανεξαρτησίας των ερευνητών και της ελευθερίας της επιστήμης, με σεβασμό των παραμέτρων της ηθικής και του δικαίου,
- προστασία και ενίσχυση της αυτόνομης οργάνωσης και διοίκησης της επιστήμης εντός των πλαισίων που χαράζει η Επιτροπή,
- ανάλυση των επιπτώσεων, των δαπανών και των αποτελεσμάτων των επί μέρους διαδικασιών αίτησης και αξιολόγησης,
- συνεκτίμηση της πολυμορφίας των κοινωνικών στόχων και συμφερόντων,
- προώθηση και στήριξη ακόμη και της γνώσης για την οποία η κοινωνία δεν έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

4.2.2. Η επιστήμη και η έρευνα εξαρτώνται άμεσα από τον συναγωνισμό για την επίτευξη των καλύτερων ιδεών, διαδικασιών και αποτελεσμάτων αλλά και από την ανεξάρτητη αναπαραγωγή τους ή αναίρεσή τους, δηλαδή από την πιστοποίηση νέων γνώσεων, από την διάδοσή τους, την εμβάθυνση και την διεύρυνσή τους. Συνεπώς, η «διπλή έρευνα» αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της επιστημονικής γνώσης και της επιστημονικής προόδου.

4.2.3. Επομένως, είναι αναγκαίο να καταστούν εφικτές και να ενθαρρυνθούν πολυφωνικές αλλά και πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις όσον αφορά την έρευνα, τις διαδικασίες αξιολόγησης, τις διαρθρώσεις, προκειμένου να ενθαρρυνθεί και να αξιοποιηθεί ο ανταγωνισμός που θα προκύψει, με στόχο την επίτευξη των βέλτιστων ιδεών και αποτελεσμάτων.

4.2.4. Κάθε ερευνητική πολιτική πρέπει γι' αυτό να στηρίζεται στην ακόλουθη θεμελιώδη αρχή: όσο το δυνατό περισσότερο «από τη βάση προς την κορυφή» και όσο το δυνατό λιγότερο από την «κορυφή προς τη βάση». Δηλαδή όσο το δυνατό μεγαλύτερη αποκέντρωση και όσο το δυνατό λιγότερος συγκεντρωτισμός. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι παρόμοια προσέγγιση δεν έρχεται σε αντίθεση με τους στόχους του ευρωπαϊκού ερευνητικού χώρου, αλλά σημαίνει ότι, σε συνάρτηση με τον εκάστοτε στόχο, και η Επιτροπή από την πλευρά της μπορεί, στα πλαίσια της ερευνητικής της πολιτικής, να αναθέσει σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο βαθμό καθήκοντα που αφορούν την αρμοδιότητα, τη λήψη αποφάσεων και πρωτοβουλιών.

4.3. Η Επιτροπή αφιέρωσε μια ειδική ανακοίνωση στην ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων στην έρευνα⁽²⁾, για την οποία η ΕΟΚΕ διατύπωσε συστάσεις σε χωριστή γνωμοδότηση. Στη γνωμοδότηση αυτή καταρχήν επιδοκιμάζονται οι προτάσεις της Επιτροπής. Συνεπώς, το θέμα αυτό δεν εξετάζεται πλέον στην παρούσα γνωμοδότηση.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Κινητικότητα

Η μεταφορά γνώσεων, οι επαφές και η δικτύωση είναι αποτέλεσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Συνεπώς, η κινητικότητα είναι το κλειδί για τη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού ερευνητικού χώρου. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει σχετικά και σε παλαιότερη γνωμοδότησή της⁽³⁾.

⁽¹⁾ EE C 221 της 7.8.2001, σημείο 4.3.

⁽²⁾ COM(2002) 499 τελικό.

⁽³⁾ EE C 204 της 18.7.2000, σημείο 8.

5.1.1. Ωστόσο, όσον αφορά την κινητικότητα επιστημόνων και τεχνικών θα πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή μας σε διαφορετικές πτυχές ή κατηγορίες θεμάτων, όπως

- η αμοιβαία κινητικότητα μεταξύ ερευνητικών κέντρων και βιομηχανίας
- η κινητικότητα μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης
- η κινητικότητα μεταξύ κρατών της Ένωσης και τρίτων κρατών
- η προαγωγή της επιστροφής στην ΕΕ ερευνητών που βρίσκονται σε τρίτα κράτη
- η προώθηση της κινητικότητας μέσω οικονομικών κινήτρων ή χορηγήσεων π.χ. εκ μέρους της Επιτροπής
- τα εμπόδια που δυσχεραίνουν την κινητικότητα (λόγω των προαναφερθέντων θεμάτων) και η εξάλειψή τους.

Ένα μέρος των κριτηρίων αυτών εξετάζεται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής. Προτείνονται ιδιαίτερα μέτρα για την βελτίωση των κινήτρων και την καλύτερη πληροφόρηση των ενδιαφερόμενων υποψηφίων. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει με έμφαση τις προτάσεις αυτές.

5.1.2. Εκτός από τα εμπόδια της κινητικότητας που επισημαίνει η Επιτροπή, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αναφέρει και τα ακόλουθα προβλήματα που αντιμετωπίζονται κατά την επίτευξη της ευκαταίας κινητικότητας επιστημόνων και μηχανολόγων, και είναι τα εξής:

- Οι συνέπειες όσον αφορά την ενότητα των οικογενειών ή των σχέσεων οικογενειακού χαρακτήρα. Θα πρέπει και σε αυτή την περίπτωση να αναζητηθούν λύσεις οι οποίες να λαμβάνουν υπόψη τις επαγγελματικές προσδοκίες των συντρόφων αλλά και τη σχολική εκπαίδευση των παιδιών. Μάλιστα αυτό αποτελεί σημαντική πτυχή της οικογενειακής πολιτικής.
- Το εν μέρει σημαντικό κόστος που συνεπάγεται η αλλαγή κατοικίας ή η αλλαγή ιδιότητας κατοικίας (μεσίτες, φόροι, συμβολαιογράφος, ανακαίνιση κ.λπ.). Θα πρέπει και σε αυτές τις περιπτώσεις να βρεθεί λύση, ώστε να μην προκύψουν μειονεκτήματα για τους ενδιαφερόμενους και να μην αποτελέσει το θέμα αυτό ανυπέρβλητο εμπόδιο για την κινητικότητα.
- Η ανεπάρκεια της συμβατότητας και της δυνατότητας μεταφοράς των δικαιωμάτων από κοινωνικά συστήματα και ασφάλειες (καθεστώς αναμονής, χρόνος αναμονής για συνταξιοδοτικά δικαιώματα ή ανικανότητα εργασίας, ασφάλεια ασθενείας κ.λπ.).

5.1.3. Τα προβλήματα που αναφέρονται στο σημείο 5.1.2 δεν περιορίζονται, ωστόσο, μόνο στο θέμα της κινητικότητας των επιστημόνων, αλλά αφορούν σε τελική ανάλυση και άλλες επαγγελματικές κατηγορίες και κατά συνέπεια το σύνολο της ενιαίας αγοράς. Συνεπώς, η λύση τους είναι ακόμη πιο επείγουσα.

5.1.4. Αλλά επίσης προκειμένου να διευκολυνθεί η συμμετοχή μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο πρόγραμμα έρευνας και ανάπτυξης και να υπερνικηθούν τα σχετικά εμπόδια (φραγμοί) είναι αναγκαία η ύπαρξη επαρκών κινήτρων και μέσων για την προώθηση της κινητικότητας των επιστημόνων. Για την ανάγκη αυτή και τα

συνδεόμενα με αυτή ειδικά προβλήματα, η ΕΟΚΕ αναφέρθηκε λεπτομερώς σε προγενέστερη γνωμοδότησή της⁽¹⁾ για τον Ευρωπαϊκό χώρο έρευνας.

5.2. Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας

Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις αδιάλειπτες προσπάθειες της Επιτροπής, οι οποίες δυστυχώς δεν έχουν καρποφορήσει έως σήμερα λόγω της αντίστασης που προβάλλουν τα κράτη μέλη για τη δημιουργία ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Συνιστά εκ νέου την απλούστευση και συντόμευση των απαραίτητων διαδικασιών καθώς και τον περιορισμό του κόστους τους για την απόκτηση αλλά και τη διατήρηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, εφόσον η υλοποίηση παρόμοιου μέτρου θα είχε εξαιρετική οικονομική σημασία. Αναφέρει ιδιαίτερα προηγούμενες παρατηρήσεις της για το θέμα αυτό, ιδιαίτερα όσον αφορά το γλωσσικό καθεστώς, το ρόλο των εθνικών υπηρεσιών για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας καθώς και την νομική προστασία του διπλώματος αυτού. Προτείνεται, επίσης, να καθιερωθεί η προθεσμία προκαταρκτικής δημοσίευσης, η οποία να μη επηρεάζει τον καινοτόμο χαρακτήρα της εφεύρεσης (όπως έχει καθιερωθεί και στις Ηνωμένες Πολιτείες), ώστε να μην αποκλείονται από τη δυνατότητα χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας τα αποτελέσματα που δημοσίευσε ο επιστήμονας (ως εφευρέτης) προκαταρκτικά.

5.3. Ο συντονισμός των ερευνητικών πολιτικών

Σύμφωνα με τις δηλώσεις της Επιτροπής ο συντονισμός των εθνικών ερευνητικών πολιτικών αποτελεί ένα βασικό στοιχείο του σχεδίου για τον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας.

5.3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει κάθε πρόταση της Επιτροπής η οποία προωθεί και ενθαρρύνει τον εθελούσιο συντονισμό⁽²⁾ της ερευνητικής πολιτικής και των ερευνητικών προγραμμάτων εκ μέρους των κρατών μελών καθώς και μέσω ιδρυμάτων και οργανώσεων που πραγματοποιούν έρευνα και ανάπτυξη σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

5.3.2. Ο συντονισμός που θα διεξάγεται από την ίδια την Επιτροπή πρέπει, ωστόσο, να περιορίζεται στους θεματικούς στόχους και στις υλικές ανάγκες (μεγάλες εγκαταστάσεις, υποδομές) και να επικεντρώνεται σε αυτές, εφόσον παρόμοιος συντονισμός, πέρα από εκείνον σε επίπεδο κρατών μελών, είναι πραγματικά ωφέλιμος και απαραίτητος.

5.3.3. Επομένως, πρόκειται εδώ για ένα ευαίσθητο θέμα το οποίο θα πρέπει να εξεταστεί με διαφοροποιημένο τρόπο διότι θίγει κατά κάποιο τρόπο την ουσία της αρχής της επικουρικότητας. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει σχετικά την πρώτη γνωμοδότηση που εξέδωσε για τον ευρωπαϊκό χώρο⁽³⁾, στην οποία το σημείο 9 φέρει τον ακόλουθο τίτλο: «Η ευρωπαϊκή διάσταση: επικουρικότητα, συγκέντρωση και πολυμέρεια, ανταγωνισμός και τάξη». Λόγω της θεμελιώδους σημασίας του θέματος αυτού, το εν λόγω σημείο συμπεριλαμβάνεται στο παράρτημα αποσπασματικά (από το σημείο 9.1 έως το σημείο 9.8.5). Κατά αυτό τον τρόπο συμπληρώνεται η παρούσα γνωμοδότηση.

⁽¹⁾ ΕΕ C 204 της 18.7.2000, σημεία 7.7, 7.8, 8.22 και 11.7.5.

⁽²⁾ «Open Coordination» αναγνωρίζεται και από την Επιτροπή.

⁽³⁾ ΕΕ C 204 της 18.7.2000.

5.4. Υποδομές και μεγάλες εγκαταστάσεις

5.4.1. Ένα ιδιαίτερα σημαντικό και ουσιαστικό θέμα σε αυτό το πλαίσιο αποτελούν οι εξαιρετικά πολυδάπανες υποδομές και μεγάλες εγκαταστάσεις που είναι απαραίτητες για την έρευνα αριστείας, των οποίων το κόστος και οι δυνατότητες οφέλους που προσφέρουν υπερβαίνουν σε μεγάλο βαθμό τις δυνατότητες αλλά και τις ανάγκες των επιμέρους κρατών μελών. Συνεπώς, ενδείκνυται η εξέταση της αναγκαιότητας, της βέλτιστης επιλογής του τόπου εγκατάστασης, της νέας εγκατάστασης, της αξιοποίησης και της σχεδόν αυτονόητων ευρωπαϊκών στόχων που πρέπει να προωθήσει και να συντονίσει ανάλογα η Επιτροπή. Παρόμοιες μεγάλες εγκαταστάσεις είναι οι επιταχυντές, οι πηγές ακτινοβολίας και νετρονίων, τα αστρονομικά παρατηρητήρια και οι δορυφόροι, οι πειραματικές εγκαταστάσεις της έρευνας στον τομέα της ενέργειας (ITER), οι πειραματικές εγκαταστάσεις στον τομέα της αεροπορίας και του διαστήματος κ.λπ. Και σε αυτή την περίπτωση φαίνεται εξίσου αυτονόητο ότι οι διαδικασίες για την αξιοποίηση των εγκαταστάσεων αυτών καθώς και η επιστημονική συνεργασία πρέπει να επηρεάζονται, να συντονίζονται και να στηρίζονται (μέσω της προώθησης της κινητικότητας) εκ μέρους της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει συνεπώς τις προσπάθειες της Επιτροπής με έμφαση και σε αυτόν τον τομέα.

5.4.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση να συγκροτηθούν στα πλαίσια του ευρωπαϊκού φόρουμ υποδομών επίσημοι μηχανισμοί διαβουλεύσεων και παροχής συμβουλών για τα κράτη μέλη,

και επιφυλάσσεται να καταρτίσει γενική γνωμοδότηση για τις συγκεκριμένες προτάσεις που θα υποβληθούν σχετικά.

5.5. Η περιφερειακή διάσταση του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας

Η ανάπτυξη του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας περιλαμβάνει δύο πτυχές για τις οποίες ισχύουν διαφορετικά κριτήρια.

5.5.1. Πρόκειται, αφενός, για τη συμμετοχή των επιφανέστερων επιστημόνων, μέσω δικτύων, στα επιμέρους θεματικά ευρωπαϊκά προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης, σύμφωνα με τους κανόνες που θεσπίζονται στο πρόγραμμα πλαίσιο.

5.5.2. Αφετέρου, πρόκειται για την προώθηση της συνεργασίας στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας μεταξύ περιφερειών διαφορετικού επιπέδου ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένων των άκρως απομακρυσμένων περιφερειών.

Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει και υποστηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής να υλοποιήσει τους δύο προαναφερθέντες στόχους και με διαφορετικά προγράμματα ενίσχυσης. Η προώθηση της αριστείας, που αναφέρεται στο σημείο 5.5.1, αποτελεί π.χ. πρωταρχικό στόχο του προγράμματος πλαίσιο E&A, ενώ η περιφερειακή πτυχή, που θίγεται στο σημείο 5.5.2, πρέπει να προωθηθεί κατά προτεραιότητα και σε μεγαλύτερο βαθμό με πόρους του Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι ακόλουθες τροπολογίες, οι οποίες συγκέντρωσαν περισσότερο από το ένα τέταρτο των ψήφων απορρίφθηκαν στην πορεία των συζητήσεων:

Σημείο 5.3.1

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει κάθε πρόταση της Επιτροπής η οποία προωθεί και ενθαρρύνει τον ~~εθελούσιο~~ συντονισμό της ερευνητικής πολιτικής και των ερευνητικών προγραμμάτων εκ μέρους των κρατών μελών καθώς και μέσω ιδρυμάτων και οργανώσεων που πραγματοποιούν έρευνα και ανάπτυξη σε ευρωπαϊκή κλίμακα.»

Αιτιολογία

Η έννοια του «εθελούσιου συντονισμού» δεν είναι κατανοησίμη και αν με αυτό εννοείται μια διαδικασία «bottom up» δεν είναι έτσι και αλλιώς ορθή όταν πρόκειται για ερευνητικές πολιτικές και είναι περιοριστική όταν γίνεται λόγος για ερευνητικά προγράμματα.

Για τους λόγους που έχουν ήδη εκφραστεί στην παράγραφο 1, στην οποία και παραπέμπουμε, δεν γίνεται δεκτός ο περιορισμός που τίθεται στην παρέμβαση της Επιτροπής.

Η αναφορά στο κείμενο της προηγούμενης γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ, που έχει ήδη δημοσιευθεί στην ΕΕ είναι επαρκής και δεν χρειάζεται να επισυναφθεί σε παράρτημα για τον πρόσθετο λόγο ότι το περιεχόμενο του δεν είναι ακριβώς το ίδιο με το κείμενο του οποίου προτείνουμε την διαγραφή (οι παράγραφοι 5.3.2 και 5.3.3)

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 20, ψήφοι κατά: 25, αποχές: 33.

Σημείο 5.3.2

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Η Επιτροπή θα πρέπει να επιδιώξει ειδικότερα την επίτευξη του στόχου να καταστεί έως το 2010 η πιο ανταγωνιστική στο κόσμο οικονομία της γνώσης, θεσπίζοντας γενικούς στόχους και κατευθυντήριες γραμμές στο επίπεδο της Ένωσης, από όπου θα προκύψουν ειδικοί στόχοι και ειδικά πολιτικά μέτρα για κάθε μεμονωμένο κράτος μέλος.»

Αιτιολογία

Βλέπε αιτιολογία για το σημείο 5.3.1.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 26, ψήφοι κατά: 45, αποχές: 7.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Στρατηγική της Λισσαβώνας και βιώσιμη ανάπτυξη»

(2003/C 95/14)

Στις 24 Οκτωβρίου 2002 και σύμφωνα με τα άρθρα 19 (1) και 29 (2) του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με το ανωτέρω θέμα.

Η υποεπιτροπή «Βιώσιμη ανάπτυξη», στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 5 Φεβρουαρίου 2003 με εισηγητή τον κ. Ehnmark και συνεισηγητή τον κ. Ribbe.

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειάς της (συνεδρίαση της 27ης Φεβρουαρίου 2003), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 98 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Σύνοψη

1.1. Η βιώσιμη ανάπτυξη θεωρήθηκε πρωταρχική προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά τα τελευταία έτη, η βιώσιμη ανάπτυξη κατέστη μία όλο και πιο επείγουσα πολιτική προσέγγιση για τη διατήρηση ενός ισορροπού οχήματος οικονομικής ανάπτυξης, ευημερίας, κοινωνικής δικαιοσύνης και περιβαλλοντικής γνώσης. Αυτός ο επείγων χαρακτήρας θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται σαφώς στις αποφάσεις της Ένωσης. Επί του παρόντος, εντούτοις, αυτό δεν συμβαίνει. Η βιώσιμη ανάπτυξη εξακολουθεί να αποτελεί μία περισσότερο γενική έννοια παρά ένα ολοκληρωμένο εργαλείο εργασίας.

1.2. Ο γύρω μας κόσμος μας εκπλήσσει με ταχύτερες αλλαγές από τις προβλεπόμενες. Η αλλαγή του κλίματος, οι ανησυχίες για τον μακροπρόθεσμο ενεργειακό εφοδιασμό και τα μέσα μεταφοράς, οι προκλήσεις που απορρέουν από τον κοινωνικό αποκλεισμό, τα μη βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης είναι μία σειρά παραγόντων που θέτουν προκλήσεις για τη διατήρηση της μελλοντικής ευημερίας της ίδιας της ΕΕ. Επιβάλλουν τη λήψη αποφάσεων που να υποστηρίζονται από τους πολίτες και να εφαρμόζονται από εμπνευσμένη πολιτική ηγεσία.

1.3. Η βιώσιμη ανάπτυξη, που καθιερώθηκε στην ευρωπαϊκή σύνοδο κορυφής του Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο του 2001, μέχρι σήμερα δεν αποτελούσε αρκετά ορατό κατευθυντήριο στόχο για τις θεωρήσεις πολιτικής της ΕΕ. Αντί να προωθηθεί με ενεργητικότητα — όπως αποφασίσθηκε στη σύνοδο κορυφής του Γκέτεμποργκ — η βιώσιμη ανάπτυξη πολύ συχνά θεωρείται περιβαλλοντικό κυρίως ζήτημα και δεν συμπεριλαμβάνεται σε ένα συνολικό μείγμα πολιτικής οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών θεμάτων. Η βιώσιμη ανάπτυξη πρωτοαναπτύχθηκε ως μία νέα προσέγγιση της χάραξης των πολιτικών. Από την άποψη αυτή, πρέπει ακόμη να γίνουν πολλά.

1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί λυπηρό το γεγονός ότι η βιώσιμη ανάπτυξη δεν έχει ακόμη συμπεριληφθεί πλήρως στη στρατηγική της Λισσαβώνας και δεν έχει αναγνωριστεί ως μία από τις σημαντικότερες και ευρύτερες προκλήσεις της ΕΕ, η οποία θα επιβάλει την πραγματοποίηση δύσκολων επιλογών.

1.5. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί, κατά την εαρινή σύνοδο κορυφής του Μαρτίου 2003, να οριστεί εκ νέου και ρητώς ότι η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί πρωταρχικό στόχο για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τη σύνοδο να δώσει την απαιτούμενη ώθηση για την πλήρη συμπερίληψη της βιώσιμης ανάπτυξης στη στρατηγική της Λισσαβώνας. Η ΕΟΚΕ καλεί την ελληνική και την ιταλική προεδρία της Ένωσης να ξεκινήσουν σε επιχειρησιακό επίπεδο αυτή την ενσωμάτωση της βιώσιμης ανάπτυξης.

1.6. Ήρθε η ώρα για τη διασαφήνιση του οράματος της βιώσιμης ανάπτυξης ως μείζονος στόχου για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό προϋποθέτει συναίνεση για το τι θα μπορούσε να θεωρηθεί ως βιώσιμη ανάπτυξη και για τις πολιτικές ενέργειες που θα πρέπει να αναληφθούν. Οι πολιτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη θα έχουν συνέπειες για την καθημερινή ζωή των πολιτών. Γι' αυτό, είναι ακόμη πιο σημαντικό να υπάρχει συνεχής διάλογος μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών και της πολιτικής ηγεσίας τους.

1.7. Επί του παρόντος, έφθασε επίσης η ώρα να καταστεί σαφές ότι η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να τοποθετηθεί στο κέντρο της συζήτησης για το μέλλον της Ευρώπης. Το εν λόγω όραμα πρέπει να αναφέρεται ρητώς στη νέα Συνθήκη.

1.8. Η στρατηγική της Λισσαβώνας αντιμετωπίζει δυσχέρειες, εξαιτίας της ανεπαρκούς απόδοσης όσον αφορά τους τολμηρούς στόχους και δράσεις που καθορίστηκαν το 2000. Η εν λόγω στρατηγική πρέπει να αναζωογονηθεί. Η ΕΟΚΕ προτείνει να καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια για την αναθεώρηση της στρατηγικής κατά το 2003, προκειμένου να δημιουργηθεί μία βάση για τη λήψη αποφάσεων κατά την εαρινή σύνοδο κορυφής τον Μάρτιο του 2004. Η ΕΟΚΕ είναι διαθέσιμη να συμβάλει στην αναθεώρηση αυτή.

1.9. Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να εκθέσει ενδεικτικά τα θέματα της στρατηγικής της Λισσαβώνας, στα οποία θα μπορούσαν να ενσωματωθούν θεωρήσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη και με τα οποία συνδέονται, αντί να αποσυνδέονται, οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές θεωρήσεις.

1.10. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ιδιαίτερα τρία τέτοια θέματα: ενεργητικότερη υποστήριξη των ιδιωτικών και των δημόσιων επενδύσεων στις νέες και «καθαρές» τεχνολογίες και εξοπλισμό, νέες προσπάθειες για τη βελτίωση της ποιότητας στην εργασία και μία νέα ευρεία διαβούλευση για την κοστολόγηση της χρήσης των φυσικών πόρων.

1.11. Ορισμένα από τα καίρια θέματα για τη βιώσιμη ανάπτυξη εκπηγάζουν από τη χρήση μη ανανεώσιμων πόρων, όπως είναι τα ορυκτά καύσιμα, για την παραγωγή ενέργειας και για τις μεταφορές. Αν και έχουν αποφασισθεί ορισμένες προσεγγίσεις σε αυτούς τους τομείς, η ΕΟΚΕ συνιστά στην εαρινή σύνοδο κορυφής να σηματοδοτήσει την αρχή μίας συνεκτικής δράσης για τον περιορισμό της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα.

1.12. Η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί ένα όραμα με σαφείς συνέπειες για τη διακυβέρνηση, την πολιτική ηγεσία και τη συνοχή των πολιτικών τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ. Ο διάλογος με τους πολίτες δεν μπορεί να αποτελέσει μία εφάπαξ προσπάθεια, αλλά απαιτεί συνεχή μόχθο. Η πρόσφατη συμφωνία για τη δημόσια συμμετοχή στη διαμόρφωση των περιβαλλοντικών πολιτικών αποτελεί θετική εξέλιξη. Η καθιέρωση συνοχής των πολιτικών θα αποτελέσει πρόκληση για τα όργανα της ΕΕ και για τις εθνικές κυβερνήσεις. Τόσο η Επιτροπή όσο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να αναλάβουν περαιτέρω δράση με σκοπό τη διασφάλιση της συνοχής των πολιτικών.

1.13. Τα νέα κράτη μέλη της ΕΕ θα καταστούν αυτομάτως εταίροι στη στρατηγική της Λισσαβώνας και στη στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τα θέματα αυτά δεν συμπεριελήφθησαν στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις, επειδή δεν αποτελούν μέρος του κοινοτικού κεκτημένου. Θα καταστεί ουσιώδης η δυνατότητα προσφοράς στα νέα κράτη μέλη κατάλληλης βοήθειας, ιδίως για την εφαρμογή της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

1.14. Η προσέγγιση που προσυπογράφηκε από την ΕΕ στην παγκόσμια διάσκεψη κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ το 2002 προσφέρει στην ΕΕ μία μοναδική και ιστορικής σημασίας ευκαιρία να αποτελέσει παράδειγμα και να αναλάβει την παγκόσμια ηγεσία για τη σφυρηλάτηση πρακτικών πολιτικών με σκοπό την εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης. Εκτός από την ενεργητική προώθηση της δικής της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, η ΕΕ θα πρέπει να ενεργήσει αποφασιστικά για να εξασφαλίσει ότι θα την ακολουθήσουν και άλλες χώρες και περιοχές, μεταξύ άλλων και με τη σύναψη εταιρικών σχέσεων.

1.15. Με την κατάρτιση μίας σειράς γνωμοδοτήσεων και με τη διοργάνωση διαβουλεύσεων με τους ενδιαφερόμενους, η ΕΟΚΕ έχει αναλάβει ιδιαίτερα ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η ΕΟΚΕ σκοπεύει να συνεχίσει αυτό το έργο.

1.16. Στην παρούσα οικονομική και πολιτική κατάσταση, είναι ακόμη πιο σημαντικό να εκπέμψει η ΕΕ ένα σαφές μήνυμα για τη σημασία της προόδου στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης. Το όραμα αυτό, εντούτοις, δεν αποτελεί την απάντηση σε όλα τα προβλήματα. Ούτε διαθέτει, μέχρι στιγμής, ένα απόλυτα σαφές

πλαίσιο πολιτικής. Αποτελεί, όμως, ένα κατευθυντήριο όραμα με έντονη ελκυστικότητα, που καθορίζει τις βασικές πτυχές της κοινής μελλοντικής ποιότητας της ζωής μας από οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής απόψεως. Η βιώσιμη ανάπτυξη δεν πρέπει να θεωρείται περιοριστική για την οικονομική ανάπτυξη και το περιβάλλον, αλλά μάλλον ελκυστική επενδυτική στρατηγική για ευημερία, ευμάρεια και κοινωνική δικαιοσύνη.

2. Μία στρατηγική με δυσχέρειες

2.1. Η στρατηγική της Λισσαβώνας για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανανέωση αποτελεί ένα από τα πλέον φιλόδοξα σχέδια που ανέλαβε ποτέ Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, τρία χρόνια μετά την εγκαίνισή της, η εν λόγω στρατηγική αντιμετωπίζει δυσχέρειες. Ο στόχος να καταστεί η ΕΕ η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης στον κόσμο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή, εξακολουθεί να έχει υψηλή προτεραιότητα, αλλά η συγκεκριμένη υλοποίηση και εφαρμογή του παρουσιάζουν σημαντική καθυστέρηση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην έκθεσή της του 2003 προς την εαρινή σύνοδο κορυφής εξέθεσε τις ανεπάρκειες στην εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

2.2. Είναι ιδιαίτερα λυπηρό το γεγονός ότι, επειδή η στρατηγική της Λισσαβώνας αντιμετωπίζει δυσχέρειες, η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης παρουσιάζει επίσης καθυστέρηση στον προγραμματισμό και την υλοποίησή της. Η εαρινή έκθεση δεν παρέχει μία συνεκτική παρουσίαση της προόδου που σημειώθηκε στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης και ιδιαίτερα σε εκείνες τις πτυχές που ορίστηκαν ως θέματα προτεραιότητας από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ. Η εαρινή έκθεση αναφέρεται στα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης μόνο εν παρόδω. Η Επιτροπή επαναλαμβάνει το κοινό σφάλμα του ορισμού της βιώσιμης ανάπτυξης ως ενός κατ' εξοχήν περιβαλλοντικού θέματος. Η ΕΟΚΕ θα προτιμούσε μία περισσότερο εμπειριστωμένη ανάλυση της προόδου και των ελλείψεων όσον αφορά την εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης ως υπέρτατης προτεραιότητας.

2.3. Στη σύνοδο κορυφής του Γκέτεμποργκ, τον Ιούνιο του 2001, συμφωνήθηκε μία στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία προσέθετε μία τρίτη, περιβαλλοντική διάσταση στη στρατηγική της Λισσαβώνας, αποδίδοντας στα περιβαλλοντικά θέματα τον ίδιο βαθμό πολιτικής προτεραιότητας με τα οικονομικά και τα κοινωνικά. Η πραγματική σημασία της απόφασης αυτής ήταν η καθιέρωση μίας νέας προσέγγισης της χάραξης των πολιτικών της ΕΕ, που όριζε ότι οι οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες όλων των πολιτικών πρέπει να εξετάζονται με συντονισμένο τρόπο και να λαμβάνονται υπόψη στη λήψη αποφάσεων. Αυτό προϋποθέτει ότι όλες οι δράσεις της ΕΕ θα αποτελούν αντικείμενο μίας εκτίμησης του αντίκτυπου τους επί της βιωσιμότητας, η οποία θα καλύπτει τις πιθανές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές τους συνέπειες.

2.4. Η απουσία της βιώσιμης ανάπτυξης από τα θέματα που θα εξεταστούν στη Συνέλευση για το μέλλον της Ευρώπης καταδεικνύει περαιτέρω ότι η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης δεν έχει ακόμη συμπεριληφθεί στην κυρίαρχη πολιτική συλλογιστική και λήψη αποφάσεων.

2.5. Η βιώσιμη ανάπτυξη δεν διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο σε κανένα από τα 31 κεφάλαια που αποτέλεσαν τη βάση των διαπραγματεύσεων με τα νέα κράτη μέλη. Θα έχει μεγάλη σημασία η υποστήριξη των νέων κρατών μελών για την προσαρμογή και ενσωμάτωση της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη, προκειμένου να αποφευχθούν οι μη βιώσιμες εξελίξεις. Παράδειγμα αποτελεί η εξέλιξη του τομέα των μεταφορών, την οποία έχει επισημάνει ήδη επανειλημμένα η ΕΟΚΕ. Η ΕΟΚΕ θα ανέμενε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ξεκινήσει, στην εαρινή έκθεσή της, μια συζήτηση για τον τρόπο εισαγωγής κριτηρίων βιωσιμότητας στη χορήγηση της χρηματοδοτικής βοήθειας της ΕΕ στη διευρυμένη Ένωση.

2.6. Η ΕΕ διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο στην παγκόσμια διάσκεψη κορυφής για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο Γιохάνεσμπουργκ το 2002, πιέζοντας για πιο φιλόδοξες δεσμεύσεις και δράσεις με σκοπό την υλοποίηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Η ΕΕ δεν πρέπει να χάσει την ευκαιρία να καταστεί παγκόσμιος ηγέτης για τα εν λόγω θέματα. Θα πρέπει να ενεργήσει με αποφασιστικότητα για να εξασφαλίσει ότι θα την ακολουθήσουν και άλλες χώρες και περιοχές, μεταξύ άλλων και με τη σύναψη εταιρικών σχέσεων.

3. Οι προκλήσεις για την πολιτική του οράματος του Γκέτεμποργκ

3.1. Η σημασία των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ δεν συνίσταται στις λεπτομέρειές τους, αλλά στην καθιέρωση μίας νέας σφαιρικής προσέγγισης της χάραξης των πολιτικών: η βιώσιμη ανάπτυξη κατέστη ο παράγοντας εκτίμησης του αντίκτυπου βάσει του οποίου πρέπει να εξετάζονται όλες οι σημαίνουσες προτάσεις πολιτικής. Η εφαρμογή αυτής της απόφασης αποδείχθηκε δυσχερής. Μέχρι στιγμής, μόνο περιορισμένος αριθμός προτάσεων έχει υποβληθεί στην εν λόγω εκτίμηση του αντίκτυπου. Η δέσμη των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω, ιδίως όσον αφορά το περιβάλλον. Στους νέους δείκτες προς χρήση θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν οι περιορισμοί στη χρήση μη πολεοδομημένου εδάφους με σκοπό την κατοίκηση, οι περιβαλλοντικές δεσμεύσεις για την αστικοποίηση, τα ποσοστά αναλογίας προστατευόμενων φυσικών περιοχών και η εφαρμογή πολιτικών προστασίας.

3.2. Κατά την προετοιμασία της συνόδου κορυφής του Γκέτεμποργκ, η Επιτροπή προέβη σε μία σύντομη διαδικασία διαβούλευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης μίας ακρόασης που διοργανώθηκε από κοινού με την ΕΟΚΕ, με σκοπό τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων. Έκτοτε, διοργανώθηκαν, από κοινού με την ΕΟΚΕ, δύο φόρουμ ενδιαφερομένων.

3.3. Στο φόρουμ ενδιαφερομένων του Σεπτεμβρίου 2002 εξετάστηκαν η πρόοδος και οι μελλοντικές προτεραιότητες της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη και διατυπώθηκαν ρητώς τρεις υπερσχύουσες ανησυχίες:

- Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης χρειάζεται να αναπτυχθεί περαιτέρω, ιδίως από μακροπρόθεσμη οπτική. Εξακολουθούν να υφίστανται αντικρουόμενες απόψεις για την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ.
- Η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να οριστεί με συγκεκριμένους όρους, οι οποίοι να επιτρέπουν τη μετάδοση στους πολίτες της έννοιας και της σημασίας της για την παρούσα και τις μελλοντικές γενιές.
- Δεν υπάρχει πολιτική ηγεσία για το θέμα και η βιώσιμη ανάπτυξη δεν έχει ακόμη ενσωματωθεί σε μία συνεκτική προσέγγιση της χάραξης των πολιτικών στο επίπεδο της ΕΕ. Πρέπει να δημιουργηθούν συνδέσεις μεταξύ των οικονομικών, των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών θεωρήσεων, οικοδομημένες σε καταστάσεις αμοιβαίου οφέλους στο πλαίσιο της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη και όχι σύμφωνα με μία πολυδιασπασμένη προσέγγιση. Η στρατηγική αυτή θα μπορούσε να παράσχει στην ΕΕ μία μοναδική ευκαιρία να αναπτύξει μία νέα προσέγγιση για την οικονομική ανάπτυξή της, βάσει πιο βιώσιμων προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης και με τη συμπεριληψη νέων προτύπων καινοτομίας για την τεχνολογική ανάπτυξη. Η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να μετατραπεί σε μία ελκυστική επενδυτική στρατηγική για το περιβάλλον και την ευημερία, βασισμένη στην ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

4. Συμφωνία για κοινό ορισμό της βιώσιμης ανάπτυξης

4.1. Η βιώσιμη ανάπτυξη, ως κορυφαίο όραμα και προτεραιότητα για την Ένωση, πάσχει από μία εμφανή αδυναμία: δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ ευρείες και συστηματικές σχετικές διαβουλεύσεις με τις κυβερνήσεις των κρατών μελών και των υποψήφιων χωρών ή με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, σε ορισμένες περιπτώσεις, η έννοια να εξακολουθεί να είναι δυσνόητη.

4.2. Το περιεχόμενο της εαρινής έκθεσης του 2003 και το αποτέλεσμα των συζητήσεων στο φόρουμ των ενδιαφερομένων οδηγούν στο συμπέρασμα ότι δεν έχει ακόμη επιτευχθεί ευρεία συμφωνία για το νόημα του όρου «βιώσιμη ανάπτυξη», για τις απαιτούμενες αλλαγές και για τα μέσα και τους τρόπους υλοποίησής τους. Στα λόγια είναι σχετικά εύκολο να επιτευχθεί συμφωνία για την αναγκαιότητα της βιώσιμης ανάπτυξης. Η θέσπιση και εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων σ' αυτόν τον τομέα, τα οποία, σε ορισμένες περιπτώσεις, ενδέχεται να έχουν σοβαρό αντίκτυπο στον τρόπο διαβίωσης της σημερινής κοινωνίας, είναι ιδιαίτερα δύσκολες, ιδίως τη στιγμή που δεν έχει καθοριστεί ένας συνεκτικός στόχος. Οι πολιτικές συζητήσεις των τελευταίων μηνών για θέματα όπως η πολιτική αλιείας ή η μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής αποτελούν ένα σαφές σχετικό παράδειγμα.

4.3. Καθίσταται, επομένως, όλο και πιο σαφές ότι δεν υπάρχει ακόμη γενική κατανόηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Αν δεν μπορέσουν προηγουμένως να ευθυγραμμιστούν οι μερικές φορές διαμετρικά αντίθετες απόψεις, δεν είναι δυνατόν να ληφθούν περαιτέρω μέτρα με οποιονδήποτε βαθμό ικανοποίησης.

4.4. Η βιώσιμη ανάπτυξη στηρίζεται στην αρχή των τριών πυλώνων. Ορισμένοι το ερμηνεύουν αυτό σαν παράλληλη και ισότιμη αντιμετώπιση της οικονομικής, της κοινωνικής και της οικολογικής πτυχής. Άλλοι προβάλλουν, αντιθέτως, την άποψη ότι δεν πρόκειται για ισότιμη αντιμετώπιση, αλλά για «ισόρροπη συνεκτίμηση» της οικονομικής, της κοινωνικής και της οικολογικής πτυχής και ότι, κατά συνέπεια, οι μεταθέσεις της έμφασης μεταξύ των πυλώνων είναι απόλυτα δυνατές. Αμφότερες οι απόψεις συνεπάγονται τη λήψη δύσκολων πολιτικών αποφάσεων.

4.5. Ευρείς κύκλοι της κοινωνίας δεν συνειδητοποιούν τις μελλοντικές συνέπειες των σημερινών μη βιώσιμων τάσεων. Άλλοι έχουν επίγνωση αυτών των συνεπειών, αλλά ανησυχούν περισσότερο για τις βραχυπρόθεσμες και τις μεσοπρόθεσμες συνέπειες μίας αναδιοργάνωσης παρά για τις μακροπρόθεσμες συνέπειες του σημερινού μη βιώσιμου συστήματος (τις οποίες δεν θα ζήσουν για να δουν). Οι απαιτούμενες πολιτικές αποφάσεις για την ανατροπή όλων των μη βιώσιμων τάσεων στις βιομηχανικές χώρες δεν έχουν ληφθεί ακόμη και η κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη όσον αφορά τη διάθεσή μας να αναλάβουμε την ευθύνη για τις επιπτώσεις της βιομηχανικής ανάπτυξης σε άλλες περιοχές του κόσμου.

4.6. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πρέπει γενικά να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και ότι οποιαδήποτε αναδιοργάνωση πρέπει να πραγματοποιηθεί με προσεκτικά βήματα. Σήμερα υπάρχουν οικονομικοί τομείς, οι οποίοι είναι μεν βιώσιμοι, αλλά δεν είναι ανταγωνιστικοί (π.χ. οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας), ενώ μη βιώσιμοι τομείς στηρίζουν την οικονομία λόγω των γενικών συνθηκών που επικρατούν. Από αυτούς είναι που πρέπει να αρχίσει η αναδιοργάνωση.

4.7. Πρέπει, λοιπόν, να αναπροσδιοριστούν οι γενικές συνθήκες, υπό τις οποίες θα αναπτυχθούν νέες αγορές και νέες θέσεις απασχόλησης. Είναι αναγκαία μια έντονη ώθηση της ανταγωνιστικότητας, με στόχο την επίτευξη μίας ανταγωνιστικής, κοινωνικά δίκαιης και βιώσιμης οικονομίας. Ο στόχος αυτός αναπόφευκτα θέτει υπό αμφισβήτηση ορισμένες από τις σημερινές πρακτικές και καθιστά απαραίτητη μία ευρεία δημόσια σχετική συζήτηση. Οι ενδιαφερόμενες ομάδες χρειάζονται ένα φόρουμ για τη διευθέτηση των διαφορών τους, προκειμένου να μπορούν να συμβουλευθούν τους παράγοντες λήψης πολιτικών αποφάσεων σχετικά με τη λήψη δύσκολων αποφάσεων, οι οποίες είναι αναγκαίες για την ευημερία της ανθρωπότητας και των μελλοντικών γενεών, έτσι ώστε να μην είναι δυνατό τα βραχυπρόθεσμα συμφέροντα ορισμένων να αντιτίθενται στα συμφέροντα των ομάδων και ολόκληρων περιοχών.

4.8. Βάσει αυτών των σκέψεων, η ΕΟΚΕ προτείνει την προσέγγιση της βιώσιμης ανάπτυξης από τρεις οπτικές γωνίες:

- Η Επιτροπή οφείλει να συμβάλει στην επίτευξη συναίνεσης σχετικά με τη συγκεκριμένη έννοια του όρου «βιώσιμη ανάπτυξη».

- Βραχυπρόθεσμα και μέχρι το 2010, πρέπει να προωθηθεί ο σχεδιασμός συγκεκριμένων δράσεων, σε συνέχεια των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ, μεταξύ άλλων σχετικά με τις προτεραιότητες για την αλλαγή του κλίματος, τη διασφάλιση της βιωσιμότητας στον τομέα των μεταφορών, τα μέτρα εναντίον των απειλών για τη δημόσια υγεία, την υπεύθυνη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και τη συνεκτίμηση του περιβάλλοντος στις κοινοτικές πολιτικές, καθώς και την ενσωμάτωση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης στη στρατηγική της Λισσαβώνας.

- Μακροπρόθεσμα, δηλαδή κατά τα επόμενα 25-30 χρόνια, πρέπει να δοθεί βαρύτητα στον προσδιορισμό των προβλημάτων που επιβάλλεται να αντιμετωπιστούν, έτσι ώστε η γενιά μας να αφήσει στις επόμενες γενιές αρκετό περιθώριο για τη διατήρηση υψηλού επιπέδου διαβίωσης και για την περαιτέρω βελτίωσή του. Τα σημαντικότερα θέματα από την άποψη αυτή πρέπει να είναι η αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση των πόρων και η μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα.

5. Η ενσωμάτωση της στρατηγικής της Λισσαβώνας στο όραμα της βιώσιμης ανάπτυξης

5.1. Υπάρχει συμφωνία ότι η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Με αυτή την προσθήκη, η στρατηγική αυτή θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει τις οικονομικές, τις κοινωνικές και τις περιβαλλοντικές πτυχές σε όλες τις αποφάσεις. Έτσι, η στρατηγική της Λισσαβώνας αποτελεί ευκαιρία για την πρακτική εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο επίπεδο. Εντούτοις, η εν λόγω ευκαιρία, μέχρι στιγμής, δεν φαίνεται να έχει αξιοποιηθεί ορατά. Η εαρινή έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2003 είναι βελτιωμένη σε σύγκριση με την περυσινή, αλλά εξακολουθεί να μην ανταποκρίνεται στις προσδοκίες που είναι, σε τελική ανάλυση, εγγενείς στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ.

5.2. Πρέπει, εντούτοις, να τονισθεί ότι, από μακροπρόθεσμη οπτική, η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω ως υπέρτατη προτεραιότητα για τη χάραξη όλων των πολιτικών της ΕΕ. Από πολιτικής απόψεως, αυτό σημαίνει ότι η στρατηγική της Λισσαβώνας πρέπει να ενσωματωθεί στο όραμα της βιώσιμης ανάπτυξης και ότι οι δράσεις που λαμβάνονται στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας, καθώς και άλλων προγραμμάτων και δράσεων της ΕΕ, πρέπει να αποτελούν αντικείμενο εκτιμήσεων του αντίκτυπου επί της βιωσιμότητας, όπως αποφασίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ.

5.3. Η στρατηγική της Λισσαβώνας αποδείχθηκε δύσκολο να εφαρμοστεί στην πράξη και να καταστεί συνεκτική με τη βιώσιμη ανάπτυξη σε ορισμένες περιπτώσεις. Σε μία σειρά γνωμοδοτήσεων για το θέμα αυτό, η ΕΟΚΕ ζήτησε να καταστούν οι στόχοι της στρατηγικής της Λισσαβώνας πιο συγκεκριμένοι, ώστε να καταδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο είναι δυνατόν να συγχωνευθούν η στρατηγική και οι στόχοι για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, είναι ζωτικής σημασίας η μετατροπή των θεωριών για τη βιώσιμη ανάπτυξη σε πρακτικές πολιτικές για τους πολίτες. Διαφορετικά, η βιώσιμη ανάπτυξη θα παραμείνει ένα ακαθόριστο μακροπρόθεσμο όραμα.

5.4. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ορισμένα παραδείγματα θεμάτων για τα οποία μία συνεκτική και ολοκληρωμένη προσέγγιση είναι ουσιώδους σημασίας. Ένα τέτοιο θέμα είναι η ανάγκη προαγωγής και υποστήριξης των επενδύσεων σε νέα και «καθαρή» τεχνολογία και εξοπλισμό, πράγμα που θα ενίσχυε την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ πιο μακροπρόθεσμα. Ένα άλλο θέμα είναι η ποιότητα της εργασίας, για την οποία εξακολουθεί να απουσιάζει η ανάληψη πρακτικής δράσης. Ένα τρίτο είναι η ανάγκη έναρξης μίας ευρείας δημόσιας διαβούλευσης για τα μη βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης.

5.5. Η ΕΟΚΕ περιορίζεται σε αυτά τα τρία παραδείγματα. Μαζί με ορισμένα άλλα, πρέπει να αποτελέσουν μέρος μίας μείζονος αναθεώρησης της στρατηγικής της Λισσαβώνας, τρία χρόνια μετά την έναρξή της. Η στρατηγική σχεδιάστηκε εντός ενός ιδιαίτερου κλίματος, αλλά οι μεταγενέστερες εξελίξεις μετέβαλαν το πλαίσιο. Η ΕΟΚΕ προτείνει την αναθεώρηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας κατά το 2003, προκειμένου να καταστεί δυνατή η λήψη των απαραίτητων αποφάσεων για την περαιτέρω εφαρμογή της στρατηγικής από το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2004.

6. Συνεκτική χάραξη πολιτικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη

6.1. Η επιλογή των δεικτών που θα επιτρέπουν την εκτίμηση της βιωσιμότητας των νέων δράσεων και προγραμμάτων της ΕΕ είναι θεμελιώδους σημασίας για την ύπαρξη συνοχής μεταξύ των διάφορων πολιτικών και για τη δημιουργία αμοιβαίως επωφελών καταστάσεων. Επί του παρόντος, οι περισσότεροι δείκτες αναφέρονται στη μία ή την άλλη από τις τρεις διαστάσεις αντί να εκτιμούν συστηματικά τις αλληλεπιδράσεις και την πρόοδο προς την επίτευξη συνολικά βιώσιμης ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ συνιστά την περαιτέρω επεξεργασία των δεικτών που επιλέγησαν για την εαρινή έκθεση του 2003, ενόψει της εαρινής ευρωπαϊκής συνόδου κορυφής του 2004.

6.2. Οι κατάλληλες θεσμικές διευθετήσεις αποτελούν καίριο παράγοντα για την επίτευξη συνοχής στη βιώσιμη ανάπτυξη. Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει επανειλημμένα ότι είναι ουσιώδες να λάβουν τα όργανα της ΕΕ και ειδικότερα η Επιτροπή μέτρα για την καθιέρωση μηχανισμών για τον αποτελεσματικό εσωτερικό συντονισμό και τη συνοχή των πολιτικών για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής πρέπει να αναλάβει ακόμη πιο έντονο ηγετικό ρόλο σε σχέση με τη βιώσιμη ανάπτυξη, διασφαλίζοντας την ευθυγράμμιση των κατακερματισμένων και ανταγωνιστικών στόχων των διάφορων πολιτικών.

6.3. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ παραχώρησε στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων τη γενική ευθύνη για τον συντονισμό της οριζόντιας προετοιμασίας της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Μία από τις πρωτοβουλίες που ανέλαβε το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων ήταν να ζητήσει από όλα τα άλλα Συμβούλια να συντάξουν έκθεση, μέχρι τα τέλη του 2002, για την

πρόοδο που σημειώθηκε στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης. Αν και οι εκθέσεις, σε πολλές περιπτώσεις, ήταν στοιχειώδεις, συνιστούν εντούτοις σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της συνοχής των πολιτικών. Η ΕΟΚΕ, επικροτώντας αυτή την πρωτοβουλία, προτείνει να συνεχίσει το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων αυτή τη διαδικασία σύνταξης εκθέσεων, προσθέτοντας περαιτέρω ειδικές ερωτήσεις ενόψει των προετοιμασιών για το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2004.

6.4. Η συνοχή των πολιτικών για τη βιώσιμη ανάπτυξη δεν θα αποτελέσει πρόκληση μόνο για τις εθνικές κυβερνήσεις, αλλά και για τα όργανα της ΕΕ. Τόσο η Επιτροπή όσο και το Κοινοβούλιο πρέπει να αναλάβουν περαιτέρω δράση για τη διασφάλιση της εσωτερικής συνοχής των πολιτικών.

6.5. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν υποβάλει εθνικά σχέδια για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο πλαίσιο των ΗΕ και έχουν καταρτίσει εθνικές στρατηγικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη σε συνέχεια της απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ για το θέμα αυτό. Η ΕΟΚΕ συνιστά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να ζητήσει από τα κράτη μέλη να συντάξουν έκθεση ετησίως σχετικά με τις στρατηγικές τους για τη βιώσιμη ανάπτυξη ως μέρος της προετοιμασίας του εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

6.6. Δεδομένης της απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ να προστεθεί μία περιβαλλοντική διάσταση στη στρατηγική της Λισσαβώνας, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, εκτός από την έκθεση για τις κατευθυντήριες γραμμές της οικονομικής πολιτικής και τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, οι οποίες πρέπει να αναφέρονται και στην ενσωμάτωση της βιώσιμης ανάπτυξης, πρέπει να ετοιμάζεται και μία ετήσια έκθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη ενόψει του εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

7. Ο ρόλος της ΕΟΚΕ

7.1. Η ΕΟΚΕ έχει αποδώσει πολύ υψηλή προτεραιότητα στην εξασφάλιση του απαραίτητου εξέχοντα ρόλου της βιώσιμης ανάπτυξης, προπαντός λόγω των ριζικών συνεπειών που θα έχουν τα μέτρα στον τομέα αυτό επί της καθημερινής ζωής της ευρωπαϊκής κοινωνίας. Μία σειρά γνωμοδοτήσεων και ένα φάσμα διάφορων ειδών συναντήσεων των ενδιαφερομένων έχουν καταδείξει τη σημασία που αποδίδει η ΕΟΚΕ στις συζητήσεις για το θέμα αυτό.

7.2. Η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να συμβάλει στη μελλοντική ανάπτυξη της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Είναι διατεθειμένη να αναλάβει περαιτέρω καθήκοντα για την ανάπτυξη αυτή, προκειμένου να διασφαλισθεί η πλήρης ενσωμάτωση της βιώσιμης ανάπτυξης στη στρατηγική της Λισσαβώνας.

7.3. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να συντάσσει έναν ετήσιο ή διετή πίνακα επιδόσεων για την πρόοδο στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης, σε συνδυασμό με το ετήσιο ή διετές φόρουμ των

ενδιαφερόμενων παραγόντων, η διοργάνωση του οποίου σχεδιάζεται με τη συνεργασία της Επιτροπής και της ΕΟΚΕ.

Βρυξέλλες, 27 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής προς «το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 21ης Μαρτίου 2003»

(2003/C 95/15)

Κατά την 397η σύνοδο ολομέλειάς της (συνεδρίαση της 27ης Φεβρουαρίου 2003), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε το ακόλουθο ψήφισμα με 126 ψήφους υπέρ και μία αποχή. Η στρατηγική της Λισαβόνας αντιμετωπίζει δυσκολίες.

Στην Έκθεση της Επιτροπής σχετικά με τη στρατηγική της Λισαβόνας για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανανέωση που υποβλήθηκε στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καταδεικνύεται ότι, παρότι έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος, η εφαρμογή της στρατηγικής εμφανίζει σοβαρή καθυστέρηση έναντι του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος. Από τη στιγμή που η στρατηγική της Λισαβόνας και, κατ' επέκταση, ο στόχος που τέθηκε — δηλαδή, να αποβεί η ΕΕ η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική, βασισμένη στη γνώση, οικονομία σε διεθνή κλίμακα, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή — αντιμετωπίζουν δυσκολίες, επιβραδύνεται αναπόφευκτα και η στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη η οποία βασίζεται στην αλληλοεξάρτηση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων. Στην Έκθεση επισημαίνονται ολόένα και περισσότερες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών στην εφαρμογή της εν λόγω στρατηγικής στο σύνολό της.

Η ΕΟΚΕ ζητεί να καταβληθούν προσπάθειες ανάλογες με αυτές που καταβλήθηκαν προκειμένου να υλοποιηθεί η ενιαία αγορά και το ενιαίο νόμισμα, προκειμένου να τεθεί σε εφαρμογή η στρατηγική της Λισαβόνας (όπως αυτή ολοκληρώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Göteborg). Καλεί τα κράτη μέλη, αλλά και τα ευρωπαϊκά όργανα, τις περιφέρειες, τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών εν γένει, να αναλάβουν πολύ μεγαλύτερη δέσμευση έναντι της επιδίωξης των στόχων της Λισαβόνας, περιλαμβανομένης της υποβολής λεπτομερών εκθέσεων προόδου.

Η ΕΟΚΕ είναι απόλυτα πεπεισμένη ότι οι στόχοι της Λισαβόνας παραμένουν σημαντικοί. Απαιτείται να καταβληθούν προσπάθειες με στόχο την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των ευρωπαίων πολιτών και τη διαμόρφωση ενός θετικού οράματος για το μέλλον, που να

βασίζεται στη συμμετοχή των πολιτών και να διασφαλίζει πιο ισόρροπη κατανομή του παραγόμενου πλούτου και του πλεονάσματος που δημιουργεί η σύγχρονη τεχνολογία.

Στη Σύνοδο Κορυφής του Göteborg καθιερώθηκε μία νέα προσέγγιση ως προς την χάραξη πολιτικής και συμφωνήθηκε ότι οι οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις όλων των πολιτικών θα εξετάζονται κατά τρόπο συντονισμένο και θα συνεκτιμώνται στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων. Η ενσωμάτωση της αειφόρου ανάπτυξης στη στρατηγική της Λισαβόνας αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση στην οποία δεν έχουν ακόμη ανταποκριθεί ούτε τα ευρωπαϊκά όργανα ούτε τα κράτη μέλη.

Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, υπό τις παρούσες πολιτικές και οικονομικές συνθήκες, έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία να στείλει η ΕΕ ένα πιο ισχυρό μήνυμα σχετικά με τη σημασία της προαγωγής των στόχων της στρατηγικής της Λισαβόνας και της αειφόρου ανάπτυξης.

Τα νέα κράτη μέλη θα καταστούν αυτομάτως εταίροι τόσο της στρατηγικής της Λισαβόνας όσο και της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη, παρότι καμία από τις δύο στρατηγικές δεν είχε συμπεριληφθεί στις συζητήσεις περί κοινοτικού κεκτημένου. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ουσιώδες να ενθαρρυνθούν οι προσπάθειες των υπό ένταξη χωρών για την επιτάχυνση της εφαρμογής της εν λόγω στρατηγικής.

Η οικονομική κατάσταση

Η οικονομική κατάσταση έχει επιδεινωθεί κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών και οι υφιστάμενες εντάσεις διεθνώς δεν ευνοούν την ανάκαμψη της οικονομίας. Χωρίς ισχυρή και αειφόρο οικονομική ανάπτυξη θα είναι δύσκολο να επιτευχθούν οι υπόλοιποι στόχοι που συμφωνήθηκαν στη Λισαβόνα και, ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά τα εξής:

- καλύτερη στοχοδότηση, υπό τις παρούσες συνθήκες, των Γενικών Προσανατολισμών της Οικονομικής Πολιτικής και της εφαρμογής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, με έμφαση στη συνιστώσα της ανάπτυξης, προκειμένου να ευνοηθεί η βιώσιμη οικονομική δραστηριότητα, η διατήρηση της αγοραστικής δύναμης των ατόμων και η απασχόληση
- διασφάλιση ειδικότερα αποτελεσματικότερου συντονισμού στην ομάδα της ευρωζώνης και βάσει αυτού ενίσχυση του ρόλου της στα ευρωπαϊκά όργανα και οργανώσεις
- εξισορρόπηση του φορολογικού συστήματος και του συστήματος εισφορών κοινωνικής ασφάλισης προκειμένου να διασφαλιστεί τόσο η βελτίωση των επενδύσεων όσο και η επαρκής και βιώσιμη κοινωνική προστασία
- επαναπροώθηση της ενιαίας αγοράς σε τομείς καθοριστικής σημασίας, όπως το Κοινοτικό Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας, καθώς και πλήρη απλοποίηση και βελτίωση της ποιότητας των κανονιστικών ρυθμίσεων
- ενθάρρυνση της καινοτομίας, της ανταγωνιστικότητας και του επιχειρηματικού πνεύματος, περιλαμβανομένης της βελτιστής χρήσης των δυνατοτήτων που προσφέρονται χάρη στο Έκτο Πρόγραμμα-Πλαίσιο Έρευνας.

Η απασχόληση

Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους τρεις στόχους (πλήρης απασχόληση, ποιότητα και παραγωγικότητα στην εργασία, συνοχή και αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και διακρίσεις) της πρότασης σχετικά με το μέλλον της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση και φρονεί ότι χρειάζονται λιγότερες, σταθερότερες και καλύτερα στοχοθετημένες κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση. Επαναλαμβάνει τα αιτήματά της για βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των Προσανατολισμών της Οικονομικής Πολιτικής και της Στρατηγικής για την Απασχόληση με στόχο την επίτευξη των προαναφερθέντων τριών στόχων.

Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να προωθήσουν τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και των λοιπών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στον καθορισμό επακριβέστερων στόχων και μέτρων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Οι εν λόγω στόχοι και μέτρα θα μπορούσαν να συμβάλουν στην υλοποίηση των ευρωπαϊκών στόχων και να παρακολουθούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Οι δε δράσεις που λαμβάνονται στο πλαίσιο της Στρατηγικής για την Απασχόληση χρήζουν προσαρμογής και διαφοροποίησης ανάλογα με τις ανάγκες των μεμονωμένων ατόμων και επιχειρήσεων. Τούτο προϋποθέτει τη σύναψη εταιρικών σχέσεων μεταξύ των ενδιαφερομένων φορέων σε όλα τα επίπεδα.

Ζητεί να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε δράσεις που αποσκοπούν στην εφαρμογή κατευθυντηρίων γραμμών στους ακόλουθους τομείς:

- Βασική εκπαίδευση και δια βίου μάθηση
- Επιχειρηματικό πνεύμα
- Διαχείριση των μεταναστευτικών ρευμάτων
- Εξάλειψη των κοινωνικών διακρίσεων για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και για άλλες μειονεκτούσες ομάδες
- Ισόρροπη εκπροσώπηση των δύο φύλων.

Η αειφόρος ανάπτυξη

Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η αειφόρος ανάπτυξη δεν έχει ακόμη ενσωματωθεί πλήρως στη στρατηγική της Λισαβόνας ούτε έχει αναγνωρισθεί ως μία από τις πιο σημαντικές και εκτεταμένες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ.

Καλεί το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να επανακαθιερώσει ρητά την αειφόρο ανάπτυξη ως ύψιστη προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υπογραμμίζει την αλληλοεξάρτηση μεταξύ της αειφόρου ανάπτυξης και της οικονομικής ανάπτυξης, αφενός, και της απασχόλησης, αφετέρου, όπως τονίζεται στα συμπεράσματα της Συνόδου Κορυφής του Göteborg. Τονίζει τον κρίσιμο ρόλο της έρευνας και ανάπτυξης για την αειφόρο ανάπτυξη και την υλοποίηση της στρατηγικής της Λισαβόνας.

Τονίζει ότι η απτή και συγκεκριμένη ενσωμάτωση της αειφόρου ανάπτυξης στη στρατηγική της Λισαβόνας αποτελεί ζήτημα μείζονος σημασίας και δίδει έμφαση σε ορισμένα θέματα των οποίων η ενσωμάτωση κρίνεται ουσιωδέστατη: σθεναρότερη στήριξη των ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων σε νέες και «καθαρές» τεχνολογίες και σε σχετικό εξοπλισμό, ανανέωση των προσπάθειών για τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και επανέναρξη ευρείας διαβούλευσης για την κοστολόγηση της χρήσης φυσικών πόρων.

Πιο μακροπρόθεσμα, η ΕΕ θα υποχρεωθεί να διαμορφώσει νέες στρατηγικές για τον ενεργειακό εφοδιασμό. Η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να σηματοδοτήσει την απαρχή μίας συνεκτικής δράσης με στόχο τον περιορισμό της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα.

Τέλος, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η Σύνοδος Κορυφής της Λισαβόνας ζήτησε από τις επιχειρήσεις, τους κοινωνικούς εταίρους και γενικά την κοινωνία των πολιτών να συμμετάσχουν ενεργά στην εφαρμογή

της στρατηγικής της Λισαβόνας. Η ΕΟΚΕ θα μεριμνήσει ιδιαίτερα για την επίτευξη του στόχου αυτού.

Βρυξέλλες, 27 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH
